

STREITTARIT OMAN ELÄMÄNSÄ TEKIJÖINÄ

Päivi Korpela
Yhteiskuntapolitiikan ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Yhteiskuntapolitiikan pro gradu -tutkielma
Elokuu 2000

TIIVISTELMÄ

Streittarit oman elämänsä tekijöinä

Päivi Korpela

Yhteiskuntapolitiikan pro gradu -tutkielma

Elokuu 2000

Jyväskylän yliopisto

73 s. + liite 2 s.

Tutkielmani on elämänpolitiikkaa. Kohteenani on streittarit, eli nuoret, jotka kieltäytyvät päihteistä ja vapaasta seksistä. Streittarit ovat vapaa suomennos englannin kielisistä sanoista straight edge, joka oli yhdysvaltalaisen hardcorepunk-yhtyeen Minor Threatin laulun nimi. Aate on saanut nimensä laulun mukaan. Yhtyeen laulujen sanoitukset kertoivat päihteiden käyttöjen haitoista ja niistä kieltäytymisen eduista. Musiikki oli tyyliltään rajua hardcorepunkia. Aate sai alkunsa Yhdysvalloissa 1980-luvun alussa, mutta Suomeen se saapui vasta 1990-luvulla. Aate on Suomessa hyvin marginaalisen joukon suosiossa, eikä siitä ennusteta tulevankaan massaliikettä. Streittareiden marginaalisesta asemasta riippumatta aate on tutkimisen arvoinen, koska se poikkeaa niin paljon perinteisestä nuorisokulttuurista, johon on aina kuulunut päihteiden kokeilu ja käyttö. Streittarit myös ilmentävät jälkitraditionaalista aikaa.

Tutkielmassani keskeisenä teoriana on Anthony Giddensin elämänpolitiikka ja jälkitraditionalismi, sisältäen riippuvuusteorian. Streittareista ei ole aikaisempaa tutkimusta, koska ilmiö on Suomessa niin uusi. Ongelmanani oli tutkittavien löytäminen. Aineistoa olen kerännyt monella tavalla, olen käyttänyt streittareista tehtyjä lehtihaastatteluja, olen löytänyt internetin kautta streittareiden kotisivuja ja joidenkin kanssa olen ollut yhteydessä sähköpostin välityksellä. Lähetin heille kysymyksiä, joihin he vastasivat. Taustaa tutkimukselleni olen hakenut tutustumalla nuorisotutkimukseen, nuorten päihteidenkäyttöä ja seksuaalikokemuksia käsitteleviin tutkimuksiin sekä rockin historiaan, koska musiikki on olennainen osa straight edgeä.

Avainsanat jälkitraditionaalinen, identiteetti, elämänhallinta, riippuvuus, valinta

SISÄLTÖ:

1. JOHDANTO	1
1.1. Streittarit, mitä ne ovat?	1
1.2. Elämänpolitiikkaa jälkitraditionaalisessa yhteiskunnassa	1
1.3. Vapaus, riippuvuudet ja rajat	7
1.4. Sosiologian nuorisokuvat	11
1.4.1. Nuoruus ja nuoriso käsitteenä	11
1.4.2. Sosiologian nuorisokuvia	13
1.4.3. Alakulttuuriteoria ja sen tulkintaa	14
1.5. Streittareita jäljittämässä ja paikantamassa	16
2. VANHAT JA UUDET LIIKKEET	19
2.1. Protestisyklit - liikkeillä on aikansa	19
2.1.1. Protestijakso: suurlakosta kansalaissotaan (1905-1918)	20
2.1.2. Protestijakso: toisen maailmansodan jälkeiset neljä vuotta (1944-48)	21
2.1.3. Protestijakso: 1960-luvun lopun ja 1970-luvun alun aikana	21
2.2. Vanhat kansanliikkeet	22
2.2.1. Työväenliike	22
2.2.2. Raittiusliike	23
2.2.3. Vanhat herätysliikkeet	27
2.3. 1960-luvun liikkeet	28
2.4. Uudet liikkeet ja heimot	29
2.4.1. Uusien ja vanhojen liikkeiden eroja	30
2.4.2. Uusien ja vanhojen liikkeiden yhtäläisyyksiä	30
2.4.3. Eroja uusien liikkeiden tavoitteissa	31
2.5. Välipäätös - identiteetti- ja elämäntapaliike	32
2.5.1. Liikkeistä heimoihin	33
2.5.2. Liikkeiden kansallinen ja kansainvälinen luonne	34
3. NUORISOMUSIIKKI NUORIA YHDISTÄMÄSSÄ	35
3.1. Musiikki liikkeiden käyttövoimana	35

3.2. Rock liikkeenä ja liikkeessä	37
3.3. Punk, hardcore ja straight edge	40
3.3.1. 1980-luvun uusi punkrock - hardcorepunk	42
3.4. Musiikin kautta streittariksi	43
4. ELÄMÄ KONTROLLISSA ILMAN PÄIHTEITÄ	46
4.1. Suomalaisesta viinapäästä märkään sukupolveen	46
4.1.1. Suomalainen viinapää	46
4.1.2. Alkoholin kulutus toisen maailmansodan jälkeen	48
4.1.3. Märkä sukupolvi	48
4.2. Nuoret päihteiden ja tupakan käyttäjinä	50
4.2.1. Nuorten alkoholin käyttö	50
4.2.2. Nuorten tupakointi	52
4.2.3. Nuorten huumeiden kokeilu ja käyttö	53
4.3. Irti päihteistä	54
5. VASTUULLINEN SEKSI	57
5.1. Seksuaalinen vapautuminen - seksi osaksi nuorten elämää	57
5.2. Kumppanuutta ja vastuuntuntoa	62
6. VAIHTOEHTOISUUDEN KOKO KIRJO: KASVISRAVINTO, KULUTUS, ELÄINTEN OIKEUDET, ASEISTA KIELTÄYTYMINEN	65
7. JOHTOPÄÄTÖKSET	70
LÄHTEET	74
LIITE	

1. JOHDANTO

1.1. Streittarit, mitä ne ovat?

Osallistuessani tutkimusongelman keksimis- ja muokkaamisseminaariin syksyllä 1997 käsiini osui sattumalta naistenlehti, jossa oli juttu nuorista miehistä, jotka kieltäytyvät päihteistä ja vapaasta seksistä. Kieltäytymiseen ei liity mitenkään uskonto. Asia vaikutti kiinnostavalta, mutta toisaalta melko oudolta. Missä tällaisia nuoria kasvaa? Nuoret miehet kertoivat elämäntavastaan, johon kuuluu riippuvuuksista vapautuminen ja oman elämän hallinta. He kutsuivat itseään streittareiksi, sana, jota en ollut aikaisemmin kuullutkaan. Streittarit ovat vapaa suomennos englannin kielisistä sanoista straight edge, jotka tulevat amerikkalaisen hardcore-yhtyeen Minor Threatin kappaleesta. Yhtye vastusti päihteitä ja vapaata seksiä. Streittarius syntyi Yhdysvalloissa jo 1980-luvun alussa, mutta saapui Suomeen vasta 1990-luvulla. Aate on Suomessa hyvin marginaalisen ryhmän suosiossa, eikä siitä odotetakaan tulevan mitään massaliikettä.

1.2 Elämänpolitiikkaa jälkitraditionaalisessa yhteiskunnassa

Tämän ajan yhteiskuntaa on luonnehdittu monin tavoin, kuten jälkiteolliseksi tai jälkimoderniksi. Anthony Giddens kutsuu sitä jälkitraditionaaliseksi. (Giddens 1995) Giddensin teoria jälkitraditionaalisesta ajasta tai yhteiskunnasta palvelee hyvin tutkimustani ja auttaa ymmärtämään tutkimukseni kohteena olevaa ilmiötä: streittareita oman elämänsä tekijöinä.

Jälkitraditionaalinen viittaa ensinnäkin ihmisten käyttäytymistä ja valintoja ohjaavien traditioiden purkautumiseen ja täten elämänpoliittisten, elämäntavallisten ja elämäntyyllisten valintojen uudenlaista aukeamista. Elämänpolitiikka ei politisoi elämäntapaan liittyviä päätöksiä vaan moralisoi niitä uudelleen. Se tuo esiin moraalisia ja eksistentiaalisia kysymyksiä, jotka on aiemmin työnnetty pois ihmisten jokapäiväisestä elämästä. (Giddens 1992, 197) Kuten Beck (1995, 27-29) sanoo,

ihmisten on itse rakennettava elämänsä, mutta niissä rajoissa, jotka hyvinvointivaltio on asettanut. Beck puhuu yksilöllistymisestä, jolla hän tarkoittaa teollisen yhteiskunnan elämäntapojen riisumista puitteistaan ja puitteistamista uudelleen. Yksilöllistyminen ei siten tarkoita eristymistä, yksinäisyyttä tai yhteiskunnan loppua. Teollisen yhteiskunnan elämäntapoja ei korvaa tyhjiys, vaan uusi tapa elää. On pakko löytää itselleen ja muille uusia varmuuksia, joka puolestaan aiheuttaa globaalia, keskinäistä riippuvuutta.

Ottomeyerin (1979, 117-129) mukaan identiteettiin liittyviin prosesseihin sisältyvät sekä kognitiivinen että emotionaalinen taso. Siten identiteetti merkitsee myös kykyä itsekritiikkiin ja ja oman minäkuvan korjaamiseen. Yksilön on myös kyettävä syntetisoimaan eri toimintansa tai roolinsa arkielämän kiertokulussa, työelämässä, perheessä, harrastuksissa jne. Identiteettikeskustelu on käynyt vilkkaana 1990-luvulla ja yhteiskuntateoreetikot ovat esittäneet näkemyksiään identiteetin tilasta.

Giddens (1995, 114-115) puhuu siitä, miten meidän on itse rakennettava oma identiteettimme. Ihmiset luovat omaa identiteettiään erilaisten ratkaisujen ja valintojen kautta. Identiteetti syntyy ajallisesta jatkuvuudesta, kun menneisyys kytetään ennakoituun tulevaisuuteen. Traditio on siten identiteetin väline. Ontologinen turvallisuus edellyttää identiteetin ylläpitämistä.

Ziehe (1991, 252-254) puhuu suorastaan identiteettityöstä, jota erityisesti nuorten on tehtävä. Käsite on alunperin Laurie Taylorin ja Stanley Cohenin luoma. Ziehen ajattelussa elämäntavan ja kulttuurin kehitys on sidoksissa kulloisenkin sukupolven kulttuurisiin kokemuksiin. Siten vanhemman sukupolven itsestäänselvytykset eivät ohjaa nuoremman sukupolven toimintatapoja ja valintoja. Esimerkiksi edellisen sukupolven arvot ja normit, kuten protestanttisen työn etiikka tai kristillisyyteen perustuvat sukupuolten väliset suhteet ovat menettäneet merkitystään. Valmiit ratkaisut identiteetin muotoutumiseen häviävät modernissa maailmassa ja ainoa vaihtoehto on rakentaa identiteetti itse. Muutoin minuus saattaa pirstaloitua, kuten on jo käynyt sitä ympäröivälle todellisuudelle. Ziehe kyseenalaistaa käsityksen, jonka mukaan identiteetti on pysyvä, yksilön koko elämän kestävä jatkumo. Nuoriso on muita alttiimpaa yhteiskunnan muutoksille, koska sille ei ole vielä muodostunut arjen rutiineita. Lisäksi

nuorison tulevaisuus on epävarma, ja se lisää identiteetin etsintää ja erilaisten elämäntapojen kokeilemistä.

Helenius (1996, 5-6) arvelee nuorten identiteetin perusedellytysten muuttuneen merkittävästi viime vuosikymmeninä. Ydinperheestä on tullut sosiaalisesti hauras, vaikka se onkin säilyttänyt institutionaalisen asemansa. Pidentynyt koulutusaika, ikäspesifien vertaisryhmien vaikutus, kansainvälistynyt joukkotiedotus sekä kulutuksen merkitys itseilmaisun lähteenä ovat johtaneet identiteetin muodostumisen perusteiden uudelleenarviointeihin. Aikaisempien sukupolvien elämäntapa eteni koulutuksen jälkeen työelämään ja vasta eläkeiässä oli aikaa vapaa-ajalle. Jälkimoderni elämäntapa kyseenalaistaa itsestänselvyydet ja kombinoi koulutuksen, työn ja vapaa-ajan osuutta elämäntilanteiden mukaan. Ihmiset etsivät itselleen sopivia ratkaisuja. Uusina keskeisinä elämäntilanteina nähdään nykyään vapaa-aika ja kulutus, jotka eivät juurikaan kuuluneet aikaisempien sukupolvien elämään.

Myös Stuart Hall (1999, 19-23) osallistuu identiteettikeskusteluun, jossa hänen mielestään on kyse siitä että, vanhat identiteetit antavat tilaa uusille identiteeteille ja sirpaloittavat modernia yksilöä yhtenäisenä subjektina. Luokka, sukupuoli, seksuaalisuus, rotu ja kansallisuus ovat pirstoutumassa kulttuurisina taustoina, eivätkä ne enää anna ihmisille vankkoja asemia sosiaalisina yksilöinä, vaan aiheuttavat identiteettien hajakeskittymistä. Postmodernilla subjektilla ei siten enää ole kiinteää ja pysyvää subjektia, vaan se muovautuu koko ajan suhteessa tapoihin, joilla meitä representoidaan meitä ympäröivissä kulttuurisissa järjestelmissä.

Identiteettiä ei pidetä väistämättömänä, annettuna tai koko elämän mittaisena, vaan niitä voi kokeilla, muuttaa ja muokata. Identiteetti tulisikin hahmottaa prosessina, joka saattaa kestää koko elämän. Identiteetin rakentaminen ei siis koskaan loppuisi eikä identiteetti olisi koskaan valmis tai lopullinen. Tästä näkökulmasta katsoen streittariuskin voidaan nähdä yhtenä vaiheena, joka sopii henkilöiden tähän elämäntilanteeseen. Toisessa vaiheessa voidaan valita joku toinen identiteetti. Siirtyminen elämäntilanteesta toiseen tuo aika ajoin mukanaan identiteettimurroksia, joita myös kriiseiksi nimitetään. Uusia mahdollisuuksia on paljon ja runsauden keskellä

ihminen tuntee usein olevansa kyvytön todellisiin muutoksen mahdollisuuksiin. Nuorilla on silti aikuisia paremmat mahdollisuudet muokata identiteettiään, koska vanhemmat ovat jo tottuneet johonkin muuhun ja tottumuksista on vaikea päästä eroon. On helpompi jatkaa samaan malliin kuin kokeilla uutta.

Sihvosen (1988, 110) mukaan uutta subjektia luonnehditaan postmoderneissa teorioissa nomadiseksi eli vaelteleväksi ja keräileväksi tai ameebamaiseksi eli alati alttiiksi muodonmuutoksille. Subjekti ei niinkään hajoa, vaan hajautuu itse ja vapaaehtoisesti, jotta ulkopuoliset eivät hajottaisi sitä väkivaltaa käyttäen. Subjektin hajoaminen toimii siten itsepuolustusmekanismina.

Identiteetti kiinnittyy yhteiskuntaan, ja se kytkeytyy identifikaation eli samastumisen käsitteeseen. Identiteetti jaetaan usein yksilölliseen ja sosiaaliseen. Sosiaalinen identiteettimme koostuu kaikista niistä ryhmistä, joihin kuulumme ja joihin samastumme. Ryhmiin samastumisen määrä vaihtelee ja saattaa vaihdella yksittäisellä ihmisellä eri ajankohtina. (Helenius, 1996, 4-5) Streittarit samastuvat usein myös vegaaneihin, eläintenoikeusaktivisteihin, luonnonsuojelijoihin, aseista kieltäytyjiin, kaikkiin ryhmiin tai joihinkin niistä. Useimmat aineistoni streittareista ovat olleet streittareita vasta muutamia vuosia, joten on hankala sanoa kuinka pysyvää ryhmiin samastuminen heillä on. Streittareita ei kuitenkaan sido ryhmään mikään muu kuin oma valinta, joten ryhmästä irtautuminen voidaan nähdä siltä kannalta helpoksi.

Allardtin (1986, 14) mukaan etenkin nuoret ovat alttiita samastumaan ryhmiin. Ryhmät saattavat edustaa jotakin tiettyä nuorten alakulttuuria tai liittyä esim. harrastuksiin. Musiikki luo alakulttuuria ja nuorten musiikkimaku usein vaihtelee, joten ryhmä, johon nuori samastuu, saattaa muuttua moneen kertaan. Itseään etsivä nuori kokeilee rajojaan näiden ryhmien antamien normien puitteissa. Samastuminen johonkin rajattuun ryhmään luo mahdollisuuden ko. ryhmään kuulumista ilmentävän sosiaalisen identiteetin muodostumiselle. Noron (1993, 93) mukaan posttraditionaalinen yhteisö on heikko yhteisö, johon ei synnytä ja joka ei ole arvokollektiivi. Yhteisöön liittyminen on tietoinen valinta ja siinä painottuu kulutuksen suhde yhteisöön, joka usein liittyy harrastuksiin, kuten urheiluun tai kuntoiluun. Yhteisöön liittymällä ei siten tavoitella

kovin yleviä päämääriä, vaan tarkoituksena on samastua vertaisryhmään, kuten “me bodarit”.

Oman elämän ja identiteetin tekemisen mahdollisuus ja pakko ei koske ainoastaan nuoria. Kuitenkin voi ajatella, että nuorten kohdalla se merkitsee kaksinkertaista elämänpoliittista avausta. Nuoret ovat näet aina, staattisemmassakin yhteiskunnassa se ikäpolvi, jonka odotetaan kapinoivan aikuisia vastaan, rikkovan entisiä normeja ja luovan uusia. Nuorten kapina voi kanavoitua usein tavoin, joko aikuisten maailman nuorille asettamien normien rikkomiseen tai järjestäytyneempiin protesteihin ja liikkeisiin. Vaihtoehtoliikkeet ikään kuin kuuluvat nuorille ikäryhmille, ja erityisen kuuluisa aikuisten maailmaa protestoivista nuorten liikkeistä on 1960-luku. Tällöin nuorten keskuudessa nousivat opiskelijaliike, rauhanliike, naisliike, ja muita suvaitsevamman ja avoimemman yhteiskunnan puolesta toimineita kulttuuriliikkeitä (Tuominen 1991, Siisiäinen 1990). Voisi olettaa, että nuorille liikkeet ovat aina - paitsi yhteiskunnan muuttamisen paikkoja - oman identiteetin rakentamisen ja tunnistamisen paikkoja. Kuka minä olen? Mihin minä kuulun?

1980- ja 90-luku puolestaan todistivat uudenlaisten moraaliliikkeiden synnyn. Erityisesti Yhdysvalloissa rinnan uudenoikeiston nousun kanssa nousi uusia moraaliliikkeitä, jotka nostavat esille jo ikään kuin konservatiivisina haudattuja arvoja (Jallinoja 1990, Ruonavaara 1998) Tunnetuin näistä on ollut abortin vastainen tai “elämän puolesta” -liike, joka ei ole kaihtanut esimerkiksi aborttiklinikoihin kohdistuneita iskujakaan. Uudet moraaliliikkeet eivät toki ole ainoita viime vuosikymmenten liikkeitä, vaan muita näkyviä ovat olleet vaikkapa ympäristöliike, eläinten oikeuksien liike, vegetarismi, veganismi, ja aivan viime vuosina maailmankaupan vapauttamista vastustaneet liikkeet ja protestit.

Juha Siltala on ollut havaitsevinaan nykynuorissa samanlaista moraalisen sfäärin kaipuuta markkinatalouden ja kilpailevan ilmapiirin vastavoimaksi kuin 1800-luvun ihmisissä oli. Nuoret ovat pinnalta katsoen kyynisiä, eivätkä edes kapinoi auktoriteettejä vastaan, vaan jättävät ne huomiotta, omaan arvoonsa. Joitain ilmiöitä voi kuitenkin tulkita siten, että nuoret tavoittelevat samaa subjektiivisen elämästä kuin

1800-luvun ihmiset. Siltala mainitsee esimerkkinä kaikista nautintoaineista kieltäytyvät streittarit. (Muutos kansalaisesta orjaksi, <http://www.student.oulu.fi/~juitto/siltala.htm>) Streittaritkaan eivät nouse barrikadeille osoittamaan mieltään päihteiden käyttöä vastaan, vaan tekevät omaa hiljaista vastarintaansa kieltäytymällä päihteistä. Vain selvin päin he voivat tuntea olevansa sinut itsensä kanssa. Päihteiden käyttö ilmentää halua paeta todellisuutta ja tuntea elämyksiä, jota elämä ei muuten anna. Streittarit sanoutuvat tästä irti.

Mutta Giddensin teoria jälkitraditionaalisesta avaa myös toisen, ja spesifimman näkökulman tutkimukseeni. Giddens näet esittää, että riippuvuudet ja addiktiot ovat osa jälkitraditionaalista elämää ja järjestystä. Jälkitraditionaalisessa maailmassa, missä itse asiassa voisimme tehdä joka päivä uusia valintoja, onkin paradoksaalisesti taipumus toistaa pakonomaisesti jotain käyttäytymistä, ja tulla siitä riippuvaksi. Jälkitraditionaalisessa ajassa voimme tulla riippuvaiseksi melkein mistä tahansa, työstä, juoksemisesta, bodaamisesta, seksistä, pornosta, huumeista, alkoholista. Sosiologisesti katsoen riippuvuudet ovat tapoja tulla toimeen modernin elämän rajattomien valinnanmahdollisuuksien kanssa. (Giddens 1995, 107)

Streittarit ovat monitahoinen ja epäselvä liike - jos sitä voi liikkeeksi kutsuakaan. Streittarit ovat eräänlainen oman elämän liike: toisin kuin esimerkiksi abortin vastustajat, streittarit eivät halua muuttaa muiden kuin itsensä käyttäytymistä. Joiltakin osin se muistuttaa uusia moraaliliikkeitä. Streittarit pidättäytyvät irtoseksistä, päihteistä ja tupakasta. Täten streittarius on protestia ikään kuin nuorelle tyypillistä käyttäytymistä vastaan, nuorten omaa liikettä sellaisia nuorisokulttuurin piirteitä vastaan, joita aikuisyhteiskunta pitää ongelmina. Samalla streittarius on kiinni tässä ajassa ja sen nuorisokulttuurissa: hyvin olennaisilta osin liike elää netissä, streittareiden kotisivuilla ja keskusteluryhmissä.

Streittareiden pidättyvyyttä voi jännittävästi katsoa myös jälkiteollisen riippuvuusansan valossa. Streittarius on pidättymistä sellaisista kohteista, joihin herkästi syntyy riippuvuutta. Poikkeuksen muodostaa musiikki.

1.3. Vapaus, riippuvuudet ja rajat

Streittareiden tavoitteena on vapautua riippuvuuksista ja elää niin, ettei nautinnonhakuisuus hallitse heidän elämäänsä. Streittarit asettavat itse rajoja vapaudelle, he pidättyvät sellaisesta, mikä on tullut vapaaksi. Voidaanko sanoa liian vapaaksi heidän näkökulmastaan? Ziehe (1991, 34-41) tarkoittaa vapaudella potentiaalisten mahdollisuuksien laajenemista toiveiden ja ajatusten tasolla, vapaus ei välttämättä konkretisoidu reaali maailmassa. Vapauden lisääntyminen ei siis välttämättä vapauta ihmisten käyttäytymistä. Ziehe näkeekin, että identiteetin rakentamismahdollisuuksien kääntöpuolena on subjektiivisen kuormituksen kasvu. Subjektiivisten odotusten laajentuneen liikkumatilan ja niiden reaaliseksi todellisuudeksi muuttamisen välillä on kuilu, joka syvenee. Käytännössä tämä voi tarkoittaa sitä, että kaikista mahdollisuuksista huolimatta ihminen toistaa toimintojaan ja tulee niistä riippuvaiseksi.

Giddensin mukaan ihminen voi olla riippuvainen aivan mistä tahansa, tästä näkökulmasta katsoen on mahdoton vapautua kaikista riippuvuuksista. Riippuvuusteema selittää jälkitraditionaalista järjestystä. Riippuvuus mistä tahansa on osoitus tradition purkautumisesta, sillä rutiinistaminen muuttuu tyhjäksi. Mikään ei käske meitä tekemään tänään samaa kuin eilen, silti useimmat toistavat päivittäisiä toimiaan ja ovat niistä riippuvaisia. Riippuvuus estää yksilöiltä kosketuksen omaan itseensä ja suhteet muihin ovat usein pakonomaisia eivätkä vapaasti valittuja. Giddensin mielestä riippuvuudetkin ovat valintoja, koska jälkitraditionaalisessa yhteiskunnassa ei ole muuta vaihtoehtoa kuin valita, miten olla ja toimia. (Giddens 1995, 102-107)

Riippuvuus ilmenee pakonomaisena käyttäytymisenä. Kaikki sosiaalinen elämä on rutiininomaista, sillä toistamme samoja asioita päivästä toiseen. Rutiinit antavat muodon yksilölliselle elämälle. Giddens erottaa toisistaan säännönmukaisen toiminnan, tavat ja riippuvuudet. Säännönmukaisuus on rutiini, joka auttaa järjestämään päivittäistä elämää, mutta jota ihminen voi tarvittaessa muuttaa. Koira ulkoilutetaan yleensä aamuisin, mutta voidaan ulkoiluttaa tarvittaessa illalla. Tapa on toistuvaa

käytöstä, johon liittyy enemmän psykologista sitoutumista kuin säännönmukaisuuteen. Tavanomaista toimintaa kuvaillaan sanalla aina, pesen aina käteni ennen ruokailua. Pakkomielle puolestaan on käyttäytymistä, jota yksilön on vaikea tai mahdoton lopettaa. Hänelle tulee tunne minuuden kontrollin menetyksestä. Riippuvuudet ovat pakkoja, jotka hallitsevat ihmisen elämää, eikä ihminen niitä. (Giddens 1992, 70-72)

Yksi riippuvuuksiin liittyvistä piirteistä on, että tunne itsekontrollin menetyksestä aiheuttaa usein myöhemmin häpeän ja katumuksen tunteita. (Giddens 1992, 73) Tätä streittarit nimenomaan haluavat välttää hallitsemalla elämäänsä. Itsehallinta saatetaan menettää ainoastaan musiikin kautta, ei koskaan keinotekoisilla päihteillä. Musiikista "humaltuminen" on hyväksyttävää, koska streittarit eivät usko sen vahingoittavan heitä eikä muita ihmisiä. Toisin on päihteiden ja irtosuhteiden laita, niillä voi vahingoittaa sekä itseään että muita ja tuntee häpeää myöhemmin.

Moraalisina ja eettisinä valintoina erilaiset riippuvuudet näyttävät silmissämme hyvin erilaisilta, on arvokkaampaa olla riippuvainen työstä kuin bodaamisesta tai alkoholista. Fysiologisesti ja psykologisesti alkoholiriippuvuus ja bodausriippuvuus muistuttavat toisiaan siinä, että ne tuottavat samanlaisia kemiallisia prosesseja aivoissa. Tulkittiinpa riippuvuuksia sosiologisesti, psykologisesti tai fysiologisesti, ne joka tapauksessa kaventavat yksilön autonomiaa.

Modernisoitumisen ydinpiirteenä pidetään yksilöllistymistä. Jallinojan (1990, 460-461) mukaan yksilöllistymistä ilmentää myös perheen modernisoituminen. Avioerot ja avoliitot ovat yleistyneet, syntyvyys on alentunut, seksuaalielämä ja lasten kasvatus ovat vapautuneet ja perheenjäsenten autonomisuus on kasvanut. Modernilla on myös vastustajansa ja sen ydinjoukkoa ovat uuskonservatiivit. Modernin vastustajat näkevät modernisoitumisen edenneen liian nopeasti ja liian pitkälle, mikä on aiheuttanut ihmisille ongelmia. Uuskonservatiivit löytävät ratkaisun perheestä, joka takaa mahdollisuuden moraalisaantöjen sisäistämiseksi, identiteetin muodostumiselle ja merkitysjärjestelmien ylläpitämiselle.

Enemmistö ihmisistä kannattaa vastuullista vapautta, jota rationaalisuus säätelee. Ihmiset järkeilevät, missä he sallivat vapautta ja missä eivät hyväksy. Yksilöllistymisen pyrkimys saa ihmiset hakemaan vapautta, mutta rationaalinen järkeily asettaa rajoja, millä alueilla ja miten pitkälle vapaus voi edetä. Tätä nimitetään kausaaliseksi moraaliksi, joka korvaa absoluuttisen moraalin. Kausaalista moraalista voidaan tarkastella suhteessa seksuaalimoraaliin. Seksuaalimoraali ei ole vapautunut täysin, vaan vain joiltakin osin. Esiaviollisista ja yleensäkin naimattomien välisistä sukupuolisuhteista on tullut yleisesti luvallisia. Sitä vastoin avioliiton ulkopuolisia seksisuhteita ei juurikaan hyväksytä. Toisaalta rationaalisuuden säätelemä vapaus edistää yksilön vapautumista, toisaalta se estää sen estottoman etenemisen. (Jallinoja 1990, 462-466) Streittareiden moraalit eroaa yleisestä seksuaalimoraalista. Streittarit eivät aseta naimattomia ja naimisissa olevia eri asemaan, vaan pitävät olennaisena asiana parisuhdetta. Streittareille seksi kuuluu parisuhteeseen ja siihen liittyy vakituinen kumppani.

Europassa tehtiin vuonna 1981 asenteita koskeva tutkimus, ja sen tulosten mukaan ihmiset yleensä luulevat muiden elävän melko vapaasti, mutta elävät itse mielestään tiukkojen moraalinormien mukaan. Ihmisillä on mielikuva yleisestä vapautumisesta ja se myös edistää liberalisoitumista. Ihmiset sallivat muiden tehdä haluamiaan elämänratkaisuja, vaikka eivät itse niitä toteuttaisikaan. Ratkaisuista tulee ihmisten oma asia. Ihmiset ovat tietoisia siitä, että vapautumista pidetään nykyajan pääpyrkimyksenä, ja se luo painetta hyväksyä vapaus monilla elämänalueilla. (Jallinoja 1990, 466-467) Streittarit elävät itse melko konservatiivisesti, eivätkä hyväksy estotonta vapautta omassa elämässään, jos vapaudeksi käsitetään se, että kaikki on sallittua. He eivät kuitenkaan puutu muiden elämään, vaan antavat jokaisen tehdä omat elämänratkaisunsa. Toisaalta streittarit ovat mielestään vapaampia kuin vapaina itseään pitävät ihmiset. Streittareiden elämää eivät hallitse päihteet. Tästä näkökulmasta voidaan tarkastella esimerkiksi tupakoitsijan elämää ja vapautta. Nikotiiniriippuvuus on monilla niin voimakasta, että tupakkaa on saatava säännöllisesti tai olo käy hankalaksi. Voiko ihminen tuntea itsensä vapaaksi, kun päivän kulkua määräävät tupakkatauo?

Robert Bellah tutkijaryhmineen on kiinnittänyt huomiota ns. terapiakulttuuriin, joka hänen mielestään edistää ihmisen irtautumista yhteisöistä. Terapia on hänen mielestään nykyään yleinen suhtautumistapa, ei enää vain hoitosuhde. Terapian lähtökohtana on ihmisen vapauttaminen, niin ongelmistaan kuin syyllisyyden tunteistaankin. Ihminen vapautetaan yksilöllistymään eli tulemaan riippumattomaksi muista ihmisistä ja tulemaan toimeen itsensä kanssa. Terapiakulttuuri rapauttaa perhettä tehden kaikista perhevaihtoehdoista normaaleja. Samalla perheenjäsenten suhteita tarkkaillaan ja niistä tulee sopimuksenvaraisia, joista täytyy neuvotella usein. Myös keskinäisiä tunteita on pohdittava väsymykseen asti ja tästä seuraa se, ettei perhe enää ole aito yhteisö. Aito yhteisö perustuu yhteisiin kokemuksiin ja yhteiseen historiaan, ei neuvotteluihin. (Jallinoja 1990, 468-469)

Menettäessään viimeisen aidon yhteisönsä ihmiset alkavat etsiä uusia yhteisöjä, joihin kiinnittyä. Uudet yhteisöt ovat samoin tuntevien tai samanmielisten yhteenliittymiä, joissa edellytetään voimakasta ja arvioinnin kohteeksi joutuvaa sitoutumista. Ihmiset alkavat etsiä uusia sitoumuksia normittomassa tilanteessa. Perheen vaihtoehdot voivat olla mitä tahansa hankkeita, joissa ihminen tuntee olevansa mukana jossakin merkittävässä. Sitoumukset voivat löytyä esimerkiksi elämäntyylin tai harrastusten parista. (Jallinoja 1990, 468-469) Streittarit ovat löytäneet oman väljän yhteisönsä samoin ajattelevien parista. Streittarius kuitenkin poikkeaa muista uusista yhteisöistä siten, ettei yhteisöllä ole tiukkoja sääntöjä, eikä yhteisöstä voida ketään erottaa. Jos joku huomaa, ettei enää halua elää kuten muut streittarit, hän yleensä itse jättää yhteisön. Streittarius perustuu omaan valintaan ja valinta on myös hylätä streittarin elämäntapa.

Modernin ja antimodernin kamppailu on luonut mielikuvan konservatiivisuuden ja vapauden kausista. Kun vapauden kausi on jatkunut pitkään ja ihmisten käyttäytyminen on alkanut muuttua, tutkijat ovat huolestuneet liiallisesta vapaudesta. Tutkijat tarjoavat tilalle paluuta perhekeskeisyyteen. Streittarit ovat tehneet omat päätelmänsä liiallisesta vapaudesta ja ovat itse alkaneet normittaa elämäänsä kieltäytymällä päihteistä, vapaasta

seksistä, ylenmääräisestä kulutuksesta. Nautintojen sijaan he ovat valinneet tietynlaisen askeettisen elämäntavan. Vähemmän voi olla enemmän elämänlaadullisesti.

Vapauden ja konservatiivisuuden vaihtelu ilmenee lähinnä asennetasolla, ei niinkään käyttäytymisessä. Vapautta säätelee kuitenkin kausaalinen moraali ja tulevaisuuden konservatiivit nähdään järjen kannattajina, joita vastaan vapauden romanttiset kannattajat nousevat. Lisääntynyt vapaamielisyys on himmentänyt vapauteen liitettyä romantiikkaa ja arkipäiväistänyt vapautta.

Jälkitraditionaalista elämää ilmentää myös se, että arjen rutiinien vastapainoksi etsitään yhä äärimmäisiä reaktioita ja vastavetoja ekstremelajejen muodossa. Ihmiset haluavat kokeilla rajojaan äärimmäisissä lajeissa, kuten vuorikiipeilyssä, laskuvarjohypyissä tai koskenlaskussa. Yhteistä lajeille on, että niitä harrastetaan vaarallisissa paikoissa. Vaarallisen kosken onnistuneesti laskiessaan ihminen tuntee olevansa sekä fyysisesti että psyykkisesti äärirajoilla tai jopa ylittävänsä itsensä ja voittavansa pelkonsa ja saa siitä nautintoa. Ekstremelajit antavat elämyksiä, joita ihmiset hakevat.

1.4 Sosiologian nuorisokuvat

1.4.1 Nuoruus ja nuoriso käsitteenä

Koska tarkoituksena on tutkia nuorten elämäntapaa, lienee aiheellista määritellä mitä nuoruudella ja nuorisolla tarkoitetaan. Nuoruutta ja nuorisoa tarkasteltaessa sen historia osoittaa, että määritelmiä on lähes yhtä monta kuin määrittelijää. Toisten mielestä nuorisoa on ollut vasta 1950-luvulta, toisten mielestä lähes aina. Antropologiset tutkimukset väittävät, että nuoruutta ja nuorisoa on esiintynyt lähes kaikissa yhteiskunnissa ja kaikkina aikoina. Useat tutkijat liittävät nuorison synnyn modernin teollistuneen yhteiskunnan syntyyn. Sosiologi Frank Musgrove esitti 1960-luvulla, että nuoruuden keksi Rousseau vuonna 1762. Nuoruuden synty liittyi talouselämässä tapahtuneisiin muutoksiin. Tehdastuotanto ja laajeneva rahatalous vaativat ihmisiltä uusia tietoja ja taitoja, joita pystyttiin hankkimaan vain säännöllisen koulutuksen avulla. Muodollisen koulutuksen piteneminen teollisuusyhteiskunnassa

aiheutti nuoruuden pitenemisen. (Puuronen 1997, 14-15 ja 39) Nykyään koulutus on pidentynyt edelleen ja puhutaan myös elinikäisestä opiskelusta. Ajan hermolla pysyäkseen on päivitettävä tietojaan ja osaamistaan jatkuvasti, myös työn ohella. Voidaanko ajatella nuoruuden edelleen pidentyneen, vai tuntevatko ihmiset itsensä nuorekkammiksi osallistuessaan kursseille ja oppiessaan uutta? Onko nuoruuden salaisuus elinikäinen oppiminen ja se, ettei vain jää paikoilleen?

Heiskasen ja Mitchellin mukaan nuoriso on käsitetty erilliseksi ihmisryhmäksi vasta 1950-luvulta alkaen, joten käsitekin on uusi. Heidän mukaansa äänilevyteollisuuden synty ja kevyen musiikin kulutuksen kasvu synnyttivät nuorisokulttuurin. (Heiskanen & Mitchell 1985, 14-15) Nuoruudesta puhuttaessa voidaan tarkoittaa sekä kuulumista tiettyyn sukupolveen että tiettyä ikävaihetta. Samanikäisillä on yleensä suoritettavanaan yhteisön määrittämiä toimintoja, jotka muuttuvat siirryttäessä ikävaiheesta toiseen. Jokainen nuorten sukupolvi luo myös omaa kokemusvarantoa, joka poikkeaa edellisten ja tulevien sukupolvien kokemuksista. Nuoruuden ikärajoista on esitetty erilaisia käsityksiä, mutta yksimielisyyteen ei olla päästy. Nuoruutta voidaan määrittää myös toiminnoilla, tietyt toiminnot kuuluvat nuoruuteen, tietyt aikuisuuteen. Tämäkään erottelu ei ole yksioikoinen. Jos esimerkiksi työelämään siirtymisen ajatellaan merkitsevän aikuisuuden alkamista, ikähaitari on melko laaja. (Venkula, Rautevaara 1993, 6-7) Jotkut saattavat siirtyä työelämään peruskoulusta päästyään 16-vuotiaana, korkeasti koulutetuilla työelämä saattaa alkaa vasta lähempänä kolmeakymmentä ikävuotta tai sen jälkeenkin.

Nuoruuden ikärajaa määritettäessä aika tavanomainen käsitys on ajatella yläasteelle siirtyminen jonkinlaisena rajapyykkinä, eli noin 12-13-vuotiaat olisivat nuoria, sitä nuoremmat lapsia. Toisaalta viime aikoina on keskusteltu myös lapsuuden häviämisestä tai ainakin lyhenemisestä. Kouluiän alentamisesta on keskusteltu ja jokaisella kuusi-vuotiaalla on jo oikeus esiopetukseen, mikä valmistaa koulumaailmaan. Muoti noudattaa samoja linjoja, oli sitten kysessä lapsi tai aikuinen. Nuoruuden yläikärajan määrittäminen onkin hankalampaa. Nuoruuden ihannoinnin vuoksi ihmiset haluavat olla yhä pitempään nuoria, mutta ovatko he silti nuorisoa? Elämänkaaren mukaan ihmisten odotetaan kypsyvän ja seestyvän noin kahteenkymmeneen ikävuoteen mennessä,

kuuluvatko he sen jälkeen enää nuorisoon vai nuoriin aikuisiin? Toisaalta ihmiset elävät nykyään yhä pitempään, venyvätkö ikäluokituksetkin sen mukaan?

Nuoruutta määriteltäessä on tavanomaista yhdistää nuoruus biologiseen ikään, olla nuori on yhtä kuin olla tietyn ikäinen. Bourdieun (1985, 129) mielestä biologinen ikä on kuitenkin suhteutettava ihmisen yhteiskunnalliseen ikään, mikä taas on sidoksissa aikaan ja paikkaan. Ikä on biologinen suure, jota manipuloidaan sosiaalisesti. Nuorista ei voida puhua yhtenäisenä ryhmänä, jolla on yhtenäiset intressit, jotka on liitetty biologisesti määriteltyyn ikään. Mieluummin olisi esimerkiksi analysoitava nuorisoryhmien välisiä eroja, vertailtava samanikäisten työssäkäyvien ja opiskelijoiden elintasoja ja aikabudjettia. Kimmo Jokisen (1985, 7) mielestä nuorisosta silti muodostuu tietynlainen kokonaisuus, jonka jäseniä yhdistää yhteiset intressit esimerkiksi suhteessa vanhempaan sukupolveen.

1.4.2. Sosiologian nuorisokuvia

Nuorisoa on tutkittu paljon ja yleensä tutkimus on ollut ongelmakeskeistä. Ritva Uusitalo hahmottaa sosiologian nuorisokuvia teoksessa *Törmäävät tulkinat*. (Uusitalo 1991, 249-253) Hänen mielestään valtaosa nuorista on "normaaleja" eli he jakavat aikuisväestölle tyypilliset arvot ja käyttäytymisen. 1950-60-luvuilla nuorisotutkimus loi pohjan väitteelle, jonka mukaan nuoret on vapautettu yhteiskunnan instituutioista, kuten kasvuperheestä, tuotantoelämästä ja yleensä yhteiskuntaa kohtaan tunnettavasta vastuusta. Nuoret nähtiin tilapäisessä irrallisuuden tilassa, jossa he etsivät omia identiteettejään ja kokeilivat omia roolejaan suhteessa muihin. 1960-70-luvuilla opiskelun takia pidentynyt nuoruus analysoitiin yhteiskunnan instituutioista irralliseksi. Nuorilla oli mahdollisuus tarkkailla instituutioita ulkoapäin ja esittää yhteiskunnalle uusia haasteita. 1980-luvulla alkoi keskustelu jälkiteollisesta yhteiskunnasta ja pysyvästä yhteiskunnallisten suhteiden muutoksesta. Nuorille asetettiin uudenlaisia yksilöllistymisvaatimuksia ja mahdollisuuksia.

Jokisen (1985, 1) mukaan nuoret ilmentävät omalla elämällään ja kulttuureissaan, mitä yhteiskunnassa tapahtuu ja mitä ristiriitoja mahdollisesti esiintyy. Muutostendenssit ja uudet suuntaukset näkyvät selkeimmin nuorisossa.

1.4.3. Alakulttuuriteoria ja sen tulkintaa

Streittareiden elämäntapa ei ole osa valtakulttuuria, sillä he eivät elä nuorison valtavirran elämäntapojen mukaan. Enemmistön elämäntapaan kuuluu hyvin usein päihteiden käyttö, josta streittarit kieltäytyvät. On syytä tarkastella alakulttuuriteoriaa, jotta voidaan hahmottaa streittareiden paikkaa suhteessa valtakulttuuriin. Birminghamilainen alakulttuuriteoria kehitettiin 1970-luvulla Britanniassa Birminghamin yliopistossa. Teoriaan yhdisteltiin luokkayhteiskuntaa koskevaa teoriaa ja semiotiikkaa eli merkkitiedettä. Tarkoituksena oli nähdä nuoret omien merkitystensä tuottajina, subjekteina. Aiemmin nuoria oli tutkittu lähinnä kontrollinäkökulmasta, objekteina. Teorian keskeisiä perusoletuksia ovat kaksoisartikulaatio-oletus, bricolage-oletus ja homologia-oletus.

Kaksoisartikulaatiolla tarkoitetaan, että nuorten alakulttuurit ovat yhteiskuntaluokkaseman määräämän emokulttuurin ja niin sanotun valtakulttuurin puristuksessa. Suomessa myöhäinen rakennemuutos ja kaupungistumisen jälkeen alkanut keskiluokkaistuminen ja sen rajojen epämääräisyys ovat aiheuttaneet sen, ettei Suomi ole niin selkeä luokkayhteiskunta kuten Britannia. Kaksoisartikulaatio ei siten sovellu Suomen oloihin. Bricolage-oletus liittyy käsitykseen, miten ”tyylittely” tapahtuu alakulttuureissa merkkejä uudelleenkoodaamalla. Merkeillä on muoto ja sisältö ja niiden yhteys on mielivaltainen. Merkityksillä voi olla eri tasoja, kuten ilmitaso ja piilomerkitys. Homologialla eli vastaavuudella tarkoitetaan alakulttuurisen ryhmän omimista tyyliinsä asioita ja esineitä, jotka ovat homologisessa suhteessa. (Lähteenmaa 1996, 95-103)

Jaana Lähteenmaa tulkitsee suomalaisia alakulttuureja siitä lähtökohdasta, että ne ovat imaginaarisia ratkaisuyrityksiä modernisaation tuottamiin yhteiskunnan ja kulttuurin muutoksiin. Ensimmäinen julkisuutta saanut alakulttuuri oli 1950-luvulla lättähattukulttuuri. Lättähattut tulivat sekalaisista luokkataustoista ja keskeistä heille oli, että he yhdistivät pukeutumiseensa ja hauskanpitoon aikuismaisia ja nuorekkaita elementtejä. He puolustivat kulttuurista nuoruutta, joka oli syntynyt sodanjälkeisen elintason nousun ja nuorisomarkkinoiden Suomeen tulon myötä. 60-70-lukujen vaihteessa Suomeenkin tuli hippiliike, joka kuitenkin pian muuntui vasemmistolaiseksi opiskelijapolitikoinniksi. Liikkeen taustalla nähdään median vaikutus, televisiot yleistyivät ja maailmankuvien muotoutumisessa tapahtui murros. (Lähteenmaa 1991, 259-260)

1970-luvun lopulla Suomessa keskeisimpiä alakulttuureja olivat diinarit ja punkkarit. Diinarit tulivat pääasiassa työväenluokkaisista taustoista ja heidän pyrkimyksensä oli alakulttuurillaan tasoittaa työväenluokan kulttuurin ja sosiaalisen kohoamisen ristipaineita. Tärkeää heille oli nostalgia, he pukeutuivat 50-luvun tyyliin ja puolustivat "sokeaa optimismia", joka on tulkittu reagoinniksi epävarmoille tulevaisuuden näkymille. Punkkariius nähtiin myös reaktiona nuorten tulevaisuudenvisioiden synkkenemiselle, lähinnä nuorisotyöttömyyden ja taloudellisten suhdanteiden heikentymisen takia. Toisaalta punkkareiden alakulttuuria, jossa korostetaan vaatimattomuutta, on tulkittu myös reaktiona yhä kaupallisemmaksi muuttuneelle nuorisokulttuurille. (Lähteenmaa 1991, 260-261)

1980-luvun puoleenväliin mennessä diinareiden ja punkkareiden alakulttuurit olivat menettäneet merkitystään. Tilalle olivat tulleet hevarit ja Dingo-fanit. Hevarit kuuntelivat hevimusiikkia ja jäljittelivät hevimuusikoiden pukeutumis- ja hiustyyliä. Hevarit olivat pääsääntöisesti poikia ja he puolustivat uhanalaista miehisyyttä ja macho-kulttuuria. Dingo-fanit olivat tyttöjä ja he puolustivat naiseutta ja ilmensivät samalla työstä naiseksi kasvamisen ristiriitaisuutta. Näiden alakulttuurien nähtiin reagoivan kulttuuriseen murrokseen, jonka sukupuolijärjestelmän järkkäminen ja mies- ja naisroolien problematisoituminen aiheuttivat. (Lähteenmaa 1991, 261)

90-luvulle tultaessa alakulttuureihin samastumista esiintyy aikaisempaa vähemmän. Hip-hop-kulttuuri painottaa antirasismia ja toimintaa, josta keskeistä on graffitien maalailu. Rennon resuinen pukeutumistyyli nähdään yhteensopivana liberaalis-boheemin asennoitumisen kanssa. Kurinalaista pukeutumistyyliä noudattava rassistinationalistinen skinhead-kulttuuri on myös alkanut levitä Suomeen. Skinheadit ja hip-hopperit reagoivat vastakkaisilla tavoilla kansainvälistymiseen ja pakolaiskysymykseen. Kaikki nuoret eivät samaistu alakulttuureihin, ja tytöillä johonkin erottautuvaan ryhmään kuuluminen on ollut vähäisempää kuin pojilla. Yhteiskunnan murroksia voidaan työstää sekä alakulttuuritasolla että tehdä identiteettityötä yksilötasolla. Aikuistuminen on helpottunut aikuisuuden ja nuoruuden välisen rajan hälventymisen myötä ja vähentänyt samaistumista alakulttuureihin. (Lähteenmaa 1991, 262)

Vuonna 1995 tulivat julkisuuteen ns. kettutyöt, jotka vapauttivat minkkejä turkistarhoista. Nuoret ovat kiinnostuneita eläinten oikeuksista ja ympäristönsuojelusta, mutta ovat haluttomia sitoutumaan poliittisesti eivätkä ole kiinnostuneita uskonnoista. Enemmistö nuorista nähdään ideologisesti kodittomina. (Helve 1996, 74-76) Viime vuosina yksi paljon julkisuutta saanut ja keskustelua aiheuttanut nuorison suuntaus on ollut eläinten oikeuksiin liittyvä veganismi, joka tarkoittaa kaikkien eläinkunnan tuotteiden välttämistä niin ravinnossa kuin muussakin kulutuksessa. Myös streittareiden aate tuli Suomeen 1990-luvulla, mutta se on saanut vain vähän julkisuutta osakseen. Marginaalisesta asemastaan huolimatta streittarius on ylittänyt julkisuuskyynnyksen toisinaan ja on yksi esimerkki, kun vaihtoehtoisia elämäntapoja esitellään.

1.5. Streittareita jäljittämässä ja paikantamassa

Kiinnostukseni ilmiötä kohtaan heräsi ja valitsin sen graduni aiheeksi, vaikka se tuntui vaikeasti lähestyttävältä. Pettymyksekseni totesin, ettei ilmiöstä ainakaan Suomessa ole kirjoitettu juuri mitään, puhumattakaan, että sitä olisi tutkittu. Ilmiö jäi kuitenkin vaivaamaan. Kun tiedotusvälineissä käytiin keskustelua mielestäni paljon nuorten

lisääntyneestä alkoholin käytöstä sekä tupakoinnista, ajatukseni palasivat lukemaani artikkeliin. Nuoruutta voi elää toisinkin.

Aloin tutustua nuorisotutkimukseen, alkoholi-, tupakka- ja huume tutkimuksiin ja yritin niistä löytää taustaa ajatukselleni streittareihin liittyvästä gradusta. Yksi tärkeä osa-alue oli myös streittareiden musiikkiin tutustuminen kirjallisuuden avulla, rockin historia tuli tutuksi. Selasin myös internetiä ja sieltä löysin mainintoja streittareista. Löysin myös muutaman muun lehtiartikkelin, joissa kirjoitettiin streittareista. Olin löytänyt oljenkorren, joku on sittenkin joskus jotain streittareista kommentoinut.

Löysin streittareiden kotisivuja internetistä ja joissakin oli mukana yhteystiedot. Lähetin sähköpostia kyseisille henkilöille ja kerroin tutkimusideastani ja pyysin nuoria kertomaan elämäntavastaan. Kaikki löytämäni streittarit olivat Jyväskylän ulkopuolelta, joten hylkäsin haastattelun tutkimusmenetelmänä. Vapaamuotoisia aineita minulle vastanneet eivät innostuneet kirjoittamaan, joten lähetin heille kysymyksiä, joihin he vastasivat. Vastausprosentti tosin jäi hyvin pieneksi, enemmistö streittareista, joihin otin yhteyttä, ei vastannut.

Vinkkien rohkaisemana aloin koota systemaattisemmin aineistoa, käytin eri reittejä. Tuttavani kautta sain tietää myös yhdestä Jyväskylässä asuvasta streittarista. Kirjoitin hänelle, mutta hänkään ei vastannut. Aineistoni alkoi muodostua vähitellen ja siitä tuli varsin kirjava, oli lehtihaastatteluja, kyselyyni vastanneita, internetistä löytyneitä kotisivuja. Lehtihaastatteluja löysin viisi, joissa oli haastateltu yhteensä kuutta streittaria, kolmea naista ja kolmea miestä. Naiset olivat iältään 15-, 21- ja 22-vuotiaita ja miehet 19-, 22- ja 25- vuotiaita. Internetistä löytyneiden kotisivujen yhteystietojen avulla olin yhteydessä neljään streittariin. Kaikki olivat naisia ja iät olivat 16, 21, 22 ja 23. Internetistä löysin myös yhden, 22-vuotiaan streittarimiehen haastattelun. Kotisivuja löysin lukuisia, varsinkin ulkomaisia oli paljon ja ne olivat sisällöltään hyvin moninaisia. Joissakin oli yhdessä lauseessa maininta streittariudesta, eikä asiasta kirjoitettu enempää, joissakin streittariudesta oli kerrottu enemmän. Kotisivut kertoivat ihmisistä yleensä, eivätkä keskittyneet streittariuteen. Suomalaisia kotisivuja, joissa henkilö mainitsi olevansa streittari, löysin kymmenen, jo edellä mainittujen lisäksi.

Enemmistö streittareista oli nuoria miehiä, jotka harrastivat tai opiskelivat tietojenkäsittelyä. Ulkomaisia kotisivuja löysin vaikka kuinka paljon, mutta niitä selatessani totesin, etteivät ne anna uutta tietoa aiheesta, joten jätin ne käsittelemättä. Tärkeintä oli kuitenkin, että löysin aineistoa ja sain jonkinlaista käsitystä streittareiden ajatuksista. Löysin myös sivuja, joissa kirjoitettiin streittariudesta yleensä. Ilman internetin suomia uusia ulottuvuuksia en olisi löytänyt streittareita ja olisin joutunut vaihtamaan gradun aihetta. Gradun työstäminen on ollut jatkuvasti eräänlaista salapoliisityötä. Streittareista tehtyä aiempaa tutkimusta ei ole. Olen yrittänyt löytää monenlaisia mahdollisia teemoja, joita voisin streittariuteen liittää, joiden läpi voisin streittariutta katsoa ja joiden avulla ilmiötä ymmärtää.

Streittari-ilmiön monitahoisuuden vuoksi lähestyn sitä useasta näkökulmasta. Streittarius on uusi liike, joka ei antaudu selvästi kategorioitavaksi.

1. Ensimmäiseksi lähestyn sitä liikkeenä pohtimalla vanhoja ja uusia liikkeitä, yhteiskunnallisia liikkeitä ja oman elämän mikroliikkeitä. Pyrin siis tulkitsemaan millainen liike streittarius on. Voiko sitä kutsua edes liikkeeksi vai mieluummin identiteettipolitiikaksi?

2. Toiseksi lähestyn streittariutta musiikin kautta. Streittariuden koti on rockmusiikissa, ja niinpä kysyn nuorisomusiikin roolia. Miten nuorten oma musiikki, mistä rock on paras esimerkki, kanavoi nuorten tunteita ja synnyttää nuorten keskeistä yhteisöllisyyttä ja liikkeitä. Tässä tarkastelussa käytän myös omaa aineistoani. Millaisen roolin streittarit antavat musiikille.

3. Streittariuden keskeinen, välttämätön perusvalinta on pidättäytyminen alkoholista, huumeista ja tupakasta. Kolmanneksi katsonkin sitä nuorten päihteiden käytön näkökulmasta. Olen tutustunut nuorten päihteiden käyttöä koskeviin tutkimuksiin ja esittelen myös omaa aineistoani.

4. Streittarit pidättyvät myös irtoseksistä. Tämän taustoittamiseksi tarkastelen seksuaalisuuden vapautumista viimeisten vuosikymmenten aikana ja nuorten

seksuaalisesta käyttäytymisestä tehtyjä tutkimuksia. Oman aineistoni avulla pyrin selittämään miksi streittarit eivät hyväksy irtoseksia.

5. Pidättyminen alkoholista, huumeista, tupakasta ovat eräänlaisia uuskonservatiivisia piirteitä, jotka ikään kuin vahvistavat valistuneiden aikuisten nuorille asettamia odotuksia. Sen lisäksi streittarit yhdistävät omaan identiteettiinsä monia tämän ajan tyypillisiä nuorisoliikkeiden kohteita, ja täten kasaavat itselleen monia ja kulttuurisesti ristiriitaisia merkkejä ja identiteettejä. Oman aineistoni avulla tutkin myös tätä, mitä muita näkyviä elämäntapavalintoja streittareilla on. Mitä nuorisokulttuurien ajankohtaisia kysymyksiä he omaksuvat itselleen. Streittariuteen kuului alunperin vain päihteiden ja irtoseksin välttäminen. Nykyisin streittarit ovat niiden lisäksi omaksuneet myös kasvissyönnin, eläinten oikeuksien puolustamisen, ympäristönsuojelun, aseista kieltäytymisen, massakulutuksen vastustamisen tai jonkun näistä. Nämä valinnat tulevat päihteistä ja irtoseksistä kieltäytymisen lisäksi, mutta välttämättä niitä ei tarvitse olla.

2. VANHAT JA UUDET LIIKKEET

Streittarius voidaan mieltää jonkinlaiseksi liikkeeksi. Liikkeet voidaan jakaa uusiin ja vanhoihin tai toisaalta kansanliikkeisiin, protestiliikkeisiin ja mikroliikkeisiin. Käytetään myös käsitettä yhden asian liikkeet. Luonnehdin seuraavassa sekä uusien että vanhojen liikkeiden piirteitä, niiden eroja ja yhtäläisyyksiä. Esittelen myös kansanliikkeitä, protestiliikkeitä ja mikroliikkeitä eli elämäntapaliikkeitä.

2.1. Protestisyklit - liikkeillä on aikansa

Martti Siisiäinen on tutkinut suomalaisia protesteja yhteiskunnallisten liikkeiden ja ennen kaikkea yhdistysten kautta. Protesti alkaa yhteiskunnallisena liikkeenä yleensä yhteiskunnallisen kriisin todellisia ja/tai koettuja syitä vastaan. Siisiäisen keskeisiä käsitteitä ovat protestijakso ja poliittinen mahdollisuusrakenne. Protestijaksolla tarkoitetaan, että kollektiivisen toiminnan kehitys ei ole tasaisesti etenevää, vaan sille

ominaisia ovat nousut ja laskut, joiden aikana protesti leviää laajemmalle yhteiskuntaan, vakiintuu tai tukahdutetaan. Poliittisen tai kollektiivisen mahdollisuusrakenteen käsite kuvaa yhteiskunnallista suhdannetta, josta protestijaksoa kantava liike nousee ja joka luo suotuisampia tai epäsuotuisampia edellytyksiä liikkeen yhteiskunnallisille vaikutuksille ja toiminnan tavoitteiden toteutumiselle. (Siisiäinen 1990, 11-12)

Siisiäinen erottaa kolme protestijaksoa, jotka olivat ensinnäkin suurlakosta kansalaissotaan ulottuva jakso eli vuodet 1905-1918, toiseksi toisen maailmansodan jälkeiset neljä vuotta 1944-1948 sekä kolmanneksi 1960-luvun lopun ja 1970-luvun alun aika. (Siisiäinen 1990, 20) Näistä viimeistä jaksoa Marja Tuominen (1991) kuvaa protestoinnin ja nuorisoliikeshinnän ajaksi, ajaksi, jolloin vastakulttuuri taisteli kiivaasti valtakulttuurin kanssa. 60-luvun liikehdintä on vielä nykyäänkin esimerkkinä nuorten aktiivisuudesta ottaa kantaa yhteiskunnallisiin asioihin ja yritystä vaikuttaa niihin, ei vain hiljaisesti hyväksyä. Esittelen tässä Siisiäisen luonnehtimat protestijaksot.

2.1.1. Protestijakso: suurlakosta kansalaissotaan (1905-1918)

Vuosisadan alkuvuosina eri joukkoliikkeitä ja joukkojärjestöjä, kuten raittiusliike, nuorisoseuranliike, työväenliike, vapaapalokunnat, marttaseurat, urheiluseurat; yhdistivät monet piirteet: 1) Ne olivat syntyneet kulttuurisesta liikkeestä, 2) ne oli synnytetty ylhäältä alaspäin ja ne olivat sivistyneistön tai yläluokan johtamia, 3) ne oli alistettu kansallisen liikkeen päämäärille ja ne pyrkivät kasvattamaan kansan sen hengessä, 4) laajetessaan liikkeet saivat keskitetyn organisaatorakenteen ja niiden johto pyrki (ja onnistui) kytkemään uudet organisaatiot valtioon. Yhteydet valtioon vahvistivat liikkeiden antiaktionistista luonnetta, mikä oli keskeistä suomalaiselle poliittiselle kulttuurille. 5) Eri liikkeiden väliset rajat pysyivät kansan keskuudessa varsin epäselvinä, eikä esimerkiksi nuorisoseura- ja raittiusliikkeen yhtäältä ja työväenliikkeen toisaalta välinen ero ollut vuosisadan alussa rivijäsenten keskuudessa selvä tai olennainen. (Siisiäinen 1990, 27)

Vuoden 1905 suurlakko innosti yhdistystoimintaan ja muutaman vuoden ajan työväen-, raittius- ja nuorisoseuraliikkeen sekä osuustoiminnan jäsenmäärät kasvoivat. Seuraava toiminnallisuuden huippu osui vuosiin 1916-1917 ja päättyi kansalaissotaan. (Siisiäinen 1990, 28-29)

2.1.2. Protestijakso: toisen maailmansodan jälkeiset neljä vuotta (1944-1948)

Työväenliikkeen kielletyt järjestöt toipuivat nopeasti sotien jälkeen, mikä kertoo paljon suomalaisen intressirakenteen organisoituneisuudesta. Lokakuussa 1944 uudelleen julkiseksi perustettu Suomen kommunistinen puolue asetti linjakseen laajan demokraattisen fasismin vastaisen kansanrintaman kokoamisen. Euroopassa liikkui kommunismin aave, joka ei tuntenut valtioiden rajoja. Vuosien 1945-1949 välisenä aikana perustettiin erilaisia työväenliikkeitä, TUL:n seurat mukaanlukien lähes 7000 uutta järjestöä. SKP:n tavoitteena oli muuttaa yhteiskuntarakenteet sosialistisiksi. Tässä se ei kuitenkaan onnistunut ja huippuvuosien 1945-46 jälkeen vasemmiston kannatus alkoi hiipua ja oikeiston toiminta puolestaan alkoi elpyä sodan jälkeisestä syvästä lamasta. (Siisiäinen 1990, 48-58)

2.1.3. Protestijakso: 1960-luvun lopun ja 1970-luvun alun aikana

1960-luku oli monien muutosten aikaa Suomessa. Ensinnäkin kansainväliset suhteet muuttuivat Suomen liittyessä EFTA:an, TV:n ja joukkotiedotuksen rooli vahvistui, nuorisokulttuuri kansainvälistyi, ideologiset ja kulttuuriset ylikansalliset virtaukset löysivät Suomen ja suomalaiset löysivät massaturismin. Toiseksi elinkeinorakenne muuttui nopeasti maataloudesta aluksi teollisuuden sittemmin palvelujen kasvun suuntaan. Kolmas muutos olikin seurausta edellisestä, nimittäin maassa- ja maastamuutto. Neljänneksi perinteiset maaseutu- ja kaupunkiyhteisöt korvautuivat vinoutuneen ammatti-, ikä- ja sukupuolirakenteen saaneilla kylillä, toisaalta kaupunkilähiöillä, jotka olivat heterogeenisia sosiaaliselta rakenteeltaan. Opiskelijoiden

määrä kasvoi nopeasti ja modernismi sekä underground-kulttuuri saivat ensimmäisen huippunsa. 1960-luvun poliittinen ja järjestöllinen kehitys on nähtävä tätä taustaa vastaan. (Siisiäinen 1990, 63)

Vuoden 1966 eduskuntavaalit tuottivat uuden kansanrintamahallituksen työväenpuolueiden ja keskustapuolueen varaan. Protestijakson kehityksen kannalta tärkeimmät yhdistykset olivat rauhanjärjestö Sadankomitea sekä nuorisojärjestö Teiniliitto. Liikkeiden keskeisenä ympäristönä oli yliopisto ja tavoitteena uudistaa hallintoa. Vasemmistolaisuus valtasi opiskelijapolitiikankin. Vaikka antiaktionistisuus kuvaa sitä parhaiten, myös mielenosoituksia ja häiritsevää toimintaa harrastettiin. Vanhan valtaus oli huomiota herättävä tempaus. (Siisiäinen 1990, 63-66)

2.2. Vanhat kansanliikkeet

Kansanliikkeinä esittelen lyhyesti työväenliikkeen, raittiusliikkeen ja vanhat herätysliikkeet. Raittiusliike ja työväenliike nivoutuvat alkuvaiheissaan läheisesti yhteen, eikä voida puhua toisesta huomioimatta toista. Mielestäni raittiusliike on tärkein vanhoista kansanliikkeistä, kun taustoitan liikkeiden historiaa suhteessa streittariuteen. Streittarit pidättyvät alkoholin käytöstä oman elämän valintana. Heitä voi pitää tämän päivän raittiusliikkeenä. Raittiusliikkeenä se ei kuitenkaan toimi entisen tavoin. Nimenomaan Suomessa alkoholi on koettu yhteiskunnallisten ongelmien aiheuttajaksi ja raittiusliike on taistellut kansalaisten raitistamisen puolesta. Streittarit eivät yritä raitistaa ketään, vaan pitävät alkoholin käyttöä jokaisen omana valintana.

2.2.1. Työväenliike

Kansainvälisen työväenliikkeen keskeisimpiä vaatimuksia olivat kahdeksantuntinen työpäivä ja yleinen äänioikeus. Suomessa raittiusliike oli työväenliikkeen keskeinen esivaihe. Raittiusaatteen avulla pyrittiin työväestön kansalaiskasvatukseen. Raittiusmieliset kansalaiskokoukset keräsivät runsaasti työläisiä, jotka alkoivat vaatia

alkoholilainsäädännön uudistamista ja kieltolakia. Työväestön juomalakkoliike alkoi 1898 ja äänioikeuskysymys tuli osaksi sitä. Työväenpuolue oli suosiossa vuosisatojen vaihteessa ja puolue vaati yleistä äänioikeutta kaikille 21 vuotta täyttäneille, 8-tuntista työpäivää, työväenlainsäädännön kehittämistä ja yleistä koulupakkoa.

Uskottiin, että jos saadaan yleinen ja yhtäläinen äänioikeus, niin kieltolaki toteutuu sen jälkeen kansan enemmistön tahdon mukaisesti. Reaktio nousi voimakkaasti kasvaneesta työväestöstä ja se voidaan nähdä myös sopeutumisyriksenä muuttuvassa elämäntilanteessa. Raittiutta tärkeämpi liikkeeseen liittymisyys oli monelle järjestäytymisen sosiaalinen puoli. Suomeen saatiin yleinen ja yhtäläinen äänioikeus ja eduskunta yhteisen kansallisen nousun tuloksena. Työväenliike oli siinä keskeisenä tekijänä. (Sulkunen 1987, 144-152, Roininen 1987, 71-72 ja 224) Suomen työväenliikkeen historian kirjoittajakunta pitää työväenliikettä niin merkittävänä yhteiskunnallisena voimana, että Suomen nykyistäkään poliittista tilannettakaan ei voi arvioida huomioimatta työväenliikettä. (Suomen työväenliikkeen historia 1976) Streittariutta tarkasteltaessa raittiusliike on huomattavasti tärkeämpi vanha kansanliike.

2.2.2. Raittiusliike

Suomalaisten alkoholin käyttöön on liittynyt vuosisatojen ajan humaltuminen ja sen mukanaan tuomat lieveilmiöt. Viinan kotipolttajärjestelmä jäi Suomessa voimaan vuoden 1809 jälkeen. 1700-luvulla viinan valmistus oli kielletty ja kielto kumottu useita kertoja. Kotipolton jäädessä lailliseksi viinanpoltto ja juominen oli yleistä kaikissa kansankerroksissa. Viina liittyi niin häihin kuin hautajaisiin, sillä se kuului juhlaperinteisiin. Viinan runsas käyttö aiheutti ongelmia ja sen vuoksi kansan raitistaminen tuli tavoitteeksi. Eri uskonnolliset suuntaukset alkoivat toimia kansan raitistamiseksi ja yhtenä menetelmänä oli raittiuskirjasten jakaminen. Papit organisoivat seurakunnallista raittustoimintaa yhdessä paikallisten viranomaisten kanssa. (Suomen historia, osa 5, kansallisen heräämisen aika 1987, 120)

Helsingin yliopiston professori Stepan Baranovski julkaisi vuonna 1850 urauurtaneen teoksen, jossa hän osoitti juoppouden keskeiseksi syyksi Suomen synkkiin rikoslukuihin. Hänen mielestään rikokset vähenisivät, jos suomalaiset raitistuisivat. Baranovski ehdottikin, että Suomi ottaisi Ruotsista mallia ja alkaisi levittää kansankirjasia juoppoutta vastaan. Kirjasten julkaisukustannusten kattamiseksi hän järjesti maanlaajuisen keräyksen. Kirjasia laatimaan perustettiin Raittiuskirjasten toimikunta, jonka sijaan tuli vuonna 1860 Snellmanin aloitteesta perustettu seura Kohtuuden ystävät. Se toimi kuitenkin vain paperilla, eikä saanut mainittavia muutoksia aikaan. (Suomen historia, osa 5, kansallisen heräämisen aika 1987, 121)

Alkoholiongelma nousi yhteiskunnalliseen mittaan vasta 1870-luvulla kontrolli- ja tapajärjestelmän murenemisen myötä. Kollektiivisen pysyvyyden pakosta oli siirrytty yksilöllisen liikkuvuuden ja yritteliäisyyden korostamiseen tai pakkoon. Raittiuden Ystävät aloittivat toimintansa 1884 fennomaanisen sivistyneistön johdolla. Juomalakkoliike alkoi vuosisadan vaihteessa työväestön keskuudessa. Enemmän kuin pidättäytymisestä alkoholin käytöstä juomalakossa oli kyse ryhmäilmiöstä. Helsingissä juomalakkoon liittyminen edellytti vain kapakassa juomisesta kieltäytymistä, ei ehdotonta raittiyslupausta. Raittiusaate voidaan nähdä kulttuurisena ja poliittisena puolustusreaktiona maatalouden kaupallistumisen ja teollistumisen seurauksia vastaan. Raittiiliike tarjosi väylän ihmisille, jotka olivat kiinnostuneita yhteiskunnallisista asioista, sillä vaihtoehtoiset liikkeet puuttuivat. Sulkunen luonnehtiikin raittiiliikettä varhaiseksi työväenliikkeeksi. Suurlakkovuoden 1905 jälkeen liike keskiluokkaistui ja naisistui. (Sulkunen 1986, 19-21 ja 205-206 ja Sulkunen & Alapuro 1987, 142-152) Raittiiliike voidaan mieltää jollakin tapaa myös naisten liikkeeksi. Naiset olivat siinä aktiivisia ja kamppailivat miesten juomista vastaan. Alkoholinkäyttö oli pääasiassa miesten suosima tapa.

Raittiiliikkeen moraaliprojektin tärkein tulos oli kieltolaki vuosina 1919-1932. Laki ei kuitenkaan käytännössä toiminut, vaikka sen tukena oli vahva alkoholikielteen mielipide. Lain rikkomisesta tuli 1920-luvulla "kansanliike". Viinan salakuljetus ja myynti oli yleistä. Lain tehottomuus, siitä johtuva rikollisuus ja valtion talousvaikeudet

murensivat kieltolain kansansuosiota ja laki jäikin lyhytikäiseksi. (Ruonavaara 1998, 53) Kieltolain kumoamisen jälkeen ei ollut enää yhteiskunnan lakien noudattamisen velvollisuutta ja raittiuskasvatus koettiin entistä tärkeämmäksi. Uskottiin, että sillä voidaan vaikuttaa kansan juomistottumuksiin. Aksel Rafael Kurki kirjoitti vuonna 1938, että kasvatus raittiuteen on välttämätöntä taistelua alhaista, inhimillistä nautinnonhimoa vastaan ja sillä on tähdättävä myös tulevien sukuolvien siveellisyyteen. Kurki otti esiin myös yhteiskunnallisen näkökulman ja totesi raittiin ihmisen olevan yhteiskunnalle hyödyllisemmän kuin himojensa orjana elävän ihmisen. Kurki uskoi ihmisten hakevan koneellisen työn vastapainoksi viihdykettä ja sisäiselle tyhjyydelle unohdusta väkijuomia nauttimalla. Hän uskoi ihmisen tarvitsevan yleviä aatteita ja saavan uskonnosta voimaa luopuessaan nautinnoista. Hän painotti esimerkin sosiaalista merkitystä raittiuskasvatuksessa ja raittiuskasvatus otettiin myös urheiluseurojen aatteelliseen ohjelmistoon. Urheilijan olisi pidättäydyttävä väkijuomien lisäksi myös tupakan liiallisesta polttamisesta. Tästä kommentista huomaa, ettei tupakkaa pidetty 1930-luvulla kovinkaan haitallisena tapana. Väkijuomat nähtiin ongelmana ja raittiuskasvatus keskittyi niihin.

Vihtori Karpio (1953) on esitellyt raittiusliikkeen neljä kehitysvaihetta Jalmar Furuskogin jaottelun mukaan: uskonnollinen, lääketieteellinen, yhteiskunnallinen ja psykologinen. Uskonnollisessa vaiheessa raittiutta perusteltiin kristillissiveellisillä syillä ja tavoitteena oli juomarien pelastaminen. Lääketieteellisessä vaiheessa esitettiin tutkimustuloksia raittiuden välttämättömyydestä. Alkoholi todettiin lamauttavaksi aineeksi, joka poistaa estoja, jonka seurauksena ihminen arvioi väärin oman tilansa ja suorituskykynsä. Yhteiskunnallisessa vaiheessa havaittiin alkoholin turmiollisuus ja haittavaikutukset osoittautuivat yleisemmiksi kuin oli arvioitu. Raittiit turvautuivat harvemmin yhteiskunnan huoltoavustuksiin, syylistyivät harvemmin rikoksiin, avioeroja ja perheen hajoamisia oli vähemmän, maksoivat tunnollisimman veronsa ja kouluttivat lapsensa pidemmälle. Raittiusliikkeen ehdoton kanta oli, ettei juoppoutta voi poistaa kuin poistamalla väkijuomat. Huomio kiinnitettiin käyttäjien lisäksi myös alkoholin tuotannon ja jakelun järjestelmään. Raittiusliike oli kuitenkin demokraattinen eikä halunnut yleisen mielipiteen vastaisia toimenpiteitä. Kumotun kieltolain tilalle

haluttiin yleistä kansanraittiutta paremmin edistävä laki. Vuonna 1946 tehty gallup osoitti yleisen mielipiteen vähemmän raittiusmieliseksi kuin aikaisemmin.

Psykologisessa vaiheessa koetetaan löytää sielulliset syyt väkijuomien käyttöön ja varsinkin ns. väärinkäyttöön. Miksi toisista väkijuomien käyttäjistä tulee alkoholisteja, mutta kaikista ei? Uskottiin, että löytämällä vastaus voidaan ehkäistä alkoholismiin taipuvaisia sortumasta ja palauttaa jo alkoholisoituneet takaisin raittiiseen elämäntapaan. Juoppous käsitetään sairausilmiöksi ja alkoholi nähdään alkoholisteille vaaralliseksi, mutta muiden ei tarvitse siitä välttämättä pidättyä. Myös tavallisen väkijuomien käytön syitä koetetaan selittää. Käyttäjä pyrkii tyydyttämään jotakin tarvetta, voisiko sitä tyydyttää muilla keinoin? Karpio (1953) selittää väkijuomien käyttöä suggestiivisella kehällä. Ihmiset juovat, koska toiset juovat, selvittämättä itselleen miksi toiset juovat ja miksi tekevät itse samoin. Tästä kehästä streittarit ovat sanoutuneet irti. Toisten juominen on heille samantekevää, eivätkä he lähde siihen mukaan, koska he ovat tehneet valintansa olla juomatta.

Raittiusvalistustyön tulisi olla valistavaa, ei propagandaa, vaan kertoa juomatavan synnystä. Ehdottomuudesta luovutaan, sitä pidetään tarpeellisena vain nuorisolle. Jos raittiusliike lakkaa olemasta taisteleva yhteiskunnallinen liike ja tyytyy olemaan kansalaiskasvattaja, se Karpion (1953) mukaan ottaa tehtävän, jota ei pysty suorittamaan. Koska kirkon, koulun ja lukuisien kansalaisyhtymien tekemä kansankasvatustyö ei ole kansaa raitistanut, kuinka siihen pystyisi raittiusliike kasvatuksellisin keinoin? Raittiusliike voi vain muokata yleistä mielipidettä.

Myöhempinä vuosina raittiusuutia on tehty ainakin kouluissa kasvatuksellisin keinoin. Yhtenä menetelmänä on ollut raittiuskilpikirjoitukset. Eila Niskanen (1971, 30-42) on eritellyt koulujen raittiuskilpikirjoitusten valmistuslehtisten sisältöjä vuosina 1968-71. Yleinen linja lehtisissä oli, että yritettiin luoda negatiivisia asenteita alkoholia ja tupakkaa kohtaan jopa pelottelemalla. Käytön seurauksista puhuttiin noin puolessa lehtisten virkkeissä. Vähemmän käsiteltiin syitä, toimenpiteitä tai itse objektia, alkoholia tai tupakkaa. Alaluokan lehdissä oli eniten luonteen kasvatukseen tähtääviä sisältöjä, mutta niitä oli myös muissa lehdissä. Niskasen mielestä on kyseenalaista

herääkö oppilaissa myönteisiä asenteita terveitä elämäntapoja kohtaan, jos heille yritetään tarjota negatiivisia asenteita nautinto- ja huumausaineita kohtaan indoktrinaation keinoin. Niskanen ehdottaakin kognitiivisten aineiden lisäämistä, jolloin laajat ja monipuoliset tiedot takaisivat oppilaille perustan, jonka varassa he voisivat ratkaista oman kantansa. Koska raittiuskasvatus on koulussa tapahtuvaa kasvatusta, sen tulisi olla tasapainossa muun opetuksen kanssa. Olisi hyvä, jos lehtisten kirjoittajakunta olisi mahdollisimman laaja, siten kirjoituksissa näkyisi eri näkökantoja. Viime vuosina kouluissa ei ole enää annettu varsinaista raittiuskasvatusta, vaan nykyään puhutaan alkoholi- ja päihdevalistuksesta ja sitä annetaan muiden oppiaineiden yhteydessä.

Matti Piispa (1981) on tutkinut Suomen sanomalehdistön alkoholikirjoittelun linjaa vuosina 1951-1978 ja on havainnut selkeitä muutoksia suhtautumisessa alkoholiin. 50-luvun kirjoittelua hallitsi moralisoiva sävy. Raittiustyö painotti raittiuden positiivista merkitystä alkoholin käytön haittoja osoittamalla. 60-luvulla alettiin korostaa väkijuomien käytön ja nykyajan vaatimusten yhteensovittamista, joka ilmeni kohtuullisena juomatapana. Uusien alkoholi- ja keskiolutlakien tultua voimaan 1968 alkoholin käyttö lisääntyi ja vuonna 1974 kulutus nousi 15%. Alkoholin kulutuksen nousu aiheutti keskustelua ja paheksuttiin nuorison juopottelua yleisillä paikoilla. Raittiusliike oli huolissaan nuorten kiinnostuksesta keskiolueen ja yleisesti keskusteltiin keskiolueen vähittäiskaupan lopettamisesta. Ratkaisuksi nuorten alkoholin käyttöön tarjottiin koti- ja koulukasvatuksen tehostamista ja harrastusmahdollisuuksien parantamista. 70-luvulla alkoholikeskusteluun tuli kansanterveydellinen ja kansantaloudellinen näkökulma, koska sairaus- ja sosiaalimenot lisääntyivät lisääntyneen alkoholin käytön myötä. Alkoholiongelma yhteiskunnallistui, eikä se ollut enää vain raittiusliikkeen päänvaivana.

2.2.3. Vanhat herätysliikkeet

1800-luvun herätysliikkeitä olivat lestadiolaisuus, herännäisyys, rukoilevaisuus ja evankelisuus. Herätysliikkeitä on luonnehdittu protestiliikkeiksi, mutta Heikkilän ja

Sepon (1987) mielestä se on tarpeetonta, koska liikkeet olivat konservatiivisia yhteiskuntanäkemykseltään. Herätysliikkeet eivät kyseenalaistaneet vallitsevan alamaisajattelun perusteita, vaikka arvostelivatkin valtionkirkon yhteisöllistä uskonnollisuutta. Herätysliikkeissä oli uutta uskonnolliseen vakaumukseen perustuva ryhmäsidonnaisuus sekä yksilökohtaista uskoa korostava näkemys. Käyttäytymisnormitkin saattoivat poiketa huomattavasti vallitsevasta tapakulttuurista. Uskonratkaisun ehdottomuudesta kertoo paljon se, että yhteydenpito ”suruttomiin” sukulaisiin saatettiin katkaista kokonaan, mikä oli ajan kiinteisiin yhteisösuhteisiin nähden voimakas reaktio. (Heikkilä & Seppo 1987, 70-75)

2.3. 1960-luvun liikkeet

60-luvun radikaali Johan von Bonsdorff (1986) kertoo kirjassaan Vanhan valtauksesta ja 60-luvun toiminnasta yleensäkin. Hän kuvailee 60-lukua suoran toiminnan ja yhden asian liikkeiden ajaksi, silloin ei kysely onko lupa tehdä, vaan alettiin tekemään. Vaikka Sadankomitean perustaminen Suomeen lähti ydinaseiden vastustamisesta, järjestöstä kehittyi poliittinen ja kulttuurinen muutoslääke, josta versoi uusia yhden asian liikkeitä kuten kehitysmää-, rotusorto ja sosiaaliasioiden keskittyviä liikkeitä. (Litmanen 1998, 285)

Tuominen tarkoittaa vastakulttuurista puhuessaan toimintaa, joka vastustaa valtakulttuurin perinteisiä ratkaisuja ja etsii niille vaihtoehtoja. Suuret ikäluokat synnyttivät vastakulttuuriliikkeitä 1960-luvulla. Sadankomitean perustamisen suurimpana kannustimena oli ydinasevarustelun lisääntyminen ja julkisen keskustelun puuttuminen sen faktoista. Sadankomitea oli aikansa tuote, se syntyi uudessa tilanteessa, jonka ydinaseet aiheuttivat, aikaisemmin sillä ei olisi elämisen mahdollisuuksia. (Tuominen 1991, 22 ja 138-142)

2.4. Uudet liikkeet ja heimot

Käsitteen “uusi liike” on ottanut ensimmäisenä käyttöön italialainen liikkeiden tutkija Alberto Melucci. Meluccin mukaan uudet yhteiskunnalliset liikkeet on hahmotettava symbolisten ja sosiaalisten määrittelykamppailujen areenoiksi. Liikkeet pyrkivät määrittelemään ja toteuttamaan vaihtoehtoisia elämäntyyliä arjen sosiaalisten verkostojen avulla. Melucci (1989, 69-71) Kaj Ilmonen käyttää Meluccin luomaa käsitettä uusi liike luokitellessaan suomalaisia liikkeitä. Uusia liikkeitä ovat jälkitraditionaaliset liikkeet kuten rauhanaktivismi, ydinvoiman vastustajat, naisliike, ympäristöliike, seksuaaliset vähemmistöt. Vanhoja liikkeitä puolestaan ovat perinteiset joukkoliikkeet kuten ammattiyhdistys- ja luokkapohjaiset poliittiset liikkeet. Tutuin näistä lienee työväenliike. (Ilmonen 1998, 15-16)

Ilmonen erottelee toisistaan kollektiivisen toiminnan ja yhteiskunnallisen liikkeen. Kollektiivinen toiminta voi olla lyhyt- tai pitkäkestoista, esimerkiksi lakko työpaikalla. Myös hetkellinen tunteiden purkautuminen, kuten vaikka juhliminen Mika Häkkisen voittaessa formuloiden maailmanmestaruuden, on kollektiivista toimintaa. Riippuu monista tekijöistä muuntuvatko purkaukset yhteiskunnallisiksi liikkeiksi. Kollektiivinen toiminta voi muuttua yhteiskunnalliseksi liikkeeksi, jos se täyttää kolme piirrettä: 1) pyrkii edistämään tai jarruttamaan sosiaalista muutosta, jolloin sillä on yhteiset tavoitteet sekä saa aikaan yhteiskunnallisia konflikteja 2) jakaa melko yhtenäisen käsityksen tavoitteisiin pääsemiseksi eli sillä on yhteiset keinot ja 3) herättää ja pitää yllä solidaarisuuden tunteita ja on sikäli “organisoitunut”, että sillä on ajallista jatkuvuutta. (Ilmonen 1998, 15-16)

Streittarius voidaan luokitella yhteiskunnalliseksi liikkeeksi ainakin sillä perusteella, että sillä on ollut ajallista jatkuvuutta, onhan se syntynyt jo 1980-luvun alussa. Kyseenalaista on täyttääkö streittarius kohdan 1 vaatimuksen, streittareiden tavoitteet ovat yksilössä, eivät yhteiskunnan muutoksessa. Toisaalta esimerkiksi kulutuksen hillitseminen vaikuttaa myös laajemmin kuin vain yksilöön. Streittareilla on yhtenäiset keinot päästä tavoitteisiin, vaikka jokainen on vastuussa omasta elämästään.

2.4.1. Uusien ja vanhojen liikkeiden eroja

Työväenliike korostaa oikeudenmukaisuutta, uudet liikkeet luonnonmukaisuutta ja puhtautta. Uudet liikkeet eivät tuota poliittisia reformeja kuten vanhat liikkeet, vaan sosiaalisia identiteettejä. Julkisuus on ehdoton edellytys uusien liikkeiden elinvoimalle. Uudet liikkeet toimivat ruohonjuuritasolla ja niiden toiminta on epävirallista. Uudet liikkeet pyrkivät itsemääräytymiseen ja aktionismiin mieluummin kuin organisatoriseen kuriin ja ylhäältä määräytymiseen, mikä on vanhoille liikkeille tyypillistä. Vertaa esimerkiksi naisliikettä ja ay-liikettä toisiinsa. Uusissa liikkeissä jäsenten sitoutuminen liikkeeseen ei ole niin vahvaa kuin vanhoissa liikkeissä. Uusien liikkeiden yhteisöllisyys on julkisuuden kautta luotua, symbolista. Jäsenyys on voimassa vain niin kauan kuin jäsenet haluavat sitoa elämänprojektinsa liikkeeseen. Sillä tarkoitetaan elämistä liikkeiden moraalisten periaatteiden mukaisesti. Identiteettiprojekti ja individualismi yleensäkin ovat lähellä keskiluokkaista arvomaailmaa. Uudet liikkeet onkin leimattu keskiluokkaisiksi. (Ilmonen 1998, 28-31)

Vanhat liikkeet ovat välittäneet jäsentensä intressejä valtiokoneistoon ja lainsäädäntöön, ja siten ne ovat olleet rakentamassa hyvinvointivaltiota. Uudet liikkeet ovat osittain riippuvaisia vanhojen liikkeiden aikaansaamista oikeuksista. Uudet liikkeet eivät kuitenkaan varsinaisesti ylläpidä näitä oikeuksia, vaan edustavat vastakohtaa valtakulttuurista tukeville yhteiskunnallisille ryhmille. Uudet liikkeet painottavat erityispiirteitään ja näkökulmiaan itseään lähellä oleviin asioihin. Uusia liikkeitä onkin sanottu sosiokulttuurisiksi tai identiteettiliikkeiksi, kun vanhoja liikkeitä taas on kutsuttu sosiopoliittisiksi tai intressiliikkeiksi. (Ilmonen 1998, 36-37)

2.4.2. Uusien ja vanhojen liikkeiden yhtäläisyyksiä

Uusia ja vanhoja liikkeitä vertailtaessa niiden vastakohtaisuus on korostunut, koska vanhoja liikkeitä on vertailtu niiden nykyvaiheessa. Liikkeillä on elinkaari, josta voidaan erottaa alkuhapuilu, vahva mobilisaatio, vakiintuminen ja

institutionaalistumisen jälkeinen rapautuminen. Uudet liikkeet ovat ehtineet korkeintaan vakiintumisvaiheeseen, siksi vertailukohteeksi olisi hyvä ottaa liikkeiden alkuvaiheet. (Ilmonen 1998, 22) Työväenliikkeellä oli alkuvaiheessa puhtauden idea, jota korostettiin niin moraalisenä kuin käytännöllisenä hyveenä. Sen ilmenemismuodot jakautuivat selvästi sukupuolen mukaan. Työväen raittiusliikkeessä aktiivisimmat voimat olivat naisia. Urheilu puolestaan oli hyvin miehistä. Työväenliike pyrki ruumiinkulttuurin lisäksi luomaan myös uudenlaista kansankulttuuria. Työväentaloilla esitettiin näytelmiä, pidettiin lukupiirejä, ei vain tehty politiikkaa. Työ ja yhteisyys olivat keskeisiä ja niiden varaan alettiin rakentaa työläisidentiteettiä. (Ilmonen 1998, 34-35)

2.4.3. Eroja uusien liikkeiden tavoitteissa

Osa uusista liikkeistä kuten ympäristöliike ja seksuaaliset vähemmistöt pyrkivät universalisoimaan näkemyksiään ja antamaan niille legaalisia muotoja. Jos ne tavoitteessaan onnistuvat ja kaikki puolueet ja intressiryhmät alkavat liberalisoitua esimerkiksi avioliittokannoissaan tai alkavat ottaa ympäristöasioita enemmän huomioon, ne ovat vaarassa menettää erityisyytensä ja sen myötä liikevoimansa. Osa uusista liikkeistä ei yritäkään institutionalisoitua, vaan tyytyy oppositioasemaan vallitsevia näkemyksiä vastaan ja luo uusia merkitysvarauksia. Niiden toiminta on vallitsevan ajattelun kehyksiä purkavaa. Näillä liikkeillä on kyky kääntää huomio haluamiinsa asioihin pikemmin kuin poliittisiin saavutuksiin. Nämä liikkeet eivät tarvitse muodollisia organisaatioita edistämään ajatuksiaan, kuten vanhat liikkeet. Toiminnan näkyvä puoli pyritään integroimaan omaan elämään, liikkeesta tulee oman elämäntavan ilmaisin. Vanhoissa liikkeissä oma elämäntapa ja liike ovat ajan kuluessa eronneet toisistaan. (Ilmonen 1998, 37-38)

Uusien liikkeiden vahvuus, mutta myös heikkous piilee juuri privaatin puolen ja näkyvän toiminnan yhdistämisessä sekä vallitsevan ajattelun kehyksien purkamisessa. Liikkeet ovat vaarassa käpertyä vain jäsentensä ekspressiviteetin väyläksi ja marginalisoitua lahkoksi. Siinä asemassa ne eivät pysty tuottamaan edustamilleen

merkityksille myönteistä mediajulkisuutta. (Ilmonen 1998, 38) Onko streittareiden ajamalle aatteelle käynyt juuri näin? Vai ovatko he edes halunneet julkisuutta aatteelleen?

2.5. Välipäätös - identiteetti- ja elämäntapaliike

Streittarius voidaan mielestäni luokitella uusiin liikkeisiin kuuluvaksi. Streittarius on myös eräänlaista protestia, mutta ei niinkään yhteiskuntaa kohtaan, vaan nykynuorten elämänmenoa kohtaan. Siksi kutsunkin streittariutta mieluummin elämäntapaliikkeeksi tai mikrolikkeeksi kuin protestiliikkeeksi. Elämäntapaliikkeet ovat syntyneet postmodernismin tuotteena jälkitraditionaalissa yhteiskunnassa, jossa traditiot ovat murenemassa ja jonka jäsenet kokevat epävarmuutta muuttuvassa maailmassa. Traditiot ovat ohjanneet ihmisten elämää ja niiden rapautuessa ihmisten on alettava itse ohjaamaan elämäänsä, tehtävä valintoja ja arvioitava niiden vaikutuksia. Ihmisillä on mahdollisuus ohjata elämäänsä toisin kuin ennen, mutta toisaalta heillä ei ole muutakaan vaihtoehtoa.

Hannu Ruonavaaran artikkelissa Wagnerin (1987) mukaan Yhdysvalloissa nykyistä yhteiskuntaa ja kulttuuri-ilmapiiriä leimaa uusi raittius, joka yhdistää ihmisiä poliittiseen kenttään katsomatta. Uudella raittiudella Wagner tarkoittaa kulttuuria, joka ilmenee sekä terveysintoiluna että epäterveinä pidettyjen käyttäytymismuotojen vastustuksena. Uuden raittiuden liikkeet vastustavat kaikkea, minkä oletetaan aiheuttavan vahingollista riippuvuutta. Esimerkkeinä voi mainita päihteet, tupakan, uhkapelin, pornografian, ylensyönnin. (Ruonavaara 1998, 55-56) Uuden raittiuden periaatteet kuulostavat hyvin paljon streittareiden ajatuksilta.

Elämäntapaliikkeiden tavoitteena ei ole parantaa maailmaa, vaan yksinkertaisesti hallita omaa elämäänsä. Streittarit pyrkivät vapautumaan riippuvuuksista ja hallitsemaan siten omaa elämäänsä. Streittareille ryhädynamiikka ei ole tärkeää, vaan tavoitteet ovat yksilössä. Löyhä identiteettiyhteisö, joksi streittariutta voi kutsua, antaa nimen omille elämänvalinnoille. Se antaa ehkä myös impulssin; näinkin voi elämäänsä elää. Jokainen

streittari asettaa kuitenkin omat tavoitteensa ja tekee elämässään valintoja pyrkiessään päämääriinsä. Streittareilla ei ole johtajaa, eivätkä he ole virallisesti järjestäytyneitä. Muita elämäntapaliikkeitä ovat ainakin osittain vegetarismi, jolloin valinnan taustalla painottuu terveydelliset syyt. Monet vegetaristit tosin painottavat myös eläinten asemaa valintansa perustana, kuten vegaanitkin.

Tämän päivän nuoret saavat uusia ideoita median, musiikin ja internetin välityksellä. Musiikkiteollisuus on kansainvälistä ja musiikintekijät ja esittäjät pystyvät vaikuttamaan laajaan kuuntelijakuntaan eri puolilla maailmaa. Matkustaminen on lisääntynyt ja varsinkin nuoret ovat aikaisempaa kansainvälisempiä, eivät pelkää suomalaisia ajatuksiltaan. Internet tuo uusia ulottuvuuksia vaikka omaan kotiin, internetin välityksellä voi olla yhteydessä reaaliajassa toiselle puolen maapalloa. Internetillä on laaja käyttäjäkunta ja esimerkiksi syksyllä 1999 kohuttua kauhufilmiä "Blair Witch Projectia" mainostettiin pääasiassa internetin välityksellä ja se vaikutti rikkovan kaikki ennätykset, vaikka elokuva tehtiin pienellä rahalla.

Olen tutkimukseeni aineistoa hankkiessani huomannut internetin mahdollisuudet. Valitsemani aihe on Suomessa niin tuore ja tuntematon, että internet on ollut lähes ainoa väylä, mistä olen streittareista mainintoja löytänyt. Streittarius vaikuttaa hyvin kansainväliseltä aatteelta, sillä mainintoja on löytynyt ainakin USA:sta, Australiasta ja Euroopan maista mm. Ruotsista, Belgiasta ja Saksasta.

2.5.1. Liikkeistä heimoihin

Maffesoli on tutkinut heimoja. Hänen mielestään kehoa hoidetaan ja kaunistetaan yhtäältä toisten silmien edessä, toisaalta, jotta toinen näkisi sen. Tämän osoittavat urheiluharrastusta, pukeutumismuotia, ravinto-oppia ja lehdistöä koskevat tutkimukset. Näin ollen se, mitä pidetään individualistisena, osoittautuukin heimohedonismien ilmenemismuodoksi. Hyväntekeväisyydessä, konserteissa ja muissa idealismin muodoissa vaikuttaa yhdessä olemisen muoto, jossa pyritään muovaamaan nykyhetkeä, yritetään tehdä siitä niin hedonistinen kuin mahdollista. Enää ei tavoitella täydellistä

yhteiskuntaa, vaan keskitytään nykyhetken muovaamiseen. (Maffesoli 1995, 25 ja 65) Hyvinvointivaltio takaa kansalaisilleen perusturvallisuuden, joten yksilöiden ei tarvitse ponnistella pitääkseen itsensä hengissä. Useimmille nykyinen yhteiskunta on riittävän hyvä, joten sen muuttamiseksi ei enää ponnistella. Näin ollen aika ja energia voidaan keskittää oman elämän rakentamiseen.

2.5.2. Liikkeiden kansallinen ja kansainvälinen luonne

Kuten on jo joidenkin liikkeiden kohdalla käynyt ilmi, liikkeillä on usein myös kansainvälisiä yhteyksiä. Liikkeet saattavat syntyä suunnilleen samaan aikaan eri maissa samanlaisen yhteiskunnallisen tilanteen innoittamana tai liike saattaa levitä maasta toiseen. Liike saa kuitenkin kansallisia ilmenemismuotoja, vaikka se olisikin muualta levinnyt. Rauhanliike laajeni ympäri maailmaa suurvaltojen ydinase monopolin murentuessa. Suomen Sadankomitean esikuvana oli englantilaisen CDN-järjestön (Campaign for Nuclear Disarmament) radikaalein linja. Hallitusten harjoittamaan turvallisuuspolitiikkaan otettiin kantaa. Suomi ei ollut ydinasevalta ja Sadankomitean lähtökohtana olikin tiedon jakaminen. (Tuominen 1991, 138-142)

Osuustoiminnan ideasta kiinnostui Hannes Gebhard 1800-luvun lopussa Saksan matkallaan, tosin asiasta oli puhuttu Suomessa jo aiemminkin. (Mauranen 1998, 176) Herätysliikkeisiin liitetään suomalaiskansallisen luonteen leima. Kuitenkin hartauskirjallisuuden ja virsi- ja laulukokoelmien oppisisältö oli enimmäkseen Suomen rajojen ulkopuolella syntynyttä. Kirjallisuutta käännettiin suomeksi. (Heikkilä & Seppo 1987, 70) Straight edge syntyi jo 1980-luvun alussa Yhdysvalloissa, mutta vasta 1990-luvulla se saapui Suomeen. Tosin jotkut suomalaiset streittarit kertovat tutustuneensa aatteeseen jo aikaisemmin ulkomailla ollessaan. Liike on hyvin kansainvälinen, internetiä selaamalla löytyy streittareiden kotisivuja ympäri maailman, Yhdysvalloista, Euroopasta ja Australiasta. Nykyään musiikki ja informaatioteknologian kehittyminen ovat murtaneet valtioiden välisiä rajoja. Sama musiikki voi olla nuorten suosiossa niin Euroopassa, Australiassa kuin Yhdysvalloissakin. Tekniikan kehittymisen myötä tieto ja aatteet kulkevat nopeasti mantereelta toiselle.

3. NUORISOMUSIIKKI NUORIA YHDISTÄMÄSSÄ

3.1. Musiikki liikkeiden käyttövoimana

Yhteiskunnalliset liikkeet voidaan nähdä kulttuurin ilmaisijoina ja muuttajina. Kulttuurisina ja poliittisina toimijoina yhteiskunnalliset liikkeet tulkitsevat uudelleen vakiintuneita ja jaettuja merkityskehysjä, jotka pitävät yllä yhteyksiä ja järjestävät toimintaa. Tämä "yleinen kulttuuri" koostuu monesta ulottuvuudesta ja tasosta ja ottaa hoitaakseen monia erityisiä muotoja, jotka voidaan laajasti eritellä kansallisena, alueellisena, uskonnollisena, luokkaan ja ikään liittyvinä, eettisenä ja ideologisena. Yleiset kulttuurit muuttuvat yhteiskunnallisten liikkeiden väliintulojen kautta. (Eyerman 1998, 160)

Yhteiskunnalliset liikkeet auttavat ilmaisemaan tarkoitusta ja identiteettiä ja vahvaa emotionaalista sitoutumista, vaikka liikkeet ovat myös välineellisiä ja strategisia. Yhteiskunnallisissa liikkeissä toimijat tulkitsevat uudelleen suhdettaan maailmaan ja muihin. Yhteiskunnallisissa liikkeissä uudet kollektiiviset merkitykset tehdään tietoisesti ja luodaan uudelleen mobilisoimalla traditioita. Kapeammin, mutta ei vähemmän emotionaalisesti, kulttuuri voidaan ymmärtää symbolisena esityksenä ja ilmaisuna. Musiikki ja taide tulevat kuvaan mukaan kulttuurin ilmaisijoina, jotka esittävät menneisyyttä nykyisyydessä. Jotkut yhteiskunnalliset liikkeet ovat kulttuurisilta resursseiltaan rikkaita, kuten nationalistiset ja etniset liikkeet, kun taas esimerkiksi ympäristöliike ei ole. (Eyerman 1998, 162-168)

Yhteiskunnalliset liikkeet avaavat myös tilaa, jossa erityiset liikekulttuurit, kuten rituaalit, traditiot ja taiteellisen ilmaisun muodot voivat saada alkunsa. Samalla kun kulttuurit ovat riippuvaisia syvemmistä sosiaalisista rakenteista, missä ne saavat alkunsa, niillä on myös kyky tuottaa jotain uutta ja erilaista. Yhteiskunnalliset liikkeet tuottavat ymmärryksen innovatiivisia muotoja, jotka voivat muuttaa vakiintuneita kulttuureita. Vaikka muutos olisi pientä tai epäsuoraa, yhteiskunnalliset liikkeet voivat auttaa keksimään uudelleen ja jäljentämään protesti- ja kapinatraditioita,

“vaihtoehtoisia” kulttuureita, jotka elävät kollektiivisessa muistissa. Musiikkia ja musikaalisia traditioita on käytetty havainnollistamaan näitä prosesseja. Afro-amerikkalainen ja amerikkalainen folk-musiikki ja ruotsalainen progressiivisen musiikin liike havainnollistavat yhteiskunnallisten liikkeiden vaikutusta musiikkigenreihin ja musiikin ja liikkeiden yhteisvaikutusta populaarikulttuuriin. (Eyerman 1998, 160-161)

Edellä kuvatut kulttuuriset prosessit muistuttavat Raymond Williamsin nimeämiä “tunteen rakenteita”. Eyermanin mielestä tunteiden rakenteet ovat enemmän kuin vain emotionaalisia, ne sisältävät myös rationaalisen tai loogisen ytimen. Williamsin tunteen rakenteita voi olla vaikea käsittää lukemalla yksilön kirjoittamia tekstejä tai analysoimalla taiteellisia luomuksia. Tunteen rakenteet voidaan helpommin käsittää liikkeissä laulettujen laulujen ja sosiaalisten toimijoiden kautta. Laulut eivät ole tärkeitä vain tutkijoille, vaan ne ovat yhteydenpidon kanava aktivisteille liikkeessä, liikkeiden välillä ja liikesukupolvien välillä. Musiikki on osa kollektiivista muistia. (Eyerman 1998, 161)

Yhteiskunnallisten liikkeiden perusolemuksen kuuluvat voimakkaasti tunteet, erityisesti liikkeiden syntyvaiheessa. Tunneinvestointi, voimakas tunteen ilmaisu voidaan nähdä kutsuna muille tulla mukaan ja viestinä vakavasta tarkoituksesta, tosissaan olemisesta. Tunneinvestoinnin avulla aktivoidaan myös persoonalliset resurssit. Voidaan puhua sulautumisesta, syvästä samastumisesta esimerkkeinä uskonnolliset herätysliikkeet, kuulijoiden reaktiot, voimakkaat kokemukset ja toisaalta työväenluokan maailmankatsomuksen omaksuminen. Tunteita ja samastumista tarvitaan, jotta saadaan aikaan muutosta. Yhteiskunnallinen tutkimus on kuitenkin kiinnittänyt hyvin vähän huomiota tunteisiin. Konstruktionismi sivuuttaa tunteet kokonaan ja näkee liikkeet toimijoiden tietoisina luomuksina ja rakenteina. Emotionaaliset rakenteet ovat suureksi osaksi ei-tietoisia. Erving Goffman on luonut tulkintakehyksen, joka viittaa uskomukseen, joka määrittelee tietoista, toiminnallista ja tunnepuolta. Niitä ei voi erottaa toisistaan, ne muodostavat kokonaisuuden. (Konttinen 1998)

3.2. Rock liikkeenä ja liikkeessä

Rock on postmodernin aikakauden tuote, se on enemmän tunteen ja kokemuksen asia kuin ymmärryksen asia. Eri asioilla on omat alueensa ja ihmisillä on subjektiiviset totuutensa. Lasse Halmen mielestä laajan rockiksi kutsutun kulttuurimuodon yhteisenä nimittäjänä on samantyyppinen suhtautuminen elämään ja olemassaoloon. Rockin perimmäistä luonnetta ei voi tyhjentävästi kuvata musiikillisten piirteiden kuvauksella tai sosiologisilla määrittelyillä. Kyse on pohjimmiltaan filosofisesta asiasta. (Halme 1994, 5-7) Ymmärtääkseni streittareiden musiikin asemaa suhteessa muuhun nuorisomusiikkiin käyn lyhyesti läpi rock-musiikin historiaa. Miten rock-musiikki on saanut alkunsa ja mitä vaiheita ja tyylisuuntia vuosikymmenien aikana on ollut. Musiikki on ollut tärkeä herättäjä myös streittariuden synnyssä.

Rock-musiikin juuret juontavat 1800-luvulle saakka. Mustan musiikin tyylit ja muodot ovat osa läntisen populaarimusiikin perustaa jo 1800-luvun puolivälistä asti. Mustaa musiikkia olivat jazz, blues ja gospel. Marshall Stearnsin mukaan jazzille oli ominaista kommunikoinnin välittömyys, ihmisäänen vapaan käytön ilmaisullinen luonne ja moniaineksinen virtaava rytmi. Musta musiikki on enemmän esitettyä kuin sävellettyä musiikkia. Yleisön reaktiot vaikuttavat musiikkiin ja improvisaatio sekä emotionaalinen vaikutus ovat olennaisia. Selkein mustan musiikin vaikutte popmusiikille on rytmisyys. Musta musiikki toi mukanaan valkoisille tanssimusiikin, jonka selvin piirre on seksuaalisuus ja sen ilmaiseminen keholla. Länsimaiset tanssin muodot kontrolloivat kehon liikkeitä muodollisilla rytmeillä. (Frith 1988, 18-22) Streittariuteen liittyy musiikin ohella olennaisesti myös tanssi. Mustan musiikin vaikutus näkyy streittareiden tanssissa. Streittareiden tanssissa ei ole kontrolloituja muotoja, vaan jokainen voi tanssia vapaalla tyylillä.

Folkmusiikki etsi alkuaikoinaan maaseudun romantiikan arvoja ja oli massamusiikkia vastaan. Keskeinen painotus oli teksteissä ja musiikin selkeässä esittämisessä. Amerikkalaiset työväenjärjestöt pitivät musiikkia tärkeänä järjestäytymisen lähteenä ja lauluja tehtiin sen mukaisesti. 1930-luvulla kommunistipuolue omaksui maaseudun

musiikin urbaaneille työläisille sopivimmaksi ilmaisutavaksi. Lähinnä siitä syntyikin amerikkalaisen folkmusiikin radikaali perinne. Folkmusiikki eli uutta tulemistaan 1960-luvulla. (Frith 1988, 31-33)

Rock-sanaa käytetään nykyään monessa eri merkityksessä. Alunperin kyse oli tietystä musiikkityylistä, rock'n'rollista. Vähitellen sanan merkitys laajeni kattamaan uudenlaisen musiikin koko skaalan. Samalla rockista tuli kulttuurimuoto, johon liittyi määrätynlaista vaatetusta, käyttäytymistä ja elämäntyyliä. Rockista alettiin puhua elämäntapana ja suhtautumistapana asioihin. Rockkulttuuriin alkoi liittyä myös maailmankatsomuksellisia aineksia ja varsinkin 1960-luvun lopun hippiliikkeestä lähtien myös uskonnollisia aineksia. (Halme 1994, 10)

Rock'n'rollin synnylle on vaikea määrittää tarkkaa aikaa, yleensä se ajoitetaan 1940-50-lukujen vaihteeseen. Rockin kehitykseen liittyi erottamattomasti toisen maailmansodan jälkeen syntynyt nuorisokulttuuri. Se liittyi kaupunkien kasvuun ja ihmisten vapaa-ajan lisääntymiseen sekä tekniikan kehitykseen. Tekniikan kehitys mahdollisti uudenlaisen musiikin tuottamisen ja kuuntelemisen äänilevyteollisuuden ja radiotoiminnan välityksellä. Rock'n'rollissa risteytyi mustien ja valkoisten musiikki, jotka tuohon aikaan olivat melko erillisiä. Valkoisten musiikkityyliä edustivat suuret orkesterit solisteineen, mustan musiikin tyylejä olivat blues, jazz ja gospel. Näistä tyyleistä risteytynyt alkuperäinen 1950-luvun rock'n'roll oli energistä ja luomisvoimaista, mutta varsin yksinkertaista musiikkia. Rock'n'roll ei ollut alkuvaiheessaankaan yhtenäinen tyyliisuuntaus, vaan jakautui useaan tyyliisuuntaan, jotka syntyivät samaan aikaan eri puolilla Yhdysvaltoja toisistaan riippumatta. (Halme 1994, 10-12)

Rock'n'roll oli kapinallista ja kapina suuntautui vanhempia ja yhteiskuntaa kohtaan. Se sai aikaan myös huolta ja vastustusta. Rock'n'rollin vastustajat kritisoivat sitä lähinnä kolmesta syystä: se sisälsi liikaa seksuaalisuutta, se uhmasi auktoriteetteja ja sen laulajat olivat neekereitä tai ainakin kuulostivat neekereiltä. Myöhemmin 1950-luvulla rock'n'roll kehittyi teinipopin suuntaan ja se teki musiikista pehmeämpää ja hyväksyttävämpää. Kaupallisuus alkoi määrätä millaista musiikkia tehdään. 1960-

luvulla Englannissa alkoi yhtymusiikin suuntaus, jonka tunnetuimpia edustajia olivat The Rolling Stones ja The Beatles. Nimenomaan Beatlesin maailmanlaajuinen menestys oli silloin ja on edelleen ennen näkemätöntä. Musiikilliseen aitoon luovuuteen yhdistyi valtava kaupallisuus. (Halme 1994, 12-13)

Rock'n'rollin menestyksen osasyynä teini-ikäisten keskuudessa pidettiin sen yksinkertaisuutta, kuka tahansa pystyi tekemään sitä. 1960-luvun folkmusiikin esittäjät väittivät, että kuka tahansa pystyi soittamaan folkmusiikkia, mutta kuka tahansa ei pystynyt soittamaan sitä omaperäisesti. Yhdysvalloissa folkmusiikkiin liittyi protestilaulujen liike. Suuntauksen tunnetuin edustaja on Bob Dylan. Bob Dylan on yksi tärkeimpiä rockin ajattelutapaan vaikuttaneista henkilöistä. Dylania arvostettiin henkilökohtaisen neroutensa ja ainutlaatuisen äänensä ja tyylinsä vuoksi. Dylan on käynyt läpi useita muutoksia musiikkityylissään. Hänen tuotannossaan on keskeistä yhteiskunnallinen kriittisyys, johon liittyy myös arkielämän kuvaukset ja uskonnolliset elementit. Koska kaikki eivät voineet tehdä omaperäistä folkmusiikkia, kaikki eivät myöskään voineet sitä arvostaa. Kuuntelijoilta vaadittiin "älykkyyttä", tämä huomio imarteli yleisöä. Rock'n'roll-kapina oli aikuisia, mutta ei aikuisia levy-yhtiöitä vastaan. Folkin jälkeen kehittyi musiikin massatuotantoa vastustava rockkulttuuri. (Frith 1988, 34-35 ja Halme 1994, 14-15)

1960-luvun lopulla syntyi hippiliike, joka saavutti muutamaksi vuodeksi laajat mittasuhteet. Hippiliike oli yhdistelmä länsimaista kulttuuria ja itämaista uskonnollisuutta. Hippiliikkeeseen liittyi olennaisesti huumeiden käyttö, jonka tavoitteena oli saavuttaa tajunnan laajentuminen ja päästä irti rajoittavasta todellisuudesta. Hippiliike liittyi Yhdysvaltojen ja muiden maiden yhteiskunnalliseen tilanteeseen. Sen taustalla voidaan nähdä Vietnamin sota, poliittinen vasemmistolaisuus, opiskelijalevottomuudet ja mustien kansalaisoikeustaistelu. Yhteiskunnallisen merkityksen näkökulmasta hippiliike nähdään vastakulttuurina. Hippiliikkeen kukoistuskausi massaliikkeenä jäi lyhyeksi, se hiipui 1960-luvun loppuun mennessä. Hippiliikkeen päättymisen ulkoisina syinä voidaan nähdä liikkeeseen kohdistetut pakkotoimenpiteet ja sen integroituminen valtakulttuuriin. Sisäisiä syitä

olivat liikkeen sisäinen kaaos, liiallinen huumeiden käyttö ja ennennäkemätön kaupallistuminen. (Halme 1994, 14-15)

3.3. Punk, hardcore ja straight edge

Hippiliikkeen jälkeen ei ole tullut yhtä yhtenäistä ja laajaa rockkulttuuriin liittyvää liikettä, mutta pienempiä ja epäyhtenäisiä on tullut useita. Yksi näistä oli niinkään 1960-luvun lopulla alkunsa saanut hyvin erilainen rockin kehityssuunta, heavyrock. Musiikki ilmensi voimakasta tunnetta, kokemusta ja energiaa. Yksi suuntauksen edelläkävijöitä oli Jimi Hendrix. Varhaisia heavyrock-yhtyeitä olivat Deep Purple ja Led Zeppelin. Englannissa syntyi 1970-luvun lopulla punk protestina erilaisia yhteiskunnallisia ongelmia vastaan. Punkilla oli suhteellisen laaja musiikillinen ja yhteiskunnallinen merkitys. Punk oli yhteiskunnallisesti äärimmäisen anarkian ja protestin ilmentäjä. Entisen vastustamiseen oli voimakas kiihko, vaikka uutta tavoitetta ei ollut tiedossa. Yksi näkyvimpiä punk-yhtyeitä oli Sex Pistols, joka lauloi kappaleessaan "Anarchy in the UK": "en tiedä mitä haluan, mutta tiedän miten saan sen." (Halme 1994, 15)

Punkin julkisen ensiesiintymisen jälkeen vuonna 1977 jokainen radikaali kommentaattori piti punkia Hyvänä Asiana. Ensiksikin punk näytti edustavan työväenluokan nuorison tietoisuutta. Toiseksi punk kyseenalaisti massamusiikin kapitalistisen kontrollin, se painotti tee-se-itse -tyyliä. Kuka tahansa saattoi tehdä punk-musiikkia, joka olikin hyvin yksinkertaista ja hakkaavaa. Kolmanneksi punk ehdotti uusia muotoja, tekstejä ja soundeja herättäen kysymyksiä musiikillisesta merkityksestä. Punk oli eräänlainen musiikillinen ääriliike. (Frith 1988,166 ja Halme 1994,15)

Punk vastusti kaupallista musiikkia kahdella tavalla. Ensinnäkin punkmusiikki oli alkujaan pienten ja riippumattomien levy- ja jakeluyhtiöiden tuote. Toiseksi punk demystifioi itse tuotantoprosessin, sanoma oli, että jokainen voi tehdä sitä. Alkuperäiset punktekstit olivat shokeeraavia. Ne poikkesivat täysin popin ja rockin

sanoituksista, jotka olivat kauniita, romanttisia ja helppoja. Punkin sanoitukset kohdistuivat sosiaalisiin ja poliittisiin kohteisiin. Punkia rajoitti kuitenkin sen rakenteen ja rytmin perustuminen rock'n'rollin säännöille. 1970-80 -lukujen vaihteessa Suomeenkin levinnyt punk synnytti yhtyeitä ja esiintyjä, joiden musiikissa olivat keskeistä suomenkieliset, kantaa ottavat tekstit. Suomipunkin yhtyeistä tunnetuimpia olivat Pelle Miljoona, Eppu Normaali ja Hassisen kone. (Frith 1988, 167-168 ja Halme 1994, 15-17)

Brittiläinen punkrock oli sekä katuliike että radikaali taidemuoto. Sex Pistolsin alkuperäisillä managereilla Malcolm McLarenilla ja Bernard Rhodesilla oli ratkaiseva rooli punkin poliittisen tyylin kehittämisessä. He olivat 1960-luvulla taidekouluopiskelijoita ja eläneet situationistien parissa. Situationisteja, kuten punkejakin kiinnosti jokapäiväisen elämän politiikka, tylsistymisen estetiikka. Alussa punkkulttuuri ei viehättänyt työväenluokkaa ainakaan Lontoon ulkopuolella. Punk oli boheemi kulttuuri ja se sai tavallisten muotitietoisien nuorten, kuten taidekoululaisten ja hippien suosion. Punk ei tosin tahdo, että sitä pidetään boheemina, koska boheemit ovat poseeraajia. Brittiläiseen rockkulttuuriin on kuulunut boheemius siitä lähtien, kun taideopiskelija John Lennon löysi itsensä Hampurin köyhälistön maailmasta. Alkujaan brittirokkareiden radikaali proletarismi tulee rockin sosiaalisesta yhdistämisestä köyhälistön vapaa-aikaan. Näin ollen punkin kulttuurinen merkitys oli proletaarisen vapaa-ajan estetiikan tutkiminen, ei työttömyyden ilmaiseminen. (Frith 1988, 276-277)

Punk oli myös ensimmäinen musiikin tuotannon ja kulutuksen yhdistävä brittiläinen nuorisokultti. Punk oli musiikkia edelläkävijöiden massoille, katuelämän kyseenalaistavaa katumusiikkia, popmusiikkia, joka kyseenalaisti Amerikan ja työväenmusiikkia, joka asettui vastatusten politiikan kanssa. Punk käsitteli kollektivismiin ja individualismiin, etuoikeutettujen ja alistettujen sekä selviämisen ja tylsistymisen suhteita. Punk oli primitiivistä brittiläistä tanssimusiikkia, mutta ei kuitenkaan discotanssia ja punkrokkarit vaativat yleisöään ajattelemaan. Punk kysyi miten musiikkia kulutettiin, ei kuka sitä kulutti. Boheemius uskotteli, ettei pidä olla rajoja, sillä köyhällä ei ole muuta mahdollisuutta. Punk esitti kysymyksiä vapaa-ajan mahdollisuuksista, rajoitusten ja valinnan suhteesta. (Frith 1988, 277)

3.3.1. 1980-luvun uusi punkrock - hardcorepunk

1980-luvulla punk sai uusia piirteitä, yhteiskunnallisen protestoinnin ohella se vastusti rockteollisuutta ja alkuperäisen punkin kaupallistamista. Muutosta tapahtui myös punkkareiden ulkoisessa olemuksessa. 70-luvun heterogeenisen pukeutumisen tilalle syntyi yhtenäinen tyyli, miespuoliset punkkarit tunnisti irokeesikampauksesta, mähkänkengistä ja iskulausein ja niitein koristellusta nahkatakista. 1980-luvun uudesta punkrockista käytetään vakiintuneesti nimitystä hardcore-punk ja se eroaa 1970-luvun punkista selvästi. Hardcore-punkille on tyypillistä nopea tempo ja toistuvien kitarariffien muodostama rytmikuvio, kitarasooloja käytetään harvoin. Soittotyyliä kuvaa hyvin hardcore-punkkareiden musiikistaan käyttämä ilmaisu "sahaaminen". Hardcore edustaa äärimmilleen vietyä selväpiirteistä avantgardismia: hardcorea soitetään rockyhtyeen välineillä, mutta se ei ole sitoutunut rockmusiikin sääntöihin ja konventioihin. (Söderholm 1987, 54-55)

Hardcore-konserteissa ei haluta vetää tiukkaa rajaa yleisön ja esiintyvän yhtyeen välille. Monesti konsertit alkavat ilman yhtyeen kuuluttamista lavalle ja soittajien esittelemistä. Hardcore-tapahtumissa sääntöjen rikkominen on normaalia, yhtyeen ei tarvitse mielistellä yleisöään saadakseen suosiota, vaan se voi vaikka keskeyttää esiintymisen tai olla kokonaan esiintymättä. Silti konserttia ei mielletä epäonnistuneeksi. Myöskään hardcore-tanssiin ei liity juurikaan säännönmukaisuutta, hardcore merkitsee liikkeen vapauttamista. Hardcore-tanssille on ominaista nopea tilannekohtainen vaihtelu ja muuntuvuus. Tanssin muotona voi olla esimerkiksi pogoamista muistuttava ylös-alas-hyppely, yleensä toinen käsi on koholla ja nyrkissä. Tanssija voi myös kieppua ympäri mahdollisimman nopeasti tai voidaan tanssia pareittain hyppelemällä vapaamuotoisin askelin. Joskus tanssijat yhdistyvät ryhmäksi, jossa he syöksähtelevät toisiaan vasten ja välillä heittäytyään maahan, josta nousevat nopeasti ylös. Myös symbolinen väkivaltaisuus, esimerkiksi karatepotkut, saattavat joskus kuulua tanssiin. (Söderholm 1987, 55-57)

3.4. Musiikin kautta streittariksi

Yksi punkista versonut musiikillinen sivuhaara oli siis hardcore. Hardcore-musiikin kylkiäisenä syntyi 1980-luvun alussa Yhdysvalloissa straight edge- aate, joka sai nimensä Minor Threat-yhtyeen Straight Edge -nimisestä laulusta. Straight edge kannatti päihteetöntä elämää.

Straight Edge

by Minor Threat, 1981

*I'm the person just like you
But I've got better things to do
Than sit around and fuck my head
Hang out with the living dead
Snort white shit up my nose
Pass out at the shows
I don't even think about speed
That's something I just don't need*

I've got the straight edge

*I'm the person just like you
But I've got better things to do
Than sit around and smoke dope
'Cause I know I can cope
Laugh at the thought of eating ludes
Laugh at the thought of sniffing glue
Always gonna keep in touch
Newer want to use a crutch*

I've got the straight edge

(SXE: Frequently Asked Questions, <http://www.netti.fi/~miikscuk/sxe.htm>)

Laulun sanat siis kertovat päihteettömän elämän eduista ja päihteiden haitoista. On parempaakin tekemistä kuin pilata elämänsä päihteillä. Yhtyeiden laulujen sanoitukset kertovat yleensä päihteiden haitoista ja ilman päihteitä elävien tai niistä irti päässeiden hyvistä kokemuksista. Elämä voi olla ihanaa ilman keinotekoisesti hankittua hauskuuttakin.

Straight edgen pääperiaatteiksi muodostuivat Minor Threatin laulajan Ian Mackayen yksinkertainen filosofia "don't drink, don't smoke, don't fuck". Sanoma oli, että ilman alkoholia, tupakkaa ja viinaa elämä maistuu paremmalta. Seksi ei ollut kokonaan kiellettyä, vaan vältettäviä olivat irtosuhteet. Straight edgeen liittyvä musiikki on nopeaa ja rajua hardcorea ja sanoitukset ovat kantaa ottavia ja ajatuksia herättäviä. 22-vuotias streittarimies kertoo innostuneensa streittareiden elämäntavasta jo kolmetoistavuotiaana kuunneltuaan straight edge-yhtyeiden levyjä. Musiikissa oli energistä raivoa ja sanoituksissa järkeä: elämä maistuu paremmalta, kun sitä ei pilaa turhalla sekoilulla. Musiikki voi koskettaa ihmisen syvimpiä tunteja, lohduttaa, antaa uusia näkökulmia. Monet olivat jo eläneet tämän filosofian mukaista elämää ja löysivät nyt nimikkeen elämäntavalleen ja alkoivat kutsua itseään streittareiksi. 23-vuotias streittarinainen kertoo:

"Minusta tuli streittari syyskuussa 1996. Hardcore tuli tutuksi jo kauan sitten. Straight edgestä kuulin ekoja kertoja joskus 1995-1996 ja pikkujiljaa se alkoi aueta esim. Gorilla Biscuitsin kautta. Huomasin mm. biisien sanoitusten olevan kuin omasta ajatusmaailmastani. En ollut koskaan erityisemmin innostunut alkoholista ja huumeista ei ole kokemusta ollenkaan.

Toiset puolestaan tekivät elämässään täyskäännöksen ehdittyään jo kokeilla päihteitä. 19-vuotiaalle streittarimiehelle elämän käännekohdaksi muodostui juuri biisi Straight Edge, jonka hän kuuli vaihto-oppilasvuonnaan Uudessa Seelannissa:

“Bändin mainostama elämäntapa alkoi tuntua ainoalta oikealta. Olin jo ehtinyt läträtä viinan kanssa ja kokeilla kaikenlaista. Pahimmillaan ryyppäsin joka viikonloppu. Suomeen palatessani päätin vähentää juomista radikaalisti ja sitten lopetin sen kokonaan.”

(SXE: Frequently Asked Questions, <http://www.netti.fi/~miiksauk/sxe.htm>
Me Naiset 47/97)

Kaikki streittarit eivät kuitenkaan painota hardcore-musiikin merkitystä omassa streittariudessaan. Osa kuuntelee kaikenlaista muuta musiikkia. Mitä ilmeisimmin hardcoren merkitys straight edgessä on menettänyt merkitystään ja liike on saanut uusia muotoja ja tulkintoja. Osa streittareista on edelleen sitä mieltä, että musiikki on olennainen osa straight edgeä. Jos et kuuntele hardcorepunkia ja käy yhtyeiden keikoilla, et ole aito streittari. Toisten mielestä musiikilla ei ole enää merkitystä. Tärkeämpää on päihteettömyyden valinta ja siihen sitoutuminen.

Streittareiden musiikkiin liittyy myös tanssi, tosin sekään ei ole mikään ehdoton edellytys. Vain osa musiikin kuuntelijoista ja streittiyhtyeiden keikoilla kävijöistä tanssii. Tutkija Leena Suurpää kuvailee streittareiden tanssia “todella huikeaksi”.

“Streittarit hyppivät tasajalkaa ja tönivät toisiaan ikään kuin kilpaillen siitä, kuka näyttää vaarallisemmalta. Tanssissa vapautuu maskuliinista aggressiivisuutta ja energiaa. Se on täydellinen vastakohta sille hillitylle elämäntavalle, jota streittarit muuten edustavat.”

(Me Naiset 47/97)

Streittarius voidaan nähdä erityisenä yhdistelmänä, johon liittyvät raitis elämäntapa ja aggressiivinen ja emotionaalinen nuorisomusiikki ja tanssi. Nuoret yhdistelevät ennakkoluulottomasti ja rohkeasti erilaisia elementtejä, jotka aikuisten kulttuurissa mielletään toisilleen vastakkaisiksi, keskenään riiteleviksi. Nuorisomusiikin on perinteisesti liittynyt alkoholi, huumeet ja vapaa seksi. Raittius taas on traditionaalista,

väistynyttä, jotain, jota aikuiset ovat nuorten käyttäytymiseltä odottaneet. Streittarit ovat yhdistäneet nämä kaksi toisistaan kaukana ollutta elementtiä.

Nuorten heräävä seksuaalisuus saa usein täyttymyksensä vasta alkoholin avulla. Alkoholi poistaa estoja ja antaa mahdollisuuden intensiivisille tunteille ja seksuaalisille kontakteille. Streittarit eivät käytä päihteitä eivätkä hyväksy seksisuhteita satunnaisten kumppaneiden kanssa. Vastapainoksi muuten hillitylle elämäntyyliille streittarit tanssivat nopeatempoisen musiikin tahdissa vapaamuotoisesti itseään toteuttaen, yksin, pareittain tai ryhmässä. Voidaanko ajatella, että musiikin ja tanssin välityksellä streittarit purkavat energiaansa ja saavat intensiivisiä kokemuksia, joita muuten on mahdollista saavuttaa vain seksuaalisessa kanssakäymisessä tai humaltumalla. Streittarit vastustavat nautinnonhakuista elämäntapaa, musiikki ja tanssi antavat heille nautintoja, jotka saavutetaan ilman keinotekoisia päihteitä.

4. ELÄMÄ KONTROLLISSA ILMAN PÄIHITEITÄ

4.1. Suomalaisesta viinapäästä märkään sukupolveen

4.1.1. Suomalainen viinapää

Alkoholinkäytöllä on Suomessa pitkät perinteet. Viinanpolto opittiin jo 1500-1600-lukujen vaihteessa. Suomalainen juomatapa on pysynyt samanlaisena niin kauan kuin siitä on luotettavia tietoja. Mkael Agricola kirjoitti jo 1500-luvun puolivälissä suomalaisten juopumisesta. Suomalaisten juomatapaan kiinnitti huomiota myös Kustaa Vaasa vieraillessaan Lohjalla 1555 ja hän kehotti ruotsalaisia välttämään suomalaisten seuraa. "Suomen kansalla on niin kummallinen luonne", hän kirjoitti pojalleen Juhalle, "että he juovat itsensä juovuksiin, huutavat ja kiljuvat niin, ettei kukaan saa heiltä kuulla eikä puhua". Suomalaisten omituisesta juomatavasta tuli keskeinen osa kansallista identiteettiä ja siitä opittiin olemaan ylpeitä - "jos sä kerran ryyppäät, niin ryyppää kunnolla!". (Alho 1992, 39-42) Suomalaisten humalahakuinen juomatapa juontaa juurensa kauas eikä opittuja tapoja ole helppo muuttaa.

Alkoholin käytöllä on ollut vaikutusta yhteiskuntaan ja sen liiallinen käyttö on aiheuttanut ongelmia. Streittareiden elämäntavan pääperiaate on raittius, mutta he eivät yritä tehdä muista raittiita. Raittius on heille henkilökohtainen valinta. Vertaamalla streittareiden raittiutta suomalaisen raittiusliikkeen historiaan voidaan havaita streittariuden poikkeavan siitä. Raittiusliike liittyi vahvasti myös suomalaisen yhteiskunnan muutokseen, lähinnä teollistumiseen, väestönkasvuun ja tilattoman liikaväestön syntyyn ja sen liikkuvuuteen. Raittiusliike oli ensimmäinen organisoitunut kansanliike Suomessa. (Sulkunen 1986, 22-26)

1940-luvulla esiin noussut akateeminen alkoholitutkimus piti suomalaista juomatapaa rodullis-kulttuurisena ilmiönä ja otettiin käyttöön käsite "suomalainen viinapää". Sen takia suomalaiset ja viina eivät sovi yhteen. Julkisen vallan toimenpiteet eivät ole pystyneet muuttamaan suomalaisten juomatapoja. (Alho 1992, 42)

Raittiusliike ei onnistunut raitistamaan suomalaisia ja alkoholi aiheuttaa edelleen ongelmia. Varsinkin nuorten keskuudessa alkoholin käyttö on yleistynyt ja se aloitetaan yhä nuorempana. Streittarit eivät halua sekoittaa päätänsä päihteillä. Streittarit voidaan nähdä uutena raittiusliikkeenä, koska raittius on niin keskeinen osa heidän elämäänsä. Streittarit poikkeavat kuitenkin alkuperäisestä raittiusliikkeestä, joka pyrki kansan raitistamiseen. Streittarit eivät julista viinan vaaroista tai tee ennalta ehkäisevää työtä. Heidän tavoitteenaan ei ole raitistaa toisia. Jos joku haluaa käyttää alkoholia, se on streittareiden mielestä henkilön oma valinta, aivan kuten heidän valintansa on olla käyttämättä.

Martti Lindqvistin mukaan on olemassa kahdenlaisia raittiita. Ihminen voi tehdä vapaaehtoisen, itselleen "oikean" valinnan raittiuden puolesta siksi, että ihminen siten kokee voivansa parhaiten kasvaa ihmisenä, ilmaista itseään ja toteuttaa tavoitteitaan. Lindqvist uskoo, ettei tällainen raitis yleensä mainosta valintaansa, koska se on luonnollinen osa hänen persoonallisuuttaan. Toisen puolen muodostavat ihmiset, joiden on "pakko" olla raittiita, tähän ryhmään kuuluvat ainakin entiset alkoholistit. Kyse ei ole vapaasta valinnasta, vaan raittius on heille välttämättömyys, jonka varaan he

elämäänsä rakentavat. (Lindqvist 1985, 325-326) Selittääkö tämä Lindqvistin tulkinta raittiudesta sitä, että streittareita on ollut hankala löytää? Streittarit eivät tunne tarvetta huudella muille valinnastaan, koska se on heille niin luonnollista.

4.1.2. Alkoholin kulutus toisen maailmansodan jälkeen

Raittiusliikkeen vaikutukset suomalaiseen juomakulttuuriin jäivät vähäisiksi. Suomalaiset jatkoivat juomista ja edelleen humalahakuisesti. Alkoholin kulutus on lisääntynyt Suomessa toisen maailmansodan jälkeen. Alkoholipoliittisessa kirjallisuudessa on usein esitetty ajatus, että alkoholismia voitaisiin vähentää, kun humalahakuinen juomatapa korvattaisiin uudella, sivistyneemmällä juomatavalla. (Sulkunen 1980, 131-133) Puhutaankin “härmäläisestä” ja “eurooppalaisesta” juomatavasta. Härmäläistä juomatapaa edustaa suomalaisille tuttu humalahakuinen alkoholinkäyttö, eurooppalaiseksi juomatavaksi puolestaan mielletään viini ruokajuomana; yleisesti ottaen juodaan useammin, mutta miedompia juomia ja vähemmän kerrallaan. Suomalaisten juomatavan sanotaan eurooppalaistuneen, mutta se ei ole korvannut härmäläistä juomatapaa, vaan on tullut sen rinnalle. (Koskela 1992, 72-73) Suomalaiset ovat oppineet juomaan ruoan kanssa viiniä, mutta ostavat sen lisäksi edelleen perjantaipullon, jonka tyhjentämällä ottavat etäisyyttä arjesta.

4.1.3 Märkä sukupolvi

Pekka Sulkunen on ottanut käyttöön käsitteen märkä sukupolvi, jolla hän tarkoittaa sukupolvea, joka karkeasti määriteltynä syntyi vuosina 1935-1955, eli oli 1960-luvun nuorisoa ja parhaassa juomaiässä. Vuonna 1969 alkoholilainsäädäntöä uudistettiin liberaalimpaan suuntaan ja sen jälkeen alkoholipoliittiset edellytykset kulutuksen kasvulle olivat suotuisat. Hintakehitys, anniskelupolitiikka, jakeluverkoston laajentaminen ja mainonta kannustivat alkoholinkäyttöön. Erityisesti naisten alkoholin kulutus lisääntyi, sillä monet siihen asti raittiitkin naiset alkoivat vielä aikuisiällä juoda.

Märän sukupolven syntyminen liittyy myös suureen muuttoon. Märkä sukupolvi on koulutetumpaa, liikkuvampaa, kaupunkilaistuneempaa ja vähemmän maatalousammateissa toimivaa kuin vanhempansa. Naisten työssäkäynti kodin ulkopuolella lisäsi mahdollisuuksia alkoholin käyttöön sekä toi heille omaa rahaa, jota he voivat hallita. (Sulkunen 1980, 159-160) Alkoholilainsäädännön muutos vuonna 1969 vaikutti merkittävästi alkoholin kulutuksen lisääntymiseen, kulutuksen kasvu oli vuonna 1969 yli 40% edelliseen vuoteen verrattuna. (Komiteamietintö 1978, 71) Alkoholin kulutuksen kasvu jäi kuitenkin lyhytaikaiseksi, sillä jo 1970-luvun alkupuolella kulutus tasaantui ja kääntyi jopa laskuun.

Alkoholin käytöllä voi olla sosiaalisia merkityksiä ja psykofyysisia vaikutuksia. Alkoholin kulutuksen lisääntyessä alkoholin tärkeimmiksi käyttöarvoiksi tulevat instrumentaaliset merkitykset ja farmakologiset vaikutukset. Instrumentaaliset merkitykset ovat sosiaalisia merkityksiä, jotka osoittavat esineen omistajan roolia toisille tai identiteettiä hänelle itselleen tai jotka toimivat interaktion välineenä sellaisenaan. Farmakologisia vaikutuksista tärkein on sen päihdyttävä vaikutus, muita ovat kipua lievittävät ja muut hermostolliset vaikutukset. Palkkatyöläistyminen on aiheuttanut työn ja vapaa-ajan eriytymistä ja alkoholin käyttö liitetään selvemmin vapaa-aikaan. Työn psykofyysisen rasituksen kasvaessa alkoholin päihdyttävän vaikutuksen käyttöarvopohja laajenee. Alkoholin avulla rentoudutaan, viikonloppuna monesti "nollataan" mennyt työviikko. Ydinperheen eristyminen sosiaalisen ympäristön pirstoutuessa lisää integroivien interaktiovälineiden tarvetta. Alkoholi sopii tähänkin tehtävään. (Sulkunen 1980, 153-155)

Sulkusen (1980, 166) mukaan alkoholin käytön lisääntymisen yhteys elinolojen muutokseen Suomessa ei ole yksilökohtaista vaan kollektiivista. Alkoholin uusien käyttöarvojen syntyminen on kulttuurinen prosessi, vaikka arvojen sisältö määräytyykin elinolosuhteiden mukaan. Suomessa on vallinnut aikaisemmin alkoholiin kohdistunut normatiivinen kontrolli, joka on toiminut moraalivallina. Moraalivalli on ollut esteenä uusien sosiaalisten merkitysten muodostumiselle alkoholin käyttöarvoiksi. Uusien

käyttörajojen muodostuminen mahdollistui vasta määrän sukupolven purkaessa moraalivallin.

4.2. Nuoret päihteiden ja tupakan käyttäjinä

Nuorten päihteiden käytöstä puhutaan paljon ja räikeimmät esimerkit pääsevät lehtikirjoittelun aiheiksi. Sitä vastoin päihteettömistä nuorista ei kovinkaan paljon kohista, vaikka heitäkin varmasti löytyy. Nuorten päihteiden vastaisen elämäntavan tutkimuksen puuttuessa otin jonkinlaiseksi vertailukohteeksi nuorten päihteiden käytön ja tupakoinnin tutkimuksia. Niiden avulla yritän hahmottaa tavallisen nuoren suhdetta päihteisiin verrattuna streittareiden päihteettömyyteen. Päihteellä tarkoitetaan alkoholia, korvikkeita, liuottimia, psykoaktiivisia lääkkeitä ja laittomia huumeita. (Hein 1997, 2)

4.2.1 Nuorten alkoholin käyttö

Nuorten alkoholin käyttöä on tutkittu Suomessa runsaasti. Vielä 1960-luvulla tutkimuskohteina olivat vain kaupunkilaispojat. Vuoden 1973 Alkoholitutkimussäätiön nuorisotutkimuksessa olivat jo myös tytöt mukana. Tutkimukset ovat olleet lähinnä alkoholin käytön määrää tutkivia, eivät juurikaan alkoholin käytön selittäviä tekijöitä etsiviä. Alkoholin käyttö yleistyi ja juodut määrät lisääntyivät huomattavasti 1960-luvun alusta 1970-luvun alkuun. (Ahlström 1983, 93-102) Usein nuorten alkoholin käyttöä selitetään kokeilunhalulla. Kaikki juominen ei kuitenkaan ole vain maistelua ja kokeilua, sillä humalakäyttö kaksinkertaistui 1980-luvun alusta 1990-luvun puoliväliin tultaessa. (Ahlström 1994, 175-186)

1990-luvulla alkoholi oli nuorten eniten suosima päihde ja sen kokeilu ja käyttö ovat edelleen yleistyneet. Vuonna 1995 peruskoulun 9-luokkalaisille tehty kyselytutkimus osoitti, että yhdeksän kymmenestä nuoresta oli joskus käyttänyt alkoholia. Alkoholia ja pillereitä yhdessä oli kokeillut joka viides ja huumeita noin 5% vastaajista. Alkoholin

käyttöään nuoret perustelivat useimmiten kokeilunhalulla. Kaveripiirin vaikutus oli myös tärkeä tekijä. (Ahlström et al. 1996, 18-29) Alkoholi on seurustelujuoma niin nuorten kuin aikuistenkin keskuudessa. Suomalaisten alkoholin käyttö on ollut perinteisesti humalahakuista. (Hein 1997, 11-12)

Vantaalaisen lähiön 7-9-luokkalaisilta kyseltiin heidän alkoholinkäyttöä ja tupakointia. Lähes tuhat oppilasta palautti kyselyn ja heidät jaoteltiin kolmeen ryhmään: raittiit eli eivät juo eivätkä tupakoi 37% vastanneista, alkoholinkäyttäjät eli eivät tupakoi 31% ja nautintoaineidenkäyttäjät eli käyttävät alkoholia ja tupakoivat 29%. Tässä tutkimuksessa oli mukana nuorempia vastaajia ja raittiita oli selvästi enemmän kuin 9-luokkalaisille tehdystä kyselyssä. Tämän tutkimuksen mukaan keskeinen elämäntyyliä jäsentävä tekijä oli kaverisuuntautuneisuus kontra aikuisten maailmaan suuntautuneisuus. Alkoholinkäyttöön ja tupakointiin voitiin liittää kolme ilmiötä: ajanvietto suuressa porukassa, koulunkäyntivaikkeudet ja liikuntaharrastuksen puuttuminen. (Rantanen 1996, 447-452)

Vuosien 1995 ja 1999 välillä nuorten päihteidenkäytön aloitusikä ei ole varhentunut. Suuri osa nuorista aloittaa humalakokeilut 13-15-vuotiaana. Ulkona juominen on vähentynyt, vuonna 1995 ulkona juominen oli Suomessa yleisempää kuin missään muussa Euroopan maassa. Yleisin juomipaikka 1999 oli toisen koti. (Ahlström ym. 1999, 485-486) Vaikka nuorten juominen ei tutkimusten mukaan olekaan enää lisääntynyt viime vuosina, on se kuitenkin niin runsasta ja ennen kaikkea humalahakuista, että siihen halutaan puuttua ja etsiä keinoja sen vähentämiseksi. Terveystieteiden alan kantama huoli naisten ja erityisesti nuorten tyttöjen lisääntyneestä päihteiden käytöstä on synnyttänyt Keski-Suomen alueelle naisten ehkäisevän päihdetyön projektin, Napan. Vuoden 1999 tutkimuksen mukaan 77% 15-16-vuotiaista tytöistä on ollut humalassa. Päihteiden käytön humalahakuisuus on lisääntynyt koko 90-luvun ajan. Nuorilla naisilla terveysongelmia tulee nopeammin kuin miehillä, koska elimistö on vielä kehittymätön. (Keskisuomalainen 1.8.2000)

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut keväällä 2000 Alkoholipolitiikka 2000 -työryhmän, jonka yhtenä tehtävänä on pohtia keinoja, joilla nuorten elämäntapoihin

voitaisiin vaikuttaa siten, että päihteiden käyttö vähenisi ja olisi kontrolloidumpaa. (Alkoholipolitiikka 2000 -työryhmä avasi kansalaisille sähköpostiosoitteen. <http://www.vn.fi/stm/suomi/hao/tiedotteet/haotiedote734.htm>) Valtion vallan vähentyessä kansalaisyhteiskunnassa haetaan uutta roolia arjen lähiyhteisöille, kuten kodille, päivähoidolle, koululle, työpaikoille. Voisivatko ihmiset hallita alkoholin käyttönsä ja ottaa siitä vastuuta, vaikka ei olisi kieltoja ja rajoituksia, vai ovatko ne välttämättömiä? Työryhmä peräänkuuluttaa vanhempien ja muiden aikuisten vastuuta nuorten alkoholikasvatuksessa yhteiskunnan asettamien rajojen sijaan. Ikärajan tarkoittavat sitä, että päihteet on tarkoitettu aikuisille ja niiden käyttö vaatii harjoittelua. Nuoret kuitenkin ihannoivat alkoholin käyttöä ja humaltumista ja pitävät sitä aikuisuuden symbolina. Alkoholia käyttäessään nuori tuntee itsensä kokeneemmaksi ja aikuisemmaksi.

4.2.2 Nuorten tupakointi

Arja Rimpelän ym. (Rimpelä ym. 1989 1-4) vuosina 1973-1989 tekemän Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan nuorten tupakointi oli runsainta vuonna 1973. Silloin päivittäin tupakoivien osuus 14-18-vuotiaista nuorista oli 32.3%. Vuonna 1977 voimaan astunut tupakkalaki kielsi tupakan myynnin alle 16-vuotiaille ja tupakkalain tavoite oli tupakoinnin vähentäminen. Alkuun näytti, että laki tuottaakin tulosta, sillä 1977 tupakoivien nuorten osuus oli enää 25.9% ja alhaisemmillaan määrä oli 1979 21.3%.

1970-80-lukujen vaihteessa tupakointiluvut kääntyivät jälleen nousuun, nuorista tupakoi 26.3% vuonna 1987. Samana vuonna Nuorten terveystapatutkimuksen tulosten perusteella tutkimusryhmä totesi, että tavoitteet tupakoinnin ehkäisemiseksi ja tupakoimattoman sukupolven kasvattamiseksi oli epäonnistunut. Vuonna 1989 nuorista tupakoi 27.1%. (Rimpelä ym. 1989, 1-4)

Tuore WHO:n koululaistutkimus antaa puolestaan iloista kerrottavaa suomalaisnuorten tupakoinnista. Vuonna 1998 tehtiin kysely 15-vuotiaille tytöille ja pojille 26 Euroopan

maassa sekä Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Monissa maissa nuorten tupakointi on koko ajan lisääntynyt, mutta Suomessa suunta on ollut laskeva jo vuosia. Vuonna 1986 pojista tupakoi joka kolmas, 1994 joka neljäs ja 1998 enää vain joka viides. Tyttöjen kohdalla suuntaus on ollut samansuuntainen. Säännöllisesti tupakoivien suomalaisnuorten savukemäärät ovat kuitenkin edelleen huippulukuja, pojilla 50 savuketta viikossa ja tytöillä 33. (Keskisuomalainen 12.4.2000)

Näiden tutkimustulosten perusteella voidaan todeta alkoholin käytön ja tupakoinnin olevan yleistä nuorten keskuudessa. Mitä nuorten runsas ja humalahakuinen päihteiden käyttö ja tupakointi kertoo? Päihteiden ja tupakoinnin haitoista kukaan tuskin enää on tietämätön, sillä valistusta on annettu. Tupakan aiheuttaman keuhkosityöpään kuolee turhaan ihmisiä. Alkoholin käytöllä on runsaasti terveydellisiä ja sosiaalisia vaikutuksia. Nuorten elimistö on vielä kehittymätön ottamaan alkoholia vastaan ja suuret määrät aiheuttavat terveystorjuntariskejä. Elimistö tottuu alkoholiin ja humaltuakseen on juotava aina enemmän. Miten nuorilla on varaa päihteisiin ja tupakkaan? Antavatko vanhemmat auliisti tarpeeksi viikkorahaa?

4.2.3. Nuorten huumeiden kokeilu ja käyttö

Ritva Heinin (1997, 11-12) tutkimuksen mukaan vuonna 1971 huumausaineita oli kokeillut 16.2% varusmiehistä. 1980-luvun lopulla kokeilut vähenivät, 1987 vain 8.2% oli kokeillut huumausaineita. Vuosikymmenen vaihteessa osuudet kääntyivät jälleen nousuun ja vuonna 1996 varusmiehistä jo melkein joka viides oli kokeillut huumausaineita. Helsinkiläisten 17-18-vuotiaiden tyttöjen ja poikien kannabiskokeilut lisääntyivät selvästi 1990-luvulla. Vuonna 1992 pojista oli kokeillut 22.7% ja tytöistä 16.3%. Vuonna 1996 pojista kannabista oli kokeillut jo kolmannes ja tytöistäkin reilu neljännes. Muualla maassa luvut ovat pienempiä, mutta ovat myös koko ajan lisääntyneet.

Vaikka huumeiden käyttäjiä on vielä murto-osa alkoholin käyttäjiin ja tupakoijiin verrattuna, niin asia on otettava vakavasti. Vanhempainyhdistys IRTI HUUMEISTA ry

on tehnyt jo yli kymmenen vuotta valistustyötä huumeettoman huomisen puolesta. (Huumeita? Ei minun lapseni! 1994, 3) Kansainvälistymisen myötä myös huumeet leviävät helpommin, eivätkä ole enää vain suurkaupunkien ongelma. Huumeita saatetaan tarjota kenelle vain ja yhä useampi ainakin tuntee huumeiden käyttäjän, vaikka itsellä huumeista ei olisikaan kokemuksia. Kansainvälisesti huumeet tunnustetaan vakavaksi ongelmaksi ja huumeiden torjumiseksi tehdään yhteistyötä yli rajojen. EU:lla on oma huumeiden vastainen toimintaohjelma, joka painottaa nimenomaan kansainvälisen ja kansallisen yhteistyön ja tiedonvälityksen tiivistämistä. Myös yhteistyö kansainvälisten järjestöjen kanssa on olennaista, koska huumeet eivät tunne rajoja, eivätkä ole vain EU:n sisäinen asia. Ohjelma korostaa ehkäisevän toiminnan ja huumeiden kanssa tekemisissä olevien koulutuksen tärkeyttä sekä haitallisten vaikutusten vähentämistä. (EU:n huumausaineiden vastaisesta toimintaohjelmasta. <http://www.vn.fi/stm/suomi/hao/tiedotteet/haotiedote735.htm>)

4.3. Irti päihteistä

90-luvun nuoret radikaalit ovat tehneet kieltäytymisestä elämäntavan. Pitkästä aikaa lihasta, seksistä ja päihteistä luopumista ei tarvitse hävetä. Asketismi on nostanut päätään, 1980-lukulainen henkilökohtainen nautinnon tavoittelu tuntuu liian helpolta. Itsestäänselväksi muuttunut nautintoaineiden käyttö kyseenalaistetaan. Kieltäytyminen on merkki kyvystä hallita itseään. (Ei-liike, http://www.city.fi/vanhat/1_98/jutut/)

Streittarit vastustavat päihteitä, osa streittareista on absolutisteja eli ei käytä pisaraakaan alkoholia. Jotkut hyväksyvät alkoholinkäytön esimerkiksi ruoanlaitossa ja saattavat joskus maistaa saunaoluttakin. Humaltuminen on kuitenkin ehdottomasti kiellettyä.

22-vuotias, seitsemän vuotta streittarina ollut mies kertoo :

“En mä alkoholin suhteen absolutisti ole. Usein sitä on käytetty ruoanvalmistuksessa ja joskus nautin lasillisen olutta saunan jälkeen. Nuorempana kokeilin sen verran sitä

humaltumistakin, että tiedän, ettei se oikein sovi mulle.” (Ei-liike, http://www.city.fi/vanhat/1_98/jutut/)

21-vuotias streittarinainen perustelee valintaansa elämäntavallaan. Alkoholinkäyttöä hän pitää keinotekoisena.

“En juo, koska haluan hallita elämäni. Selvänä pystyn edistämään periaatteitani tehokkaammin. Raittius on kannanotto.” “Juominen on energian ja ajan tuhlausta. Humala on pakenemista, heikkoutta ja välinpitämättömyyttä sekä itseä että koko maailmaa kohtaan.” “Nuorempana kaverit sekoilivat ja tekivät tekoja, joita he eivät tekisi selvinpäin. En halunnut mennä siihen mukaan. Kuka haluaa juoda jotain pahaa ja sitten seuraavana aamuna harmitella huonovointisena töppäilyjään? Se tuntui niin tyhmältä.”

Monet streittarit ovat aikaisemmin käyttäneet päihteitä, mutta tehneet sitten täyskäännöksen. 22-vuotias kolme vuotta streittarina ollut nainen kertoo ratkaisustaan:

“Alkoholia käytin kuin kuka tahansa ikäiseni eli viikonloppuisin melko usein.” “Kyllästyin siihen, että kaikki uhoaa aina kännissä baaritiskin ääressä miten suuria vallankumouksellisia he ovat ja käytännössä ne teot olivat jotain aivan muuta, jos mitään tekoja edes oli.” “Kun näen humalaisia ihmisiä, en voi olla ajattelematta, että onneksi en ole noin juntti.”

Toinen 22-vuotias streittarimies kertoo kyllästyneensä runsaaseen alkoholinkäyttöön ja saaneensa kipinän elämänmuutokseen streittyhtyeen musiikin kautta ollessaan vaihto-oppilaana:

“Bändin mainostama elämäntapa alkoi tuntua ainoalta vaihtoehdolta. Olin jo ehtinyt läträtä viinan kanssa ja kokeilla kaikenlaista. Pahimmillaan ryyppäsin joka viikonloppu. Suomeen palatessani päätin vähentää juomista radikaalisti ja sitten lopetin sen kokonaan. (Me Naiset 47/1997, 45)

Toinen 22-vuotias streittarinainen kertoo kunnioittaneensa streittareiden maailmankuvaa jo ennen kuin itse 19-vuotiaana otti ratkaisevan askeleen. Hän näkee aikaisemman alkoholinkäyttönsä suurimpana tekijänä sosiaalisen paineen. Vasta asiaa useita vuosia pohdittuaan hänellä oli riittävästi rohkeutta irtautua kavereiden juomisporukasta.

“Juomisesta tuli pakollinen kuvio 15-vuotiaana. Kaikki muutkin joivat ja olisi ollut vaikea sanoa kavereille vastaan.” “Siihen asti elämä oli villiä pintaliittoa, yhtä viikonloppujen odotusta, että pääsisi baareihin juomaan ja hienostelevaan. Ajatus toisenlaisesta elämäntavasta jäi kuitenkin kytämään takaraivoon.” (Trendi 3/2000, 24)

Streittariksi alkaessaan ei välttämättä tarvi hylätä entistä elämäntapaansa. Joidenkin kohdalla streittarius vain antaa nimen elämäntavalle, jota on elänyt jo aiemmin. 22-vuotias mies on ollut streittari jo 13-vuotiaasta ja hän uskoo, että elämä on mielekkäämpää, kun sitä ei tuhlaa sekoiluun. Alkoholista hänellä ei juurikaan ole kokemuksia:

“En ole ikinä juonut viinaa, olutta olen maistanut vajaan tuopillisen. Jengien puheet dokaamisen ihamuudesta eivät kuulosta kovin vakuuttavilta. Jälkipuinti viikonlopun vietosta vaikuttaa enemmän tuskalliselta selittelyltä kuin aidon ilonpidon muistelulta.” (Me Naiset 47/1997, 45)

Elämäntavan valinta ei ole aina yksinkertaista, eikä ole helppo löytää itselleen sopivaa uutta tapaa, vaikka olisikin kyllästynyt entiseen. Eräs nuorimies on alkanut kyseenalaistaa alkoholin käytön mielekkyyttä ja pohtia vaihtoehtona streittariksi ryhtymistä. Streittariutta hän ei kuitenkaan hyväksy sellaisenaan, vaan arvioi sitä kriittisesti:

“Minä koen kaikenlaiset päihteet heikkoudeksi.” “ Viime aikoina olen entistä enemmän alkanut ajatella streittarimentaliteetilla, miten hienoa olisi olla ilman

päihteitä, toisaalta tänä päivänä on tuokin hieno "suuntaus" menty pilaamaan , et voi olla tosi streittari, jos et ole myös eläinaktivisti-vegaani, anarko-punkki ja jos et kieltäydy myös esiaviollisesta seksistä. Mitä tapahtui niille streittareille, joilla oli rasti kädessä merkinä siitä, ettei viina kelpaa... Niin, juon siis alkoholia silloin tällöin. Aika harvakseltaan, en ole vielä(kään) oppinut, mitä hienoa on kännissä örveltämisessä." (http://www.dic.fi/~salakan/online_diary.html)

Kysellessäni streittareilta perusteluja heidän päihteettömyydelleen sain vastaukseksi myös vastakysymyksen: "Miksi päihteettömyyttä pitää perustella? Eihän juomistakaan tarvitse perustella." Alkoholin käyttö on niin kiinteä osa suomalaista kulttuuria, ettei ehkä edes vaivauduta pohtimaan miksi alkoholia käytetään. Alkoholia käytetään seurustelujuomana, rentoutumiseen, juodaan iloon ja suruun. Alkoholistilla on tuhat ja yksi selitystä juomiselleen. Streittarit perustelevat päihteettömyyttään halulla hallita omaa elämäänsä, kyllästymisellä keinotekoiseen hauskuuteen. Yksi perustelu raittiudelle oli myös se, ettei humaltuminen sovi henkilölle. Kyseinen henkilö oli käyttänyt alkoholia ja ollut humalassa ja huomannut, ettei se sovi hänelle ja päättänyt olla käyttämättä alkoholia. Herääkin kysymys, kenelle alkoholin käyttö ja varsinkin humaltuminen sopii ja sopiiko se kaikille, jotka alkoholia humalatarkoituksessa käyttävät?

5. VASTUULLINEN SEKSI

5.1. Seksuaalinen vapautuminen - seksi osaksi nuorten elämää

Streittariuteen liittyy olennaisena osana myös irtosuhteiden välttäminen ja kieltäytyminen vapaasta seksistä. Streittarit eivät silti yleensä elä selibaatissa, vaan mieltävät seksin kuuluvan vakiintuneeseen parisuhteeseen, jotkut tosin kieltäytyvät seksistä kokonaan. Satsaamalla kunnon seurusteluun streittarit haluavat kunnioittaa itseään ja toisia.

Osmo Kontulan (1993, 57-58) mukaan suomalaisten sukupuolimoraalin perustana onkin viime aikoihin asti ollut sukupuolielämän yhdistäminen vakituiseen parisuhteeseen ja vuosikymmeniä aiemmin avioliittoon kuuluvaksi. Varsinkin naisten toimeentulo oli sidoksissa avioliittoon ja heidän tuli pitäytyä yhteen kumppaniin turvatakseen lapsilleen elatuksen. Ehkäisyn ollessa puutteellista parisuhteen ulkopuolinen sukupuolisuhte oli sekä taloudellinen että sosiaalinen riski. Nykyään keskeiset perusteet sukupuolielämän liittämiseen parisuhteeseen ovat poistuneet tai poistumassa, koska ehkäisy on kehittynyt, naisten taloudellinen asema on kohentunut työssäkäynnin myötä sekä yhteiskunta on ottanut taloudellista osavastuuta lasten huollosta.

Kontula (1987, 57) on selvittänyt nuorten sukupuolimoraalia Valkeakosken yläasteen 13-vuotiaiden (7.lk) ja 15-vuotiaiden (9.lk) keskuudessa kyselylomakkeella. 61% 15-vuotiaista ja 31% 13-vuotiaista oli seurustellut. Yhdyntäkokenuksia oli vain 1%:lla 13-vuotiaista ja 24%:lla 15-vuotiaista. Nuoret arvelivat kaverinsa puheiden perusteella kokeneemmiksi, mitä he todellisuudessa olivat. 13-vuotiaista 21% ja 15-vuotiaista 41% arveli ainakin yhden kaverin olleen yhdynnässä. Nuorten seksijutut vaikuttavat siis usein olevan kehuskelua tai toiveajattelua ja sitten nuoret luulevat olevansa kokemattomampia kuin kaverinsa. Paineet seksuaalisuhteen aloittamiseen kasvavat toisten kehuessa omilla kokemuksillaan.

Nuorten asenteet ikäistensä seksiä kohtaan olivat varsin myönteisiä. Lähes puolet 13-vuotiaista ja 69% 15-vuotiaista oli sitä mieltä, että yhdyntä kuuluu heidän ikäistensä seurusteluun. 15-vuotiaiden poikien ja tyttöjen arvot erosivat melko paljon toisistaan. Tytöt pitivät perhettä, vanhempien kunnioittamista, koulua, turvallisuutta ja uskontoa tärkeämpinä kuin pojat. Pojat pitivät seksiä tärkeämpänä kuin tytöt. Eroja oli myös sukupuoliasenteissa sukupuolten välillä. Pojat olivat sallivampia ikäistensä sukupuolisuhteita kohtaan kuin tytöt. Pojat eivät pitäneet tunnesuhdetta niin tärkeänä yhdyntöihin alettaessa kuin tytöt. Kaksi kolmasosa tytöistä oli sitä mieltä, että toisen kunnioittaminen ja kyky vastuuseen mahdollisista seurauksista oli erittäin tärkeää aloitettaessa yhdynnät, pojista näin ajatteli vain noin kolmannes. (Kontula 1987, 59-65)

Aikuisten suhtautuminen nuorten sukupuoliyhdyntöihin on muuttunut sallivammaksi tultaessa 1970-luvulta 1990-luvulle. Enemmistö hyväksyy nuorten seksin vakituisen seurustelun aikana. Arvojen muutos ja seksuaalipoliittinen keskustelu ovat vaikuttaneet väestön sukupuoliikäyttäytymiseen. Sukupuoliyhdyntä on alettu nähdä yhä useammin sinänsä arvokkaana ja asiana, josta nuoret voivat itse päättää. Uskonto vaikuttaa edelleen käsityksiin sukupuoliasioista. Uskonnolliset ihmiset yhdistävät usein seksin ja avioliiton tai ainakin seksiä on sopiva harjoittaa vasta sen kumppanin kanssa, jonka kanssa suunnitellaan avioliittoa. (Kontula 1993, 87)

Seksuaalisuuteen liittyy sekä tietoisia että tiedostamattomia vallan, hallinnan ja epätasa-arvon ulottuvuuksia, jotka määrittävät sosiaalisia suhteita. Seksuaalikäyttäytyminen kertoo ensisijaisesti sukupuoleen kytkeytyvistä arvoista sekä naisen ja miehen suhteesta. Liberalisoivien suuntausten ansiosta naisten asema ja yleinen seksuaalikäyttäytyminen ovat muuttuneet Suomessa ja yleensä länsimaissa. Siitä huolimatta naisena olemiseen liittyy antiseksuaalinen äitiys ja toisaalta seksuaalikohteena oleminen. Äitiyteen liitetään erilaisia moraalisia siteitä kuin isyyteen. Normeja rikkova seksuaalikäyttäytyminen leimaa naisen helposti huonoksi äidiksi. (Hukkila 1989)

Seksuaalikäyttäytyminen on erilaista eri sukupuolilla ja tällä erolla on kulttuurinen perusta. Tytöt ja pojat saavat erilaista seksuaalikasvatusta. Tyttöjen moraalinen asema määrittyy seksuaalisen käyttäytymisen kautta. Sen perustana on hyvän maineen varjeleminen ja siihen seksuaalikasvatuskin perustuu. Hukkila on tutkinut 15-vuotiaiden seksuaalikäyttäytymistä ja tyttöjen haastatteluissa kävi ilmi, että hyvän maineen säilyttäminen on mennyt hyvin perille. Tytöt, toisin kuin pojat, liittivät yhdynnän omalla kohdallaan yleensä seurusteluun ja rakkauteen. Seurustelu on instituutioon merkittävä tyttöjen itsearvostukselle ja naisidentiteetin luomiselle. Seurustelu oikeuttaa seksuaalisuhteet ja turvaa tyttöjen hyvän maineen. (Hukkila, Nisula 1991, 7)

Kontulan (1987, 68) tekemä kyselytutkimus nuorten seksuaalikäyttäytymisestä ja -asenteista vahvistaa tyttöjen ja poikien erilaista asemaa seksin suhteen. Nuorten arviot vanhempiensa sallivuudesta ja kontrollista kertovat tyttöjen tiukemmasta kontrollista. Tytöistä pyritään kasvattamaan uusia kasvattajia ja perinteen siirtäjiä tuleviin perheisiinsä. Tämän edellytyksenä ovat moitteettomat elämäntavat. Poikien kasvatus tähtää useimmiten taloudellisen menestyksen varmistamiseen, mies perheen elättäjänä, nainen kasvattajana, ajatukset elävät sitkeästi. Vanhemmat eivät useinkaan tiedosta kasvattavansa tyttöjä ja poikia eri tavalla, sillä he vain siirtävät omat lapsuudenkokemuksensa omille lapsilleen.

Suomalaisten koulujen sukupuolikasvatus on arvioitu kansainvälisesti korkeatasoiseksi. Oppilaat ovat silti kertoneet sukupuoliopetuksen puuttumisesta ja koulujen vaikeuksista sen toteuttamisesta. 1950-luvulla kouluissa ei vielä ollut juuri minkäänlaista sukupuoliopetusta. Sen jälkeen opetus on vähitellen lisääntynyt, eniten 1980-luvulla. Sukupuolikasvatusta on annettu kouluissa useampien oppiaineiden yhteydessä. Päävastuu on ollut biologian, liikunnan ja kotitalouden opettajilla. Myös kouluterveydenhoitaja tai ulkopuolinen vierailija on saattanut käydä tunnilta puhumassa. Oppilaiden kertomusten mukaan opetuksen painopiste on ollut ehkäisyssä ja sukupuolitaudeissa. (Kontula 1997, 9-12)

Yhdyntöjen aloittamisikä on laskenut Suomessa viime vuosikymmeninä ja on ollut lähellä eurooppalaisia keskiarvoja. Suurin muutos tapahtui 1960- ja 1970-luvuilla, jolloin sekä seurustelun että yhdyntöjen aloittamisiät laskivat merkittävästi, sen jälkeen ne ovat vakiintuneet. Eri tutkimusten mukaan viime vuosina tytöistä 25-35% ja pojista 20-25% on kokenut ensimmäisen yhdyntänsä alle 16-vuotiaana. Alentuneesta yhdyntöjen aloittamisiästä huolimatta teini-ikäisten raskaudet ja abortit eivät ole lisääntyneet. Kansainvälisesti ne ovat olleet poikkeuksellisen alhaisia. Alhaisten lukujen uskotaan johtuvan onnistuneesta sukupuoliopetuksesta, monipuolisesta kondomimainonnasta ja ehkäisyn käytön yleistymisestä. Kondomia onkin käytetty ensimmäisessä yhdynnässä 60-80%: sesti eri ikäryhmissä. (Kontula 1997, 9-10)

Kontulan (1987, 89-90) tutkimuksen mukaan varhain seurustelun tai sukupuolikokemukset aloittavilla nuorilla on monia yhteisiä ominaisuuksia. Nämä nuoret ovat yleensä kehittyneet biologisesti muita aikaisemmin, he pitävät itseään rohkeina ja ovat kiinnostuneet seksistä. He ovat myös aloittaneet nautintoaineiden käytön varhemmin ja tupakoivat ja käyttävät alkoholia muita enemmän. He käyvät discoissa tai tanssimassa ja liikkuvat vapaa-aikanaan paljon kavereidensa kanssa. He eivät ole kovin kiinnostuneita koulusta ja siellä menestymisestä ja suhteet perheeseen ovat melko etäiset. Yleisesti ottaen he ovat hyvin sosiaalisia, eikä ujous vaivaa heitä.

Kokematon nuori puolestaan panostaa paljon koulumenestykseen eikä tunne vielä itseään kypsäksi aloittamaan sukupuolielämää. Nuorella on myös usein vanhemmat, jotka eivät hyväksy nuorten sukupuolielämää. Nuori on omaksunut vanhempiensa arvot ja panostaa opiskeluun sosiaalisten suhteiden sijasta. Nuori pidättäytyy usein myös seurustelusta ja nautintoaineista, jos hän ajattelee seksin kuuluvan vasta avioliittoon. Nuori arvioi itsensä usein melko epäitsenäiseksi, mitä selittää vanhempien suuri vaikutus nuoren elämään. (Kontula 1987, 90)

Osmo Kontula ja Elina Haavio-Mannila (1995, 35) ovat tehneet laajan tutkimuksen suomalaisten seksuaalikulttuurista. Aineisto kerättiin kirjoituskilpailulla vuonna 1992. Seksuaalielämäkertansa kirjoitti lähes kaksisataa eri ikäistä suomalaista miestä ja naista. Kirjoittajat jaoteltiin syntymävuoden mukaan kolmeen polveen. Vuosina 1911-1936 syntyneitä kutsutaan pidättyvyyden sukupolveksi, 1937-1956 syntyneitä seksuaalivallankumouksen sukupolveksi ja vuosina 1957-1973 syntyneitä tasa-arvoistuvaksi sukupolveksi. Tutkimus on julkaistu kahtena kirjana, ensimmäisessä Matkalla intohimoon (1995), on keskitytty nuorten kokemuksiin, toisessa Intohimon hetkiä (1997) taas aikuisten kokemuksiin.

1900-luvun alussa eläneiden elämää hallitsivat vaikeat olosuhteet ja raskas työ. Vapaa-ajalle ei juurikaan ollut aikaa ja seksi kuului vain avioliittoon. 1960-luvun nuorison elämä oli turvallisempaa kuin edellisen sukupolven ja 1960-luvun lopulla alkaneen seksuaalivallankumouksen merkittävin saavutus oli naimattomien seksuaalisten

oikeuksien tunnustaminen. Uutta olivat nopeasti vaihtuvat satunnaissuhteet varsinkin opiskeluaikoina. Monet tunsivat kuitenkin satunnaissuhteista syyllisyyttä ja vakituisia suhteita pidettiin arvossa. Julkisuudessa käytiin keskustelua seksistä. Käytännössä nuoria naisia kasvatettiin edelleen pidättyvyyteen ja kohdistamaan mielenkiintonsa rakkauteen ja perheeseen.

Tasa-arvoistumisen sukupolvi panostaa koulutukseen, massakulttuurin seuraamiseen ja ihmissuhteisiin. Korkeasta hyvinvoinnin tasosta johtuen työhön keskittyvää ja nautinnoista pidättyvää elämäntapaa ei enää pidetty tarpeellisena. Ehkäisyn kehittyminen ja keskustelu sukupuoliasioista ovat edistäneet seksuaalista tasa-arvoa. Seksuaalisen vapauden lisääntyessä myös paineet kokemusten hankkimiseen ovat voimistuneet, jopa niin paljon, että pidättyvyyttä on alettu pitää epänormaalina. Neitsyys tai poikuus koetaan taakkana, josta on päästävä eroon. Seksuaalisesta vapautumisesta huolimatta nuoret odottavat kuitenkin avioukollisuutta. Ennen avioliittoa voi kerätä kokemuksia ja tulla ja mennä kuten haluaa, mutta avioliittoon kuuluu uskollisuus. (Kontula & Haavio-Mannila 1995, 576-586)

Länsimaisen kulttuurin seksuaaliseen käsikirjoitukseen on kuulunut ensinnäkin se, että rakkaus oikeuttaa sukupuolisuhteen ja toiseksi se, että sukupuoliyhteys ilman rakkautta on väärin. Edellistä pidetään edelleen itsestäänselvytenä, mutta jälkimmänen kyseenalaistetaan. Romanttisen rakkauden ihanteen lisäksi myös irtosuhteet ilman rakkautta ovat melko hyväksytyjä. Puolet suomalaisista miehistä ja kolmannes naisista oli vuonna 1992 sitä mieltä, ettei sukupuoliyhteys ilman rakkautta ole väärin. (Kontula & Haavio-Mannila 1997, 126)

5.2. Kumppanuutta ja vastuuntuntoa

Streittareiden perusteluissa irtoseksistä kieltäytymisestä toistuvat itsen ja toisen kunnioittaminen sekä vastuuntunto. Seksiä satunnaisen kumppanin kanssa vain himon tyydyttämiseksi streittarit pitävät lyhytnäköisenä. Tunne toista kohtaan on heille tärkeää.

22-vuotias streittarinainen pitää streittareiden elämäntapaa vastaiskuna nykypäivän ylierotisoituneelle kulttuurille ja alkoholinhuuruiselle seurustelulle. Hän muistelee kauhulla tyttöystävänsä seksikokeilujen kertomuksia ollessaan 13-vuotias. Hän tunsi itsensä erilaiseksi ollessaan siinä iässä vielä neitsyt. Streittariksi ryhdyttyään vapaasta seksistä kieltäytyminen ei ole ollut hänelle vaikeaa.

“Yhden yön jutuista en ole piitannut koskaan, sillä nautimmolliseen seksiin liittyy ehdottomasti kumppanuus ja vastuuntunto. Ylenpalttinen seksin harjoittaminen seksin itsensä vuoksi tekee siitä elämellistä.”

Samoilla linjoilla seksuaalisuuden ylikorostamisesta on myös 22-vuotias mies. Hän pitää viisaampana aloittaa vastakkaiseen sukupuoleen tutustumisen jotenkin muuten kuin lakanoiden välissä.

“Baareista etsitään usein kumppania vain yhdeksi yöksi. Toisaalta monet tuntuvat pitävän rakastelutaitoa onnistuneen suhteen mittana. Ajatellaan, että tämän täytyy olla Se Oikea, koska hänen kanssaan menee sängyssä niin hyvin.”

22-vuotias mies liittyy seksin rakkauteen. Hän seurustelee ja nykyinen tyttöystävä asuu Saksassa. Pitkästä välimatkasta ja harvoista tapaamisista huolimatta hän ei koe irtoseksistä kieltäytymistä ongelmana, vaan jaksaa odottaa tapaamisia tyttöystävänsä kanssa. Hän noudattaa romanttisen rakkauden ihannetta, eikä pidä kokemusten keräilyä tärkeänä.

“Onhan se järjetöntä, mutta minkä sille mahtaa kun oikein tulisesti rakastuu.”

Myös 19-vuotias mies laittaa rakkauden seksin edelle. Hänen mielestään seksi on vain yksi osa parisuhdetta. Tärkeämpää on samankaltainen arvomaailma.

“Seksi ei ole pääasia silloin, kun haluaa löytää ihmisen jota oikeasti rakastaa.”

16-vuotiaalla tytöllä ei ole vielä omakohtaisia seksikokemuksia ja hän kertoo, ettei oikein osaa kommentoida tätä asiaa. Hän on kuitenkin varovaisen salliva irtosuhteita kohtaan tietyin edellytyksin. Molempien pitää tietää suhteen laatu ja olla valmiita siihen. "Jutun" jälkeen kummallekaan ei saisi jäädä paha mieli.

"Irtosuhteet ovat ok, jos molemmat tietävät säännöt, tai siis, ettei toinen odota jutun jatkuvan."

23-vuotias tyttö on elänyt streittareiden tavoin jo ennen ryhtymistään streittariksi. Hänen ei ole siten tarvinnut luopua mistään. Irtosuhteistakaan hänellä ei ole kokemusta. Nykyään hän elää avoliitossa ja seksi kuuluu parisuhteeseen.

"Irtosuhteet aiheuttavat useimmiten vain ongelmia. Miksi siis aiheuttaa tahallaan itselleen ja läheisilleen ongelmia?"

Olisi ollut mielenkiintoista saada lisävalaistusta ongelmiin, joita hän kertoo irtosuhteiden aiheuttavan. Mitä ongelmia irtosuhteista tulee itselle, mitä muille? Ongelmia ei kuitenkaan streittareiden puheenvuoroissa selitetty tarkemmin. Streittareiden vastauksissa toistuu rakkauden ja vastuun kuulumisen seksiin. Streittarit eivät yhdistä avioliittoa ja seksiä, kuten on usein tehty. Streittarit eivät korosta uskonnon merkitystä elämässään. Osa streittareista mieltää itsensä tavalliseksi kristityiksi, osa kertoo olevansa ateisteja.

Seksuaalimoraali on tullut sallivammaksi viime aikoina, niin nuorten kuin naistenkin osalta. Vanhemmatkin hyväksyvät nuorten seksin, jos nuoret seurustelevat. Streittarit eivät juurikaan anna arvoa seksuaalimoraalin vapautumiselle. Streittarit näkevät vapautumisen tuoneen ongelmia, ja he pitävät seksuaalisuutta ylikorostuneena. Streittareiden mielestä seksi kuuluu parisuhteeseen, sillä tavoin kunnioitetaan sekä itseä että kumppania. Streittarit eivät ole lähteneet mukaan monille nuorille tyyppilliseen kokemusten keräilyyn, he eivät pidä tavoittelemisen arvoisena seksikumppaneiden

runsasta lukumäärää. He satsaavat mieluummin laatuun kuin määrään. Tunne toista kohtaan on keskeistä aloitettaessa sukupuolielämä. Kieltäytyminen vapaasta seksistä on kontrollia yli heikon halun. Se on paitsi elämäntapa myös merkki kyvystä hallita itseään ja intohimojaan. Hetkellisten nautintojen tavoittelu on lyhytnäköistä. Tunne, että hallitsee itsensä, eikä anna mielitekojen hallita itseään tuo tasapainoa elämään. Streittarit vaikuttavatkin olevan tasapainossa itsensä ja ympäristönsä kanssa.

6. VAIHTOEHTOISUUDEN KOKO KIRJO: KASVISRAVINTO, ELÄINTEN OIKEUDET, KULUTUS, ASEISTA KIELTÄYTYMINEN

Streittariuteen kuului alun alkaen vain päihteistä ja irtoseksistä kieltäytyminen. 1990-luvulla streittarius on saanut uusia piirteitä. Yleisin elämäntapavalinta päihteettömyyden lisäksi on kasvissyönti. Vegetarismi eli pelkän kasvisravinnon käyttäminen on yhteiskunnallisena ilmiönä vanha. Sen juuret ovat filosofisissa ja uskonnollisissa vakaumuksissa. Länsimaissa vegetarismi on lisääntynyt merkittävästi viime aikoina. Länsimaiset vegetaristit perustelevat kasvisravinnossa pitäytymistä usein ekologisilla, eettisillä ja terveydellisillä syillä. Vegetarismista on useita eri sovellutuksia. Länsimaissa yleisimpiä muotoja ovat laktovegetarismi, ovolaktovegetarismi ja veganismi. Laktovegetaristit syövät kasvien lisäksi myös maitotuotteita. Ovolaktovegetaristien ravinto koostuu edellisten lisäksi myös munista ja veganistit syövät vain kasvikunnan tuotteita. (Johansson 1980, 11 ja 20)

Marita Husson (1993, 3) mukaan Twigg korostaa, ettei länsimaista kasvissyöntiä voi suoraan verrata itämaiseen kasvisruokatradiitioon, joka esimerkiksi Intiassa kuuluu kastijärjestelmän kautta yhteiskuntarakenteisiin. Länsimainen vegetarismi on yksilöllinen valinta ja edellyttää irtisanoutumista ruokailutavoista ja tottumuksista, jotka ovat kulttuurisesti määräytyneitä.

Vegaanien kieltolistalla ovat lihan lisäksi esimerkiksi maitotuotteet, kala, munat, nahka, villa sekä silkki. Veganismin suurin yksittäinen peruste lienee eläinten hyväksikäyttöön liittyvät eettiset ongelmat, jotkut perustelevat vegaaniuttaan myös

terveydellisillä, ekologisilla ja uskonnollisilla syillä. Tutkimukset ovat osoittaneet kasvisravinnon syönnin lihaa ja sekaravintoa tervellisemmäksi. Uskonnollisten perustelujen mukaan Jumala antoi vain kasvit ja hedelmät ihmisten syötäväksi maailmaa luodessaan. Lihan tuottamiseksi sademetsiä kaadetaan laidunmaaksi, mikä aiheuttaa kasvihuoneilmiötä. Laiduntaminen puolestaan aiheuttaa eroosiota ja hyötyeläinten ruoan valmistaminen vesien saastumista ja happosateita. (Kasvisravinto eli veganismi, <http://www.edu.suolahti.fi/opetus/tt/veganismi.htm>)

Vegaanien ja streittarien mielipiteet poikkeavat jyrkästi toisistaan, kun on kyse elämäntapavalinnoista. Streittarit pitävät elämäntapavalintoja jokaisen omana asiana, mutta vegaanit eivät. Vegaanien mielestä ne eivät voi olla jokaisen oma asia, koska valintojen vaikutukset ulottuvat myös toisiin ihmisiin ja luontoon, eivät vain yksilöön itseensä. Vegaanit vaativatkin muutoksia ihmisten tottumuksiin ja yhteiskunnan rakenteisiin. Veganismia tutkinut Jukka Peltokoski pitää streittariliikettä yhtenä vegaanisen vastuullisuuden kärjekkäistä ilmauksista. Eläinkunnan tuotteiden lisäksi myös päihteistä kieltäytyvien streittarien ajatuksena voi olla omasta itsenäisyydestä kiinni pitäminen. On äärimmäistä vapautta päättää omasta elämästään, kun sitä eivät hallitse mitkään riippuvuutta aiheuttavat aineet. (Peltokoski 1999, 120)

Myös eläinten oikeudet ja ympäristönsuojelu ovat monen streittarin sydäntä lähellä. Jotkut miehet myös kieltäytyvät aseista. Myös kahvi, tee, lääkkeet ja jopa suklaa voidaan nähdä riippuvuutta aiheuttavina, joten jotkut streittarit välttävät myös niitä. Kahvilla, oikeammin sen kofeiinilla, on todettu piristävä vaikutus ihmiseen ja se on myös epäterveellistä tutkimusten mukaan. Näin ollen kahvinkin voi luokitella huumeeksi. Myös teen teainilla on piristävä vaikutus, joten jotkut streittarit välttävät sitäkin. Yrttiteet ovat täysin huumevapaita ja niiden juominen on sallittua streittareillekin. (Straight edge, <http://www.wwnet.fi/users/teemu/>)

Juha Siltalan mielestä monella nykyihmisellä on kaksi eri elämää: se, jota hän todellisuudessa elää ja se, jota hän haluaisi elää. Siltalan mukaan uskontoja yhdistää ajatus, ettei todellisuus, joka havaitaan ole oikeaa todellisuutta. Tavalliseen todellisuuteen pitää saada etäisyyttä, jotta siihen ei hukkuisi. "Maallistuneessa mielessä

tätä samaa etäisyyttä tavoittelevat ihmiset, jotka kieltäytyvät kuluttamasta.” Kulutuksesta kieltäytyjiä ovat esimerkiksi streittarit ja ekofanaatikot. Streittarit kieltäytyvät kulutuksesta, joka tuhoaisi heidät itsensä, ekofanaatikot taas kulutuksesta, joka tuhoaa luontoa. (HS Kuukausiliite 5/2000, 46)

Yksi streittariuden uusista piirteistä on asepalveluksesta kieltäytyminen. Nuoret miehet eivät halua mennä armeijaan, vaan suorittavat mieluummin siviilipalveluksen. Jotkut ovat harkinneet myös totaalikieltäytymistä. 25-vuotias streittarimies on siviilipalvelusmies ja kasvissyöjä. Hänellä on omakohtaisia kokemuksia eläinten kärsimyksistä, eikä hän halua lisätä niitä. Hän ei myöskään usko, että ihmistä on edes tarkoitettu lihansyöjäksi.

“Ei straight edgeen kuulu, että täytyisi olla kasvissyöjä, minä vain olen. Olen asunut teurastamon lähellä ja kuullut lehmien tuskanhuudot. Ja viimeksi kun katsoin, en löytänyt hirveästi torahampaita suustani.”

22-vuotias mies kieltäytyy päihteiden ja irtoseksin lisäksi myös eläinkunnan tuotteista ja aseista. Siviilipalvelusta hän on suorittanut yhden päivän, kun lähtikin sitten opiskelemaan. Yhtenä vaihtoehtona on totaalikieltäytyminen, varsinkin kun kaveri on istunut vankilassa oman asevelvollisuutensa.

“Mitään hullun papereita en aio kyllä hankkia. Silloin sitä julistautuu yhteiskuntakelvottomaksi, ja sitä mä en halua.”

Hän ei vaadi lihansyöjien teurastamista, eikä vanna valintojensa ikuisuutta. Alkoholin juomista hän pitää silti pienempänä pahana kuin lihan syömistä. Tehotuotanto aiheuttaa eläimille turhaa kärsimystä, eikä hän halua tukea sitä lihaa syömällä. Alkoholia juomalla aiheuttaa vahinkoa lähinnä itselleen. Hänen mielestään tärkeintä on elää niin kuin itsestä tuntuu parhaalta.

“Yleensä ne kovimmat uhoajat repsahtavat ensimmäisinä. Enkä mäkään ihmettele, vaikka parin vuoden päästä käyttäisin alkoholia. En mä tosin usko, että mä koskaan söisin lihaa, siihen pitäis ajatusmaailman muuttua jo tosi totaalisesti. Toisaalta jos pääsis toteuttaa unelmaansa ja elämään täysin omavaraisesti, niin silloin mä en näkis niin suurta moraalista ongelmaa, vaikka söisi joskus järvikalaa.”

21-vuotias nainen on sekä streittari, vegaani että eläinoikeusaktivisti. Ne ovat hänen elämänsä kivijalkoja. Raittius on streittariuden yksi perusta, joka tukee vihreitä arvoja. Hän vastustaa myös ylenmääräistä kulutusta.

“Tämä on kokonaisvaltainen elämäntapa. Kulutusyhteiskunta riistää luontoa, muttei anna takaisin mitään hyvitystä. Raittiina pysyn tarkkana tässä hetkessä, etten joutuisi tähän pinnalliseen pyöritykseen mukaan. Siten en tue yhteiskunnan valtajärjestelmää, kuten alkoa.”

Kulutus on myös yksi piirre, josta streittarit haluavat sanoutua irti mahdollisuuksien mukaan. Ympäristön tila nähdään huolestuttavana, jos tilanne jatkuu ennallaan, eikä asialle tehdä mitään. Ilmansaasteet lisääntyvät, meret saastuvat, sademetsiä hakataan surutta, jätevuoret lisääntyvät, koska moni kulutustavara on kertakäyttöinen. Ekologisempiin materiaaleihin ja valmistusmenetelmiin ei kiinnitetä riittävästi huomiota. Kierrätystä voitaisiin tehostaa ja kehittää. 22-vuotiaan miehen mielestä nykyinen maailmanmeno on lyhytnäköistä ja pinnallista. Ihmiset juoksevat itsekkäästi nautintojen perässä, tyydyttävät aistejaan, eikä mikään tunnu riittävän. Ihmisten arvomaailmaa tuntuu hallitsevan elämysten tavoittelu ja materian haaliminen.

“Oravanpyörä syntyy kuin huomaamatta: ei mukauduta siihen, mitä itsellä jo on, vaan halutaan enemmän ja enemmän.”

Hän on myös kasvissyöjä, eikä pysty hyväksymään lihanjalostuksen aiheuttamia haittoja. Eläimiä jalostetaan, jotta pystytään vastaamaan kuluttajien toiveisiin tietynlaisesta lihasta. Tehotuotanto lisää eläinten kärsimyksiä, koska eläimet ovat

tuotantovälineitä ja niistä yritetään saada irti mahdollisimman paljon. Hän kunnioittaa elämää kaikissa muodoissaan, eikä siksi syö lihaa. Alkoholiakin hän joisi ennemmin kuin söisi lihaa.

“Jos olisi pakko valita, joisin mieluummin viinaa kuin söisin lihaa. Silloin aiheuttaisin vähemmän vahinkoa ympäristölleni.”

19-vuotias mies on myös kasvissyöjä. Hänen mielestään lihantuotanto hävittää metsiä, kuluttaa valtavasti energiaa ja maailman vesivaroja. Hyötyeläinten kohtelu on monissa maissa ala-arvoista. Ympäristötutkijat ovat tuoneet esiin huolestuttavia tuloksia ympäristön kustannuksella tapahtuvasta kulutuksesta, mutta ne eivät tunnu koskettavat kuluttajia. Hän näkee nykyihmiset itsekkäinä ja välinpitämättöminä. Ovatko ihmiset niin lyhytnäköisiä, etteivät usko ympäristön järkkymisen ehtivän vaikuttaa omaan elämäänsä ja seuraavia sukupolvia ei tarvitse ajatella. Mies näkee nykyajan elämänmenon sairaana ja ennustaa tilanteen vain huononevan.

“Kaikki rakentuu sille, että tuhotaan ympäristöä ja otetaan ilo irti muiden kustannuksella. Monet tajuaavat tilanteen, mutta jostakin syystä siitä ei puhuta. Jos meno jatkuu samanlaisena, maailman tulevaisuus näyttää synkältä. Näin sanoessani en ole pessimisti, mieluumminkin realisti.”

15-vuotiaan naisen sai ryhtymään streittariksi eläinten oikeudet. Hän oli ollut eläinten asialla jo aikaisemmin ja luki sitten internetistä eläinten oikeuksista ja streittareista. Aikansa asiaa puntaroituaan hän päätti lopettaa alkoholin käytön kokonaan. Hänen alkoholikokeilunsa eivät saaneet häntä vakuuttumaan alkoholin autuudesta ja tarpeellisuudesta. Hänen mukaansa Alko, eli nykyinen Primalco, on yksi eniten eläinkokeita tekevä yritys Suomessa. Eikä hän eläinaktivistina halua tukea eläimille kärsimystä aiheuttavaa yritystä.

“Alko on valtion monopoli, ja niillä on velvollisuus tutkia alkoholin haittoja. Sehän tapahtuu loogisesti siten, että ensin rotista tehdään alkoholisteja ja sitten niitä

tutkitaan.” “Eikä se juominen sit vaan muutenkaan lähtenyt, ei kiinnostanut, se on turhaa.”

Muutaman streittarin puheenvuorosta kävi ilmi, että jos pitäisi valita alkoholin ja lihan välillä, eli jos jompaa kumpaa olisi pakko syödä/juoda, niin alkoholi olisi pienempi paha. Lihan syöminen koetaan vielä alkoholin käyttöäkin vastenmielisemmäksi. Ihminen voi elää ja voida hyvin pelkällä kasvisravinnollakin, lihan syönti ei ole tarpeellista. Lihaa tuotetaan tehomaatalouden keinoin ja siten aiheutetaan turhaa kärsimystä eläimille. Alkoholia käyttämällä aiheutetaan vahinkoa pääasiassa itselle. Siksi lihasta kieltäytyminen on tärkeämpää, jos olisi pakko valita toinen.

Samalla kun streittarit tekevät valintoja hallitakseen omaa elämäänsä, he myös rakentavat vihertäville arvoille perustuvaa huomista. Streittareiden elämäntapaa on kuvattu myös anarkistishenkiseksi toiminnaksi. Heidän valintansa ilmaisevat samalla myös huolta tulevaisuudesta. Elämää ei eletä vain tässä ja nyt, vaan katseet kohdistuvat myös tulevaisuuteen ja elinmahdollisuuksien turvaamiseen seuraavillekin sukupolville.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Jälkitraditionaalinen yhteiskunta synnyttää kysymyksen käyttäytymisen moraalisisista pidäkkeistä ja rajoituksista. Kaikki on vapaata, kaikki on tarjolla... Mistä pidäkkeet? Jälkitraditionaalinen yhteiskunta on sallivampi kuin aiemmat yhteiskunnat. Ihmisille on annettu vapautta, mutta sen myötä myös vastuu on lisääntynyt. Toisaalta ihmiset ovat myös pakotettuja valitsemaan omaa elämäänsä koskevia ratkaisuja, koska traditiot ovat murtuneet, eikä niihin voida nojata. Ei voida enää toimia kuten on toimittu aina ennenkin. Yhteiskunta antaa kuitenkin puitteet, joiden nojalla valintoja voidaan tehdä, voidaan rakentaa omaa elämäkertaa. Yksilö ei ole täysin tyhjän päällä tai toisaalta vapaa kuin taivaan lintu tekemään ihan mitä tahansa.

Streittarius on jännittävän monitahoinen ilmiö, missä nuoret itse asettavat itselleen rajoja ja rajoituksia, ja kehittävät pidättyvää elämäntapaa. Voidaanko streittarius nähdä

merkkinä siitä, että vapaus on mennyt niin pitkälle, ettei sitä nähdäkään ihannoitavana ja tavoiteltavana asiana, vaan nuoret kaipaavat rajoja. Streittarit eivät kulje kenenkään talutusnuorassa, kukaan ei sano heille, että näin pitää elää. Esimerkiksi uskonto saattaa asettaa hyvinkin tiukat rajat käyttäytymiselle. Streittarit asettavat itse rajansa. Osa heistä on kokeillut päihteitä ja satunnaisia suhteita, mutta he ovat huomanneet, etteivät ne tee heidän elämäänsä onnelliseksi. Pidättäytymällä päihteistä ja irtoseksistä he tuntevat hallitsevansa omaa elämäänsä, eivätkä päihteet tai seksi hallitse heitä.

Streittariutta voi kutsua oman elämän liikkeeksi, mikroliikkeeksi, elämäntapaliikkeeksi. Olennaista siinä on identiteettipolitiikka. Yhteisesti jaettujen ideoiden ja ideaalien avulla määritellään kuka minä olen ja mihin minä kuulun. Omalle valinnalleen (haluan pidättäytyä...) voi antaa nimen ja kuulua johonkin rajoiltaan heikosti merkittyyn, kelluvaan yhteisöön, mutta yhteisöön kuitenkin. Monet streittarit ovat eläneet streittarien tavoin jo ennen kuin ovat edes aatteesta kuulleet. Streittarius on siten vain antanut nimen heidän elämäntavalleen ja yhdistänyt heidät kuuluvaksi väljärajaiseen joukkoon. Väljärajainen yhteisö, joka elää lähinnä netissä ja konserteissa, antaa mahdollisuuden erilaisiin valintoihin, joista päihteettömyys on kuitenkin keskeinen ja määräävä valinta. Väljärajainen yhteisö ei pakota eikä painosta ketään.

Streittarius on siinä mielessä jälkimoderni ilmiö, että se yhdistelee moderneja ja traditionaalisina pidettyjä piirteitä ja valintoja. Peruspiirre on asettua poikkiteloin sen kanssa, mikä on käsitetty moderniksi vapautumiseksi, eräänlaisiksi nuorison voitoiksi: vapaa ja runsas alkoholin käyttö sekä vapaa seksuaalisuus. Streittareiden elämä on hillittyä ja hallittua, mutta selkeän ristiriidan siihen tuo useimpien streittareiden suosima musiikki, joka on rajua hardcorepunkia. Nuorisomusiikkiinhan on perinteisesti liitetty päihteet ja seksuaalisuus, huumeetkin. Hardcorepunk-yhtyeet vastustavat alkuperäisen straight edge -yhtyeen Minor Threatin tavoin päihteitä ja se kuuluu heidän esittämiensä laulujen sanoituksissa. Musiikin merkitys streittariudessa on kuitenkin muuttunut, nykyään voi olla streittari, vaikka ei hardcorepunkia kuuntelisikaan ja kävisi yhtyeiden keikoilla. Toiset streittarit tosin ovat tästä eri mieltä ja pitävät musiikkia keskeisenä tekijänä määriteltäessä streittariutta.

Streittariutta voisi luonnehtia äärimmäisen vapauden vastaiskuksi ja vastaliikkeeksi. Samalla se edustaa pyrkimystä säilyttää vapaa ja autonominen subjektius siinä mielessä, ettei se asetu alttiiksi herkästi riippuvuuksia synnyttävälle tavoille, kuten alkoholille, tupakalle, huumeille, vapaalle seksille. Jotkut streittarit kieltäytyvät myös kahvista ja jopa suklaasta, koska niihinkin voi jäädä koukkuun. Yhtenä ajatuksena on pitää kiinni omasta itsenäisyydestä, joka onnistuu vain jos ihminen vapautuu päihteiden käytöstä. Päihteet voivat helposti alkaa ohjata ihmisen käyttäytymistä, eikä ihminen ole silloin enää vapaa, vaan kahleissa. 1990-luvulta alkaen streittariuteen on liitetty usein myös muita viime vuosikymmenen nuorison aktiivisuuden muotoja, kuten veganismi ja eläinten oikeudet. Ne eivät kuitenkaan varsinaisesti liity toisiinsa, sillä alkuperäisen streittariuteen kuului vain päihteistä ja irtoseksistä kieltäytyminen sekä hardcorepunk-musiikki.

Nykyään streittarit ovat usein myös vegaaneja, eläinaktivisteja, ympäristön suojelijoita, kulutuksen vastustajia, aseista kieltäytyjiä tai jotakin näistä. Streittareiden käsitykset valinnoista eroavat esim. vegaanien käsityksistä. Streittarit pitävät elämäntapavalintoja jokaisen omana asiana, mutta vegaanien mielestä niin ei ole, koska valintojen vaikutukset ulottuvat myös toisiin ihmisiin ja luontoon. Vegaanit vaativatkin muutoksia ihmisten tottumuksiin ja yhteiskunnan rakenteisiin. Streittarit poikkeavat monin tavoin ihmisistä, jotka elävät nykypäivän arvojen mukaan. Arvomaailmaa hallitsee tehokkuus ja tuottavuus, kuluttaminen, luonnonvarojen hallitsematon käyttö. Streittareita ei siten voi pitää keskivertokansalaisina.

Streittariutta voidaan pitää nykyajan raittiusliikkeenä, mutta toimintatavoiltaan hyvin erilaisena kuin perinteinen raittiusliike. Raittiusliikkeen tavoitteena oli raitistaa ihmiset, jotta alkoholin aiheuttamilta ongelmilta vältyttäisiin ja ihmiset eläisivät parempaa elämää. Streittarit ovat raittiita ja elävät periaatteidensa mukaan, mutta eivät puutu muiden juomiseen, eivätkä yritä raitistaa toisia. Streittarit puhuvat omien valintojen puolesta, raittius on valinta siinä missä alkoholin käyttökin.

Streittareiden mielestä jokaisella on oikeus omiin valintoihin, jokainen rakentaa omaa elämäänsä. Vapauteen liittyy myös vastuu, jokainen on myös vastuussa omista valinnoistaan. Streittarit haluavat omilla valinnoillaan rakentaa parempaa huomista, johon kuuluu valinnan vapaus, mutta myös vastuu ja riippuvuuksista vapautuminen, eläinten paremmat olot ja oikeudet, kertakäyttökulutuksen vähentäminen ja kierrättäminen, ympäristöstä huolehtiminen, vastuullinen vapaus.

Vapaus merkitsee streittareille myös vapautta valita toisin. Streittarit ovat marginaaliryhmä, joka on tehnyt valintansa olla lähtemättä mukaan siihen, mitä muut tekevät. Streittareiden oman normiston rakentaminen voi olla myös merkki siitä, että nuoret kaipaavat rajoja yhä vapaammaksi muuttuneessa yhteiskunnassa. Vanhemmat ovat usein enemmän nuorten kavereita kuin vanhempia ja kasvatus on vapaata. Nuoret kaipaavatkin pidäkkeitä, sillä ne luovat turvallisuutta epävarmaksi muuttuneessa yhteiskunnallisessa tilanteessa. Streittareiden luomaa normistoa voidaan tulkita myös siten, että streittarit toteuttavat sosiaali- ja terveysministeriön kaipaamaa omaa vastuuta suhteessa alkoholiin. Ulkoisia kieltoja ja rajoituksia he eivät tarvitse, koska ovat itse asettaneet rajansa.

LÄHTEET:

Ahlström Salme: Nuorten juomatavat. Teoksessa Peltoniemi, Teuvo & Voipio, Martti (toim.): Alkoholi ja yhteiskunta. Otava. Helsinki 1983

Ahlström Salme: Nuoret alkoholin käyttäjinä. Alkoholipolitiikka 59 (1994) 3, 175-186

Ahlström Salme, Haavisto Kari, Metso Leena & Tuominen Eeva Liisa: Päihteiden käyttö ja saatavuus 15-vuotiaiden keskuudessa. STAKES. Alkoholipolitiikka 61 (1996) 1, 18-29

Ahlström Salme, Metso Leena & Tuominen Eeva-Liisa: Miten nuorten päihteidenkäyttö on muuttunut vuodesta 1995 vuoteen 1999? Yhteiskuntapolitiikka 5-6/99

Alho Olli: Suomalaisten juomatavasta. Teoksessa Suomalaisen juomatavan "salaisuus". Marli Oy. Jyväskylä 1992

Allardt, Erik: Elämäntapa, harkinta ja muoti ihmisten valintojen perusteena. Teoksessa K.Heikkinen (toim.): Kymmenen esseetä elämäntavasta. Oy Yleisradio Ab. Lahti 1986

von Bonsdorff, Johan: Kun Vanha vallattiin. Tammi, Helsinki 1986

Eyerman, Ron: Music and social movements. Mobilising traditions in the twentieth century. Cambridge University Press. 1998

Giddens, Anthony: The Transformation of Intimacy. Polity Press, Cambridge 1992

Giddens, Anthony: Elämää jälkitraditionaalisessa yhteiskunnassa. Teoksessa: Beck, Ulrich; Giddens Anthony & Lash, Scott: Nykyajan jäljillä. Vastapaino, Tampere 1995

Frith, Simon: Rockin potku. Vastapaino, Jyväskylä 1988

Hall, Stuart: Identiteetti. Vastapaino, Tampere, 1999

Halme, Lasse: Rockin syvin olemus: filosofia, uskonto ja rock. Helsinki 1994

Heikkilä, Markku & Seppo, Juha: Uskonnollinen liike, esivalta ja "maailma". Teoksessa Alapuro, Risto; Liikanen, Ilkka; Smeds, Kerstin & Stenius, Henrik (toim.): Kansa liikkeessä. Kirjayhtymä, Vaasa 1987

Hein, Ritva: Alkoholit ja huumeet (1996) kulutus, käyttö ja haitat. STAKES, tilastotiedote 14/1997

Hukkila Kristiina: Tyttöjen elämäntilanne ja seksuaalisuus. Teoksessa Tirkkonen Jarko, Hukkila Kristiina & Kontula Osmo: Tyttöjen ja poikien seksuaalikkulttuurit. Lääkintöhallituksen julkaisuja 15/1989. Helsinki 1989

Hukkila Kristiina & Nisula Tapio: Seksuaalikäyttäytymisen kulttuuriset ehdot. Nuorisotutkimus 9(1991) 2

Husso Marita: Vegetarismi valintana. Näkökulmia vegetarismien ekologisiin, eettisiin ja ruumiillisiin perusteisiin. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan laitoksen työpapereita nro 79, 1993

Huumeita? Ei minun lapseni!: Suomen Vanhempainyhdistys IRTI HUUMEISTA ry. Helsinki 1994

Helenius, Pia: Nuorten kulutus ja identiteetti 90-luvun Suomessa. Keskustelualoitteita 22. Kuluttajatutkimuskeskus. Helsinki 1996

Ilmonen, Kaj: Uudet ja vanhat yhteiskunnalliset liikkeet. Teoksessa Ilmonen, Kaj & Siisiäinen, Martti (toim.): Uudet ja vanhat liikkeet. Vastapaino, Tampere 1998

Ilmonen, Kaj & Siisiäinen, Martti: Johdanto. Teoksessa Ilmonen, Kaj & Siisiäinen, Martti (toim.): Uudet ja vanhat liikkeet. Vastapaino, Tampere 1998

Jallinoja, Riitta: Perhe matkalla ensi vuosituhanalle. Teoksessa Piilinen, Olavi (toim.): Suomi 2017. WSOY, Porvoo 1990

Johansson Lars: Kasvisruokaopas. Filosofiaa, ruokaohjeita ja yrttitietoa. WSOY. Porvoo 1980

Karpio, Vihtori: Raittiusliikkeen neljä vaihekautta. Helsingin Raittiusyhdistyksen keskustuomikunta. Helsinki 1953

Komiteamietintö 1978:33. Alkoholikomitean mietintö. Helsinki 1978

Konttinen, Esa: Uudet liikkeet ja tunteet. Luento Jyväskylän yliopistossa 5.2.1998

Kontula Osmo: Nuorten seksi. Otava. Helsinki 1987

Kontula Osmo: Nuorten sukupuolimoraali. Lääkintöhallituksen julkaisuja. Terveyskasvatus. Sarja Tutkimukset 6/1987. Helsinki 1987

Kontula Osmo: Sukupuolielämän aloittaminen. Teoksessa Kontula Osmo ja Haavio-Mannila Elina (toim.): Suomalainen seksi. Tietoja suomalaisten sukupuolielämän muutoksesta. WSOY. Juva 1993

Kontula, Osmo: Suomalaisten sukupuolimoraali. Teoksessa Kontula Osmo ja Haavio-Mannila Elina (toim.): Suomalainen seksi. Tietoja suomalaisten sukupuolielämän muutoksesta. WSOY. Juva 1993

Kontula Osmo: Yläasteen sukupuolikasvatus lukuvuonna 1995-1996. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä 1997:3. Helsinki 1997

Kontula Osmo & Haavio-Mannila Elina: Matkalla intohimoon. Nuoruuden hurma ja kärsimys seksuaalielämäkertojen kuvaamana. WSOY. Porvoo 1995

Kontula Osmo & Haavio-Mannila Elina: Intohimon hetkiä. Seksuaalisen läheisyyden kaipuu ja täyttymys omaelämäkertojen kuvaamana. WSOY, Juva 1997

Koskela Kaj: Nuoret ja alkoholi. Teoksessa Suomalaisen juomatavan "salaisuus". Marli Oy, Jyväskylä 1992

Kurki, Aksel Rafael: Raittiukasvatuksen tarkoitus ja merkitys. Suomen Akateeminen Raittiusliitto. Vammala, 1938

Lindqvist Martti: Onko tosi elämässä viinan maku? Elämänarvot ja alkoholi. Alkoholipolitiikka 1/85, 325-326

Litmanen, Tapio: Kansainvälinen ydinvoiman vastainen liike ja sen suhde ydinaseiden vastaiseen liikkeeseen. Teoksessa Ilmonen, Kaj & Siisiäinen, Martti (toim.): Uudet ja vanhat liikkeet. Vastapaino, Tampere 1998

Lähteenmaa, Jaana: Alakulttuuriteoria. Teoksessa Hoikkala, Tommi (toim.) Törmäävät tulkinnat. Kirja nuorista ja nuoruudesta, 255-263. Gaudeamus, Helsinki 1991

Lähteenmaa, Jaana: Alakulttuuriteorian nousu ja tuho? Teoksessa Suurpää, Leena & Aaltojärvi, Pia (toim.): Näin nuoret: Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin, 95-128. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki 1996

Maffesoli, Michel: Maailman mieli. Yhteisöllisen tyylin muodoista. Gaudeamus, Tampere 1995

Mauranen, Tapani: Osuustoiminta - kansanliikettä aatteen ja rahan vuoksi. Teoksessa Alapuro, Risto; Liikanen, Ilkka; Smeds, Kerstin & Stenius, Henrik (toim.): Kansa liikkeessä. Kirjayhtymä, Vaasa 1987

Melucci, Alberto: Nomads of the Present - Social Movements and Collective Needs in Contemporary Society. Hutchinson Radius, Lontoo 1989

Niskanen, Eila: Raittiuskilpakirjoitusten vuosien 1968-1971 valmistuslehtisten sisällön erittely. Alkoholitutkimussäätiön raittiuskasvatusprojekti II. Jyväskylä 1971

Noro, Arto: Postfranzenia: tekstejä itsepäisestä lapsesta postmodernin muukalaiseen. Tutkijaliitto. LIKE, Helsinki, 1993

Nuoret ja tupakointi 1973-1989: Arja Rimpelä, Matti Rimpelä, Mervi Hara-Eteläharju, Päivi Pykäri, Matti Siivola & Sakari Karvonen. Nuorten terveystapatutkimus. Julkaisuja 2/1989. Helsingin yliopiston kansanterveystieteen laitos

Ottomeyer, Klaus: Identiteetin muotoutuminen ja ja kriisi kapitalismin arkipäivässä. Sosiologia 2/1979, 117-129

Peltokoski, Jukka: Käyn rehuilla. Veganismi kokemuksena ja kollektiivisena toimintana. Julkaisematon Tampereen yliopiston sosiaalipsykologian pro gradu-tutkielma, syyskuu 1999. Saatavilla www-muodossa osoitteessa <http://www.jyu.fi/~jukpelto/sisallys.htm>

Piispa, Matti: Raittiuskasvatuksesta alkoholivalistukseen. Suomen sanomalehdistön alkoholikirjoittelun linja vuosina 1951-1978. Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos. Helsinki 1981

Puuronen, Vesa: Johdatus nuorisotutkimukseen. Vastapaino, Tampere, 1997

Rantanen Teemu: Alkoholit, tupakka ja huumeet ja nuorten elämäntyyli. Alkoholipoliittikka 6/96, 446-454

Roininen, Aimo: Työväenliike ja kirjallisuus 1895-1918. Osa 1, sivut 1-271. Oulun yliopisto, kirjallisuuden laitos. Julkaisuja 14, Oulu 1987

Ruonavaara, Hannu: "Vanhat" yhteiskunnalliset liikkeet moraalisaatelyn projekteina. Teoksessa Ilmonen, Kaj & Siisiäinen, Martti (toim.): Uudet ja vanhat liikkeet. Vastapaino, Tampere 1998

Sihvonen, Jukka: Liekehtivät nalleverhot. Esseitä televisio- ja elokuvakasvatuksesta. LIKE. Helsinki 1988

Siisiäinen, Martti: Suomalainen protesti ja yhdistykset. Tutkijaliitto, Jyväskylä 1990

Sulkunen Irma: Raittius kansalaisuskontona. Raittiusliike ja järjestäytyminen 1870-luvulta suurlakon jälkeisiin vuosiin. SHS. Helsinki 1986

Sulkunen, Irma & Alapuro, Risto: Raittiusliike ja työväestön järjestäytyminen. Teoksessa Alapuro, Risto; Liikanen, Ilkka; Smeds, Kerstin & Stenius, Henrik (toim.): Kansa liikkeessä. Kirjayhtymä, Vaasa 1987

Sulkunen Pekka: Alkoholien kulutus ja elinolojen muutostaisen maailmansodan jälkeen. Vammala 1980

Suomen historia, osa 5, kansallisen heräämisen aika. Weilin+Göös. Espoo 1987

Suomen työväenliikkeen historia, Työväen Sivistysliitto ry, Helsinki/ Kansan Voima Oy, Joensuu 1976

Söderholm, Stig: Rockmusiikki ja nuorisokulttuurin tyyli: modit, skinheadit ja punkkarit. Teoksessa Söderholm, Stig (toim.): Näkökulmia rockkulttuuriin. Otava, Helsinki 1987

Tuominen, Marja: "Me kaikki ollaan sotilaitten lapsia". Otava, Helsinki 1991

Ziehe, Thomas: Uusi nuoriso. Epätavanomaisen oppimisen puolustus. Vastapaino, Tampere 1991

Lehdet:

Helsingin Sanomat, Kuukausiliite, toukokuu 2000, 46

Keskisuomalainen, 12.4.2000

Keskisuomalainen 1.8.2000

Keskisuomalainen, Nuorisoliite Syke, elokuu 1998, 13

Kodin Kuvalehti 20/99 21.10.1999

Me Naiset 47/97 14.11.1997

Trendi 3/2000 maaliskuu 2000

www-osoitteet:

Alkoholipolitiikka 2000 -työryhmä avasi kansalaisille sähköpostiosoitteen,
<http://www.vn.fi/stm/suomi/hao/tiedotteet/haotiedote734.htm>

EU:n huumausaineiden vastaisesta toimintaohjelmasta,
<http://www.vn.fi/stm/suomi/hao/tiedotteet/haotiedote734.htm>

Ei-liike, http://www.city.fi/vanhat/1_98/jutut/

Kasvisravinto eli veganismi, <http://www.edu.suolahti.fi/opetus/tt/veganismi.htm>

Straight edge, <http://www.wwnet.fi/users/teemu/>

SXE: Frequently Asked Questions, <http://www.netti.fi/~miiksaug/sxe.htm>

http://www.dic.fi/~salakan/online_diary.html

Liite 1

STREITTARIT OMAN ELÄMÄNSÄ TEKIJÖINÄ

KYSYMYKSIÄ

Taustatiedot: Ikä, sukupuoli, asuinpaikkakunta

1. STRAIGHT EDGE, STREITTARIUS KÄSITTEENÄ

- Mitä streittarius sinun mielestäsi on?
- Mitä siihen kuuluu?
- Onko se liike, elämäntapa, aate...?
- Musiikin merkitys straight edgessä?

2. STREITTARIKSI PÄÄTYMINEN JA SIINÄ PITÄYTYMINEN

- Millainen streittari olet? Mistä kaikesta kieltäydyt?
- Milloin ja miten sait tietää straight edgestä?
- Mitä siitä ajattelit silloin?
- Miten päädyit streittariksi?
- Ajattelitko ensin vain kokeilla vai sitouduitko heti?
- Oletko joskus kokeillut vastustamiasi asioita (alkoholia, tupakkaa...)?
- Kauanko olet ollut streittari?
- Mitkä seikat ovat saaneet pitäytymään streittarina?

3. VÄLIAIKAINEN VAI PYSYVÄ VALINTA?

- Kuuluuko streittarius nuoruuteen, nuorena ei pitäisi tupakoida, käyttää alkoholia jne?
- Vai onko kerran streittari aina streittari, jatkuuko elämäntapa aikuisenakin?
- Voiko streittari hylätä elämäntapansa?

4. KIELTÄYTYMISEN PERUSTELUJA

- Miksi et tupakoi, käytä alkoholia, huumeita, harrasta irtosuhteita? Miten perustelet?
- Miksi ei pitäisi tehdä niin?
- Miksi pitää olla niin ehdoton, ei yhtään, miksi ei kohtuus kaikessa? (Esim. lasi viiniä silloin tällöin)

5. KIELTÄYTYMINEN

- Onko kieltäytyminen helppoa?
- Oletko joutunut hankaliin tilanteisiin kieltäytyessäsi?
- Onko sinun tehnyt mieli vastustamiasi asioita?
- Oletko "langennut" vastustamiisi asioihin? Mitä siitä on seurannut? Rangaistuksia, paheksuntaa muiden streittareiden taholta? Huonoa omaatuntoa?

6. SOSIAALISET SUHTEET

- Millainen lapsuudenperhe, vanhemmat sinulla on? Entä mahdollinen oma perhe?
- Onko perhe vaikuttanut ratkaisuusi?
- Miten perhe on suhtautunut ratkaisuusi?
- Ovatko ystävät vaikuttaneet ratkaisuusi?
- Miten ystävät ovat suhtautuneet ratkaisuusi?

- f) Onko ystäväpiirisi muuttanut streittariksi ryhtymisen jälkeen?
- g) Kuuluuko ystäviisi muita streittareita, entä ei-streittareita?
- h) Missä streittarit tapaavat toisiaan? Järjestetäänkö esim. jotain tapahtumia?

7. STREITTARIN ULKOISET TUNNUSMERKIT

- a) Viestittääkö streittari aatteestaan pukeutumisella, hiustyyllillä?
- b) Käytätkö käsissäsi mustia rasteja?
- c) Miten muut niihin suhtautuvat?

8. MUSIIKKI JA HARRASTUKSET

- a) Mitä musiikki sinulle merkitsee?
- b) Kuunteletko vain streittariyhtyeiden musiikkia?
- c) Käytkö streittariyhtyeiden keikoilla?
- d) Tanssitko?
- e) Mitä tanssi sinulle merkitsee?
- f) Mitä harrastuksia sinulla on?

9. USKONTO

- a) Liittyykö streittariuteen mikään uskonto?
- b) Jos liittyy, niin mikä?
- c) Oma suhteesi uskoon?

10. MAAILMANKATSOMUS, ARVOT

- a) Millainen on maailmankatsomuksesi?
- b) Millaisia arvoja sinulla on?
- c) Suhteesi esim. eläinten- tai ympäristönsuojeluun?
- d) Onko streittarius muuttanut käsityksiäsi?

11. TULEVAISUUDEN SUUNNITELMAT

- a) Mitä tulevaisuuden suunnitelmia sinulla on?
- b) Mitä toiveita opiskelun, ammatinvalinnan, työn suhteen?
- c) Entä oman perheen, harrastusten, vapaa-ajan suhteen?
- d) Onko streittarius vaikuttanut suunnitelmiisi esim. ammatinvalinnan suhteen?

12. MITÄ MUUTA HALUAISIT KERTOA STREITTARIUDESTA?